CONGELATĂ

editura
albatros

ROMULUS DINU
...DINTR-0 LUME CONGELATĂ ŞI... FALSE FICŢIUNI
Coperta de Arh. TOMNIŢA DINU-FLORESCU

ŞI TOTUŞI... NIMENI

Azi am fost la Nimeni. Mi-a deschis chiar el, cerîndu-mi iertare că nu este acasă. Dispăruse. De cînd, nu ştia ; de aceea fusesem chemat. Nu fiindcă ar fi ţinut el. Ceilalţi au vrut. Mă îndeamnă să intru — să-l urmez. Umblă aplecat în faţă, clătinat şi dezmembrat, ca şi cum s-ar tîrî agăţat de el însuşi. Umblă însă. Mai loveşte scaunele, masa, ajunge totuşi pînă la urmă într-un loc. Docil. Reluăm. îl întreb ce ştie despre el. Că dispăruse. Ce simte ? Ceva ca un somn, ca un somn al altuia. Cîteodată ca un coşmar. Atunci i se pare că ar fi. încearcă o senzaţie bizară, de falsă memorie şi angoasă. Nu ştie dacă-i aşa, fiindcă nu a mai fost de mult şi nu-şi aminteşte cum e să fii.

Exact nu-mi poate spune cînd şi cum a dispărut: încetul cu încetul, dintr-o dată sau pur şi simplu nu a existat nici- cînd. Mai degrabă aşa, deşi crede a-şi aminti că într-o zi a dispărut cu jumătatea din dreapta a corpului. S-a mişcat o vreme jumătate da, jumătate nu, izbind-o pe cealaltă de lumea din jur, fără să sufere. Apoi, în altă zi, nu a mai fost deloc. (A rămas fără el ?). Da. Dar s-a obişnuit aşa. Te obişnuieşti cu orice.

Unii încearcă să-l convingă că este. El însă nu poate găsi probe. Se caută, adevărat, cîteodată, aşa, mai mult din amuzament concesiv faţă de cei din jur. Bineînţeles că nu se găseşte. îl întreb pe cine caută cînd se caută ? Ce aşteaptă să găsească ? Zîmbeşte uşor încurcat fără să răspundă. Sugerez : fizic, palpabil. Zîmbeşte mai departe : Fizic ! Repetă maşinal : Fizic. Da. Arăt lucruri, obiecte din jur... Da. Ajung toate pînă undeva. La început imaginile mi se opuneau. Am încercat să mă feresc de ele cînd umblu. Caut lo

curile cu contururi puţine sau deloc. Pe acolo am înţeles că pot trece cu imaginile mele. Toate ajung pînă undeva. Figuri, forme, culori... Ca şi sunetele, vorbele, muzica, ritmurile. Toate fără o

anume calitate. întreb : volum, consistenţă ? Surîde încurcat: poate... Ce e, de fapt, consistenţă ? Volum ? Continuă, neaşteptînd răspunsul : fără o anume calitate. Ca mine. E drept — ezită — e drept că dintre toate o imagine mă însoţeşte peste tot, obsedantă. Străină şi obsedantă. E ceea ce se spune că ar fi corpul meu.

Uneori îmi vine să rîd, închipuindu-mi că am un chip. In oglindă reuşeşte să-mi apară un personaj care îşi plimba mîinile pe el într-o încercare hilară de reconstituire. Singurul om mereu împrejurul meu şi în oglindă e inadmisibil pentru mine. Sau, cu bunăvoinţă, admisibil doar ipotetic. îndemnat de milă pentru ai mei, m-am născocit totuşi. Cu oglinda şi cu lumina. Admit —ca să Ie fac plăcere — că aş fi, pentru că mă reflectez. Ca imaginea acestor flori care se repetă în oglindă. Şi fiindcă fără oglindă nu aş fi, mi-am luat mai multe oglinzi. Le-am pus peste tot. Dar atunci m-am prefăcut în mulţi, în prea mulţi şi prea la fel. Obositor de mulţi. Şi mă întreb care dintre ei sînt eu, cel despre care se spune că aş fi. Cred că i-am convins : oglinda nu-i o soluţie. Nu pot fi atîţia. Şi dacă nu-i lumină ? Ei vezi ? Şi ei au trebuit să tacă precum faci dumneata acum.

Se opreşte o vreme cu o sclipire de izbîndă în ochi, nedifuzată însă obrazului inert.

Reia. Se caută totuşi. îmi cere să-i spun de ce este asta preocuparea lui majoră. Amîn cu un gest luat repede drept neputinţa mea de a-i fi de folos. Bineînţeles că nu se găseşte. De altfel sînt atît de multe imaginile din jur, încît e sigur că pentru el, aşa cum am vrea noi, nu ar fi loc. Peste tot e cîte ceva. Dar peste tot. N-am decît să privesc. Dacă am să găsesc un singur loc pe care să nu fie cîte ceva, s-ar strădui să-şi închipuie că acolo ar fi el.

Ah, Da ! Uite, iar amintirea ! De ce vine mereu amintirea asta ? Atunci cînd nu era decît jumătate — îmi mai spune — chiar locul jumătăţii dispărute era ocupat de ceva străin de el. Singurul loc de care se bănuia legat, şi acela era străin de el. înţeleg ? Nu. Nu poate fi. Se şi teme de asta. Mai tîrziu o să-mi...

6

Guget — sînt. Zîmbeşte strîmb. Nu-i o dovadă : iată-1 gîndind fără să dea de vreo urmă din el. Şi ceilalţi — rîde acum, înstrăinat şi de rîs — şi ceilalţi există, dar fără să gîndească mereu sau, în fine, deseori fără să se vadă în vreun fel că ar

gîndi.

Ne relaxăm un moment fiindcă pentru mine asta e un fel de glumă. Intru în rol de la a, b, c. încerc : vezi mîna mea ? Da. îi arăt mîna lui. Dar pe asta o vezi ? Da. Asta e mîna mea, asta e mîna dumitale. Se pare că am glumit eu de data aceasta, fiindcă rîde numai el. Da ? Şi continuă : dar ce diferenţă este între aceste două mîini dintre care una zici că ar fi a mea ? Tace o vreme. Apoi : Eu nu pot avea nimic.

— Bine, dar spui : a fi, a avea, existenţă. Cum ?

— Asta este altă istorie. Conformism. îndemnat de o curiozitate — normală, zic eu, şi apărută treptat — am început să mă caut în lumea din cărţi. Aşa am ajuns la „Omul care şi-a pierdut umbra". O ştii, nu ? Ei bine, toată frămîn- tarea lui împinsă pînă la suferinţă este o absurditate fantezistă. Nu consider fantezie faptul că şi-a pierdut umbra, ci faptul că ar suferi din pricina asta. Eu nu am decît umbră. Iat-o. Se mişcă pe lîngă fenomenul de care ţi-am vorbit.

Undeva am citit că în războaie, în accidente, un om îşi poate pierde o mînă, un picior. Totuşi mădularul continuă să mişte, să furnice, să doară chiar, în degetele, în carnea inexistentă. îi zice „membru fantomă". E supărător, dar e aşa. Eu sînt mulţumit. Cu mine se pare că s-ar petrece absolut contrariul. Deşi în întregime o fantomă, pe mine nu mă supără, iar pe ceilalţi nu-i înspăimîntă. Aş fi deci şi contrariul unei fantome. Pentru toţi într-un fel, pentru mine altfel şi pentru fantome, probabil, în al treilea fel.

Bineînţeles că am citit „Omul invizibil". Aici mirarea s-a amestecat uneori cu uimirea, fiindcă eu sînt un om invizibil, dar în jurul meu nimeni nu-şi dă seama. Dimpotrivă. Se pare că mă văd. Deduc de aici că ceilalţi oameni au un simţ deosebit şi îmi atribuie ceea ce se întîmplă împrejur în legătură cu cel care aş putea fi eu. Fiindcă împrejur se întîmplă, se petrece mereu cîte ceva determinînd gîndurile mele sau izvorînd din ele. Trebuie să mă strecor printre aceste „în- tîmplări", pentru a ajunge de pildă de la imaginea, de la ideea unei camere, la alta sau, în sfîrşit, cum se zice, dintr-o

cameră într-alta, Mă tulbură că nu înţeleg de ce imaginile trebuie ocolite pentru a sta în calea gîndului meu, izbin- du-1 ades, „fizic“, ai spune dumneata, ideile se pătrund uşor,

gîndurile îşi iau locul fără ciocniri, fără împotriviri, fără să lase urme, ca şi unele imagini. Neliniştitor. Se scrie mult despre cei care îşi pierd mintea. în fel şi chip. Dar nu se potriveşte de fel cu ceea ce fac, ce simt eu care nu am decît minte. îmi pot pierde umbra în lipsa luminii. Mintea nu.

Cînd nu văd şi nu aud, reuşesc să-i fac pe toţi una cu mine. Dispar. Atunci mă liniştesc. Mă apropii de o mulţumire adîncă. Nu ajung din cauza deşteptărilor.

A fost greu pînă am învăţat să citesc. Să înţeleg în profunzime, imposibil. Atunci am învăţat pe de rost. Multe cuvinte nu au sens pentru mine. De pildă, cum spuneai dumneata verbul „a ii“ cu toată gramatica lui. Pronumele personal al persoanei întîi. Noţiunea abstractă. Eu. Cum eu ? Eu, în realitate. Cum „în realitate" ? Unde ? Ca şi altele. Nu le mai înşirui. înţelegi ce vreau să spun ? întrebuinţez un vocabular convenţional. Pun vorbele, după o deprindere grea, la locul lor în fraze. Ca în cărţi. Limba şi cărţile sînt pline de convenţii. Le respectăm. Era să spun ; am devenit conformist. Ocolesc însă cuvîntul „a deveni". S-ar putea să fiu bolnav, dar s-ar putea să nu fiu. (înclină, vizibil, mai mult către a doua variantă). „A deveni" are o nuanţă inexorabilă. Mi-e teamă de acest verb. Ca oamenilor din cărţi de bătrîneţe şi de moarte. Dacă aş începe să devin aş termina prin a fi. Mi-e teamă de asta. Tot ce-ţi spun e fără şir. Despre mine nu se poate vorbi cu şir, ci dintr-o dată. De peste tot. Descrierea unei imagini, ideile despre, au nevoie de ordine, de coerenţă. O singură idee, ca mine, nu. E aşa de peste tot. Cum să vorbim de ea ?

întorsura ultimelor fraze ne-a adîncit o vreme pe fiecare într-o tăcere de întrebări mirate.

A revenit tot el :

— O altă noţiune abstractă este înălţimea. O admit teoretic, ca pe altele. Mintea mea priveşte, poate, o lume bidimensională din afara ei. Ca dintr-un zbor niciodată atins. Gîndurile mele se plimba paralele cu desenul pămîntului, de care uneori mă apropii pînă a nu-1 mai vedea, dar de care nu mă pot depărta decît pînă la un punct unde translaţia este iar obligatorie.

8

Mă tulbura neputinţa de a zbura. Nu înţeleg ce mă ţine legat de pămînt. Sam Small zbura. Eu nu. Odată, trecînd printr-o fereastră, mintea mi s-a iuţit în zbor spre pămînt nemaiputîndu-

se apoi depărta de el decît ajutată de alţii. Ţintuită într-un pat, i-au trebuit săptamîni pînă să-şi reia peregrinările. Din spusele lor, rezultatul acestui mic zbor al meu a fost, citez, „fracturi ale picioarelor", picioarele pe care ei susţin că le aveam în clipa zborului. în loc de aripi. (Zîmbesc).

Şi totuşi într-o zj. mi s-a întîmplat o minune. Undeva, alunecam paralel cu nisipul pe care umbra mea, trecînd, zugrăvea urme de paşi desculţi. Apropiam o imagine întinsă care-mi deschidea, unduind la nesfîrşit, două ceruri. Sau unul singur. Nu ştiu. Deodată mi-am dat seama că umbra mea se subţiază, se desface, se pierde. Păsările cînd zboară se desprind de umbră. Zburam. Stîngaci, cei drept, dar zburam pentru prima oară. într-un cer răsturnat, care se apropia cu mişcări moi, verzi. Mai mult, din ce în ce mai mult, pînă mi-a închis cerul de sus. Atunci mintea a scăpătat în roşu, în negru şi a sfîrşit topindu-se într-un cer de noapte. Somn. Probabil şi vreme. Deşteptare. încet, treptat, rostogolit acum invers prin negru şi roşu, spre lumină, gîndul s-a ivit împle- ticindu-se sub povara unor frînturi de vorbe... „înecat"... „Singur s-a înecat în mare"... Cerul în care spuneau că m-am înecat era deci marea, pentru ei. Dar nu se deosebea mult de celălalt cer al meu, din înalt, unde pînă atunci nu mă înecasem niciodată, cu tot jindul meu de a fi pasăre. Poate singura deosebire era că acela căruia îi ziceau marea" îmi înghiţise gîndurile într-o meduzare fluidă, desfăşurată policrom în alb, verde, roşu şi negru, cu izbucniri mărunte de seîntei, înainte de a-mi dărui somnul molcom de la sfîrşit. Celălalt cer mi-a iscat totdeauna roiuri de gînduri, mi-a spulberat somnul şi s-a împotrivit mereu zborului meu.

Asta-i tot. Dar de atunci freamătă în mine amintirea minunii care i-a înspăimîntat pe ceilalţi. Mi s-a spus că aşa e moartea. Sau nefiinţa. Se poate. Mă îndoiesc. Şi dacă s-ar întîmpla totuşi să aibă dreptate, n-au temeiuri de groază dec't pentru că ei nu înţeleg nimic dintr-un zbor de pasăre.

Şi acum ar trebui, probabil, să faci dumneata ceva pentru mine. Mă întreb ce şi mai ales de ce ? Idealismul unora, se spune, ar trebui socotit ca o absurditate sau ca o

boală. Dacă aş fi un idealist însă, lumea fără mine ar fi o incertitudine. Dar eu nu sînt deloc şi lumea totuşi pareza fi. Este. Uite : dumneata. Şi cu ai mei, care te cheamă să mă vindeci.

Cum să mă vindeci ? Să devin — ţi-am mai spus — şi pînă la urmă să fiu. Mi-e teamă de necunoscut. De acea stare alta decît cea de acum. Ar putea semăna cu moartea din cărţi. Acel necunoscut straniu, în care eşti pentru veşnicie altceva decît ce ai fost pînă atunci. Eu îmi aparţin acum aşa. Mi-e frică să înceteze starea asta. Poate aş muri. Nu vreau să mă vindeci. E bine aşa : Nimeni. Şi nu mi-e destul nimeni. în locul nefiinţei mele aş vrea să fie un gol, sau poate „ceva" mai desăvîrşit decît atît.

*

Am plecat descumpănit, tulburat... nehotărît ceasuri întregi să formulez un diagnostic îndrăzneţ, să cred posibil, organic, acest caz unic de Hemiasomatognozie dublă *. Şi totuşi...

*Hemiasomatognozie : nerecunoaşterea, nereprezentarea, unei jumătăţi a corpului, ivită după o leziune în lobul parietal al creierului; dublă : boala a putut fi provocată prin lezarea zonelor simetrice funcţional, în cele două hemisfere.

DUBLONE

Mă numesc Luigi-Paolo Dublone. Mai corect ar fi fost să încep cu : ne numim... etc., dar nu vreau să derutez cititorul aruncîndu-1 în domeniul basmului sau bolilor mintale. Sînt perfect sănătos.

— Sîntem ! Imbecilule I Sintem sănătoşi. Dacă ai fi animat de spiritul preciziei ca mine...

— Te rog să nu mă întrerupi. Şi fără insulte. Mi-ai promis că mă laşi să ne scriem viaţa. Nu ?

— Da, dar fii exact... Altfel...

— încerc să fiu cît pot de exact; doar din necesităţi strict literare voi vorbi mai mult la persoana întîi. E mai uşor. Voi încerca să fiu imparţial şi precis. N-avea grijă.

— Bine, să te văd cum te descurci. Te las. Mă culc...*

— Uf, bine că am scăpat pentru cîteva momente. Aşa păţesc de o viaţă. în lucruri mărunte, merge. în cele importante, ca de pildă autobiografia asta la care mă gîndesc de mult, e destul de greu. Mi-au trebuit zile şi săptămîni să ajung să o scriu aproape singur. E foarte circumspect, prezumţios şi voluntar. Dar adorabil în rest. Mă înţeleg perfect cu el.

M-am născut deci în Veneţia acum treizeci de ani, unde trăiesc şi muncesc.

— Asta-i muncă ? S-o crezi tu.

— Te rog să taci !

Tata, Nazareno Dublone, e un industriaş înstărit, iar mama. Antoaneta Segniani, casnică. Motive de familie, moş

*Nu este nevoie să mai atrag atenţiunea că frazele subliniate nu-mi aparţin : Sînt ale lui.

teniri, afaceri, au făcut ca fiecare să-şi păstreze numele patronimic. Neunirea lor absolută poate să fi fost unul din motivele pentru care, prin compensaţie, eu locuiesc cu fratele meu în acelaşi craniu...

— Eşti mulţumit ?

— Da, deşi mă cam jenezi uneori.

— Chestie de spaţiu vital. Trebuie să ne mulţumim cu ce avem.

— Mai ales că pentru unii am reuşit să sfidăm legea impenetrabilităţii corpurilor, care spune...

— Te rog, nu interveni cu legi fizice, încurci lucrurile.

— Bine, continuă.

...şi în acelaşi corp frumos clădit, pe care îl împărţim cu schimbul...

— Cînd ne înţelegem, cînd nu devii căpaţînos sau trîn- dav.

— Da, ai dreptate, da, dar ştii, „colaborarea" asta tocmai acum îmi perturbă şirul ideilor. Vrei să mă laşi singur ?

— Te las.

...adică mai exact...

— Aşa !

...nu-1 împărţim, ci îl utilizăm cu schimbul, fiecare avînd întreaga putere asupra întregului, dar exercitînd-o separat.

— Cînd nu tie punem de acord să dublăm eficienţa funcţiilor acţionînd în comun. Ai uitat partidele de box sau tenis în care eram invincibil ?

— Noi, ambiţiosule, noi amîndoi !

— Dar cui îi plăceau f

— Ţie, asta e adevărat. Adori sportul. Suportam penibil antrenamentele, fiindcă mă tîrai literalmente acolo.

— Şi victoriile ? De ce te mîndreai ?

— Oricum, o victorie nu te poate lăsa indiferent.

— Chiar cînd era, în fond, recoltată de mine ?

— Infatuatule ! Şi eu unde eram ? Nu tot în tine ? Dar

te-ai întrebat vreodată dacă era cinstit să jucăm doi în partidele de „simplu" lovind egal de tare custînga şi cu dreapta, contra unuia singur... .şi „întrei" în partidele de dublu ? Totdeauna ai făcut compromisuri cu etica.

— Ai oarecare dreptate, deşi... abuzezi în faţa lumii (indiscreţiile !) de faptul că ştii totul despre mine. Nti-i elegant !

12

— Şi dacă nu încetezi cu întreruperile, voi continua cu „precizările" !

S-a potolit. S-a culcat mofluz în noi. Unde rămăsesem ?

Da. Bine că părinţii mi-au dat întîmplător două nume Luigi-Paolo. Alţii dau cîte trei-patru aceleiaşi progenituri singulare. Socot că e bine, gîrrdindu-mă la cazul de faţă. Ar putea fi situaţii şi mai complicate, în care trei-patru nume n-ar strica. Nu ştii niciodată ce generezi.

Cînd, pe la cîţiva ani, mi-am dat seama că de fapt sîn- tem doi, am holărît — şi l-am convins şi pe el — ca sa fiu mai mult Luigi Dublone, iar el mai mult Paolo Dublone^ Măcar între noi să nu apară confuzii. Dar această prima convenţie dintre noi a iscat încurcături cînd mama ne striga Paolo, fiindcă îi plăcea mai mult (era numele tatălui ei), în timp ce tata prefera să mă cheme numai pe mine, Luigi (avusese un frate care se numea aşa, dar murise în război) chiar cînd era vorba de probleme de aritmetică şi avea nevoie de Paolo. Trebuie să recunosc meritele fratelui meu intrinsec : foarte sîrguincios la şcoală, matematician de forţă. Arunca şi asupra mea o lumină extrem de favorabilă,^ nimeni nedîndu-şi seama că eu aveam o sfîntă oroare de cifre. Şi tocmai asta apreciază lumea : cifrele.

Trebuie să fac o lungă paranteză.

Acum, cînd scriu aceste rînduri, sînt desigur un om maj tur, îndrăznesc să spun cultivat. Lumea poate fi cunoscută în două feluri : trăind-o şi auzind-o, citind despre ea, in- formîndu-te. Dar lumea pe care o receptam în ambele condiţii era total diferită de aceea a interiorului meu (nostru) psihic unde, copil fiind încă, intuiam ceea ce mai tîrziu aveam să numesc o dualitate cerebrală obligatorie. Faptul că eram doi, cu gînduri, înclinaţii şi comportamente diferite, nu m-a panicat niciodată, fiindcă nu puteam concepe o altă structură posibilă. Ce nu puteam înţelege era faptul că în jurul meu, la ceilalţi, lucrurile păreau

mai simple. Fiecare om era o singură persoană, o singură conştiinţă, fără problemele mele, ale fizicului meu împărţit permanent cu un fel de alter ego, intrinsec fizicului meu, dar străin conştiinţei mele bine definite, voluntare, independente. Şi obligate permanent să-şi limiteze capacitatea de exprimare continuă pentru că mijloacele materiale : vocea, mimica, gestualitatea trebuiau „împrumutate", liberate temporar, cu sau fără bu-

navoie, celei de-a doua entităţi care ocupînd acelaşi lăcaş, avea drepturi egale şi nu putea fi împiedicată să se manifeste. Cu atît mai mult, cu cît făcea parte integrantă din condiţia mea umană, apărîndu-mi uneori chiar ca o funcţie bizară proprie mie, necesara, dar exterioară într-un fel... şi greu de descris.

Copil fiind, traversam epoca de extroversiune permanentă caracteristică vîrstei.

Duceam de aceea un dialog permanent, deseori în contradictoriu, cu acest „frate", cum mă hotărîsem să-l numesc convenţional după modelele umane ce mă înconjurau. Şi cel mai frecvent subiect de ceartă era bineînţeles „ocuparea postului de emisie" către lume. Singura „jucărie" din copilăria noastră faţă de care aveam aceeaşi pasiune. Fiindcă, în rest, gusturile noastre erau total deosebite.

încercînd uneori să ne-o smulgem unul altuia — cum se întîmplă între copii — vrînd de pildă simultan să ne mişcăm, gesturile erau inadecvate, frînte în intenţie, hilare. Sau pur şi simplu înlemneam într-o poziţie, fiecare tinzînd spre o altă direcţie.

Dacă în aceleaşi condiţii vroiam să spunem ceva, ni se intricau vorbele, apăreau în frază contradicţii grosolane, noţiunile erau dublate de sinonimele lor, cînd intenţia de a cere ceva, întîmplător, era comună.

Ceva banal, în genul : „Tată, mamă, doresc, vreau, dacă se poate, permis, neapărat, încă o bucată de prăjitură, şvaiţer". Totdeauna aceste bufonerii, aceste fraze insolite erau luate drept o şăgălnicie infantilă a „băiatului" căruia îi plăcea — chipurile — să se strîmbe sau să glumească ciocnind vorbele, amestecînd politeţea cu obrăznicia nevinovată. Cine să-şi închipuie că asistă în fond la o luptă pentru supremaţie ?

Alteori părinţii erau martorii unor relatări absurde, în care

frazele se anulau reciproc ca puncte de vedere, reieşind un galimatias ce, împins dincolo de anumite limite, îi determinau la măsuri mai drastice.

...Şi încetam. Realizam deodată, cu ciudă şi umor, incapacitatea de a ne manifesta simultan. Şi nu erau rare momentele în care „copilul" izbucnea într-un rîs amestecat cu un tot atît de sincer plîns, stîrnind deruta părinţilor. Era

atunci etichetat: „...sensibilitate maladivă, ar trebui să se odihnească mai mult...“

încă de pe vremea aceea începusem sa înţelegem că nu ne putem bucura de viaţă decît separat, „Luigi-Paolo" era surprins jucîndu-se sau citind tîrziu după miezul nopţii, la lumina unei instalaţii clandestine, cu baterii ascunse grijuliu. Era de fapt Luigi sau Paolo după cum căzuseră zarurile cu care ne împărţeam timpul de veghe şi somn. Cert e că nu resimţeam vreo oboseală, dormind totuşi alternativ suficient în cursul celor 24 de ore ale zilei.

Mai tîrziu această descoperire urma să fie cea mai importantă din viaţa noastră. înclinaţiile mele către literatură pu- tînd fi mai uşor satisfăcute în liniştea nopţii, dormeam ziua, în timp ce Paolo, matematicianul şi viitorul „bisnismen", folosea ziua din plin, dormind noaptea.

Somnul la comandă este mult mai uşor de realizat decît vă închipuiţi. Trebuie numai exerciţiu. Amîndoi atinsesem perfecţiunea în materie. Şi numai cine ştie ce activitate zgomotoasă sau violentă a „celui de la pupitru" putea să-l deranjeze, să-l trezească, pe celălalt. Nu se putea dormi de pildă făcînd sport — cînd făceam „echipă", Paolo era campion, dar cînd eu n-aveam chef, el era lamentabil. Nu se putea dormi nici la petreceri cu dans şi muzică violentă. încolo, totul mergea strună... afară de... dar voi reveni.

Aceleaşi motive de structură cerebrală şi aptitudini ne-au uşurat alegerea unei cariere. Paolo trebuia să facă studii universitare pozitive. Ingineria. Luigi putea rămîne autodidact. Se putea realiza în afara unei facultăţi, ca un „violon d’In- gres" a individului uman Luigi-Paolo Dublone...

... Şi m-am plictisit copios cinci ani mergînd la politehnică, traversat mereu de coşmarurile unor ecuaţii, funcţii, probleme încîlcite de fizică. Mă consolam cu faptul că Paolo era un student

eminent. L-am ajutat enorm în acest timp oferindu-i noaptea, pentru studiu, din timpul meu, eu mul- ţumindu-mă să caut subiecte, să elaborez mintal planuri de roman, să visez în derivă, să mă legăn într-un „dolce far niente". Atît de bine mă obişnuisem cu generozitatea de a-i oferi locul veghei, încît lucram foarte puţin sau deloc chiar cînd îl toropea pe el somnul.

Devenisem încetul cu încetul un visător, un interiorizat, un tăcut, un leneş, ceea ce îmi atrăgea nenumăratele lui

15

bruftuluieli la deşteptare, cînd ţinea să-i arăt ce-am scris, ce-am realizat, deşi nu aprecia — ştiam eu bine — cîtuşi de puţin însăilările mele literare. Avea parcă o alergie faţă de ele şi cu toate astea mi le cerea mereu, ca dovadă a participării mele la viaţă, a unei străduinţe materializată într-un fel, fie chiar beletristic. Neavînd să-i arăt nimic nou, mi-era jenă, făcusem un complex de inferioritate, mai ales că-1 simţeam fiindu-i ruşine cu mine ca de un defect al lui personal.

Şi eu care mă mîndream cu el, detestîndu-i totuşi ocupaţiile !

Cîteodată nu ne puteam suferi. Ne venea să ne ascundem sau să fugim pur şi simplu unul de celălalt. Dar intervenea atunci o subtilă împăcare cu neputinţa, impusă de „ceva“ ce mă simt tentat să numesc impropriu „suflet", pe care-1 simţeam comun uneori pînă la identificare, ceea ce-mi părea absurd dar rămînea de neînvins. Fiindcă altfel, cum s-ar putea explica felul nostru comun şi cald de a ne iubi părinţii, de a ne alege prieteniile, de a reacţiona, în general, în faţa necazurilor şi bucuriilor noastre sau ale altora ? Rareori se în- tîmpla să ne purtăm diferit în împrejurări dramatice, serioase sau în faţa marilor hotărîri, cînd intervenea ceea ce noi consideram a fi „spiritul concesiv spontan" aplanînd, împă- cînd, făcînd totuşi posibilă cea mai bună decizie. Aveam sa aud tîrziu, foarte tîrziu, că în afundul creierului nostru ne lega şi ne contopea o zonă comună, străveche filogenetic, în care sălăşluia afectivul, subconştientul individului Luigi-Paolo Dublone.

Am ţinut ca un secret al nostru structura exactă a lui Luigi-Paolo Dublone, considerat un tînăr foarte reuşit, pro- miţînd mult şi urmînd să moştenească antrepriza tatei..., pînă s-au găsit primele poezii. Pe la patrusprezece ani. A fost o consternare generală mai ales că luasem vreo două note proaste la algebră. Lucrurile s-ar fi aranjat, dacă Paolo nu m-ar fi pîrît cu năduf : „El,

Luigi, e de vină. M-a rugat să-l las singur cîteva zile. Dar absolut singur, şi aşa, de capul lui, uite ce mi-a făcut !“

Mama şi tata au încremenit. Eu am tăcut. Se repetaseră cam des în ultima vreme momente de acestea „dubioase" în conversaţie. Invidioşi probabil pe succesele sportive ale lui Dublone, colegii, cărora din amuzament le făceam uneori demonstraţii de „dedublare", vorbind cînd unul cînd celă

lalt, exibînd cunoştinţe din domenii disparate şi avînd în aceeaşi frază lungă păreri diametral opuse sau, abordînd subiecte distincte, ne arătam cînd ignoranţi, cînd excesiv ele informaţi în aceeaşi problemă, „turnaseră" acasă tot tacîmul, vorbind despre un fel de ţicncală a prietenului lor. Profesorii
— şi ei ! — le vorbiseră „in peto" despre o „instabilitate psihică" şi un „conglomerat informaţional valoros, dar utilizat cîteodată haotic de elevul Dublone".

Scumpii noştri babaci sensibilizaţi, circumspecţi, l-au crezut pe Paolo nebun. Ne-au dus la doctor. Aici i-am lăsat pe Paolo să se descurce în întrebări şi teste, care, fie vorba între noi, sînt făcute mai mult pentru matematicieni decît pentru copii normali. Şi s-a descurcat destul de bine. A fost vorba despre — mi-aduc perfect de bine aminte — o criză uşoară de dedublare a personalităţii, provocată de pubertate.. Sau poate numai o glumă mai trăznită a băiatului. în faţa medicului era un copil ca toţi ceilalţi.

„Măicuţă scumpă, să nu mai glumeşti aşa, că mor de frică"
— parcă o aud pe mama. Iar tata s-a uitat cam pătrat la mine şi a dat din cap, dar tot cu un fel de teamă nemărturisită : să ia fiul lui 3 la algebră ? De două ori ? Şi să scrie poezii ? Auzi : poezii ! Băiatul lui poet. Nu se poate ! Ceva era în neregulă.

După figura tatei medicul putea avea dreptate şi, deşi nu prea înţelegeam bine de ce, m-am speriat şi eu puţin. Tardiv, de asemenea, aveam să aflu că dedublarea personalităţii era un semn de boală în care aceeaşi conştiinţă se manifestă simultan cu comportamente diferite, că această conştiinţă poate lua act de fenomenul dedublării şi individul intră în panică sau, dimpotrivă, ignorant şi inconştient, dă frîu liber haosului ce se poate naşte din asemenea situaţie.

— Basta ! Opreşte-te 1

— Stai frate, nu mă...

— Te-arn lăsat destul. Am de lucru. Sînt aşteptat, ştii bine 1

— Numai cîteva minute ! Vreau să mai notez ceva...

— Nimic. Literatura pe planul al doilea. Şi aşa te cam duc în cîrcă. Trebuie să ne cîştigăm existenţa. „Primurn vi- vere" /

— Pînă la primul... „best-seller" al meu — vedem noi atunci.

17

Iertaţi-mă acum, mă întrerup, fiindcă Paolo trebuie să meargă la bisnisul lui, timp în care eu sînt obligat să mă odihnesc sau să sistematizez ideile necesare continuării acceptabile a acestei relatări dificile.

★

Sînt foarte plictisit fiindcă, dacă nu reuşesc să dorm la biroul întreprinderii tatei, mă sufocă proiectele de afaceri, meschinăriile, aranjamentele, cupiditatea, subterfugiile, necinstea lumii mercantile pentru care nu sînt făcut şi pe care trebuie să o suport în fiecare zi pînă adoarme el.

Dar să-mi reiau confesiunea.

Fiindcă am învăţat din cărţi sau observaţie cotidiană cum arată structura interioară a milioanelor noastre de unităţi, voi continua, fără o ordine anume, să-mi detaliez fiinţa, ■convenţional, comparînd-o cu şabloanele voastre, deoarece simt că nu pot fi unitate de măsură, constituind o excepţie nu lipsită de interes ştiinţific şi chiar literar.

Timpul se scurgea iute. Creşteam. Eram un tînăr a^ctiv, preţuit. Totuşi, situaţii neplăcute, confuze, ca acelea arătate mai înainte, deveneau din ce în ce mai frecvente. Mai ales ca nu puteam să ne supraveghem continuu faţă de lume şi, în special acasă, să păstrăm o atitudine unitară, egală, aceeaşi în diverse împrejurări (Dacă n-ar fi fost decît faptul că, de cînd ni se schimbase vocea, după pubertate, eu aveam un timbru mai grav, de bas-bariton, pe cînd Paolo, bariton^ şi el avea uneori inflexiuni de tenor, ceea ce crea confuzii sau dădea o notă de neseriozitate.

Trebuia ruptă tăcerea. Trebuia clarificată structura noastră şi făcută cunoscută ca o realitate tuturor celor din jur. Să nu mai avem reţineri, să nu ne mai observăm mereu, să nu mai pierdem un timp preţios cu astfel de maimuţării.

Eram în fond doi şi nu era nici o nenorocire dacă toată lumea ar fi aflat că vrem să ne manifestăm ca atare, că vrem să vorbim nestingherit la persoana întîia singular : eu despre mine ; la

persoana a doua singular : eu cu Paolo sau Paolo cu mine, cu voce tare şi în prezenţa oricui ; la a treia singular : eu despre el sau el despre mine ; în sfîrşit, la persoana întîi plural : noi. Ne-am sfătuit cum se poate face mai reuşit dezvăluirea publică şi am convocat un fel de consiliu

defamilie la care am invitat toaterudele şi prietenii mal apropiaţi, fără să le comunicăm în prealabil intenţiile. în definitiv era un act de curaj şi doream sa le vedem reacţiile. Ştiam că nu ne deosebim de ei decît prin „containerul" nostru comun, cam strimt şi suprapopulat, ce e drept, deci, prin- tr-o aparentă sărăcie de mijloace dar, cum ne simţeam în stare liecare în parte să ne realizăm pe plan uman şi chiar social, mijloacele materiale ne erau indiferente.

Mă pregătisem să dau explicaţii, să răspund la întrebări.

Citisem enorm — şi-l ţinusem la curent şi pe Paolo — aevorînd psihologie şi filosofie dintr-o necesitate stringentă de a-mi defini mai întîi mie fiinţa asta singularizată de ceilalţi : noi.

Nu găsisem mare lucru. Nu eram în stare să remarc diferenţe substanţiale între vorbele acestor discipline. Auziţi : existenţă, esenţă, sine-însuşi, neant, substanţa, eidetică, predicat, absolut, apodictic, contingent, imanenţă, transcendenţă, numen, lucru în sine, ego, ergo, epistemă, ontologie, liber- arbitru... şi cîte şi mai cîte altele împerechiate sau ciocnite savant.

Mărturisesc dezorientarea în acest hăţiş de care am rîs pînă la urmă fiindcă Paolo, mai practic, era de părere că din toate astea, dacă ne încurcă ceva, este acel nenorocit de liber-arbitru care, de nu s-ar fi inventat, n-ar fi trebuit să intervină de cîte ori aveam de luat cîte o decizie comună, în viaţa cotidiană apărea de nenumărate ori, în lucruri mărunte : mergem sau nu la joacă, la o partidă de tenis, la şcoală, la o audiţie muzicală, (el preferînd muzica modernă, eu pe cea clasică) mîncăm sau nu, şi ce anume etc. Ne izbisem zic de acest liber-arbitru şi corpul nostru avea doi din nefericire. (Cu unul singur şi o duce destul de greu omul obişnuit, după cîte spun filosofii, dar cu doi ?). Doi şi foarte tiranici, înfruntîndu-se cu argumente obiective sau

subiective şi cre- înd între noi stări de tensiune maximă din nimicuri. Sau uneori o lipsă de decizie de-a dreptul îngrijorătoare. Ăsta era cel mai mare defect al nostru : „un exces de personalitate, ziceam noi, dar invizibil pe dinafară, demonstra celor neavizaţi inversul. Nu mai spun că în faţa unei situaţii cu totul noua şi mai complicată — de pildă o fată — intrau în joc patru variante, fiindcă fiecare liber arbitru avea argumente pro şi contra, unele la Paolo şi altele la mine.
19
Voi reveni asupra acestei probleme delicate.

Nerezolvînd mare lucru cu psihologia şi filosofia, mă rătăcisem — profan imprudent — în medicină. Psihiatria îmi oferea, cum am mai spus şi simţit pe piele proprie eroarea, banale cazuri de dedublare a eului. Dar noi aveam două euri certe. Iar eul meu nu avusese niciodată tendinţa să se „dedubleze". Foarte rar, e drept, aveam, prin nu ştiu ce fenomen, nişte senzaţii care sigur trebuiau să fie ale lui Paolo. De pildă simţeam în mînă creionul lui cînd îşi rezolva ecuaţiile. Sau îmi plăcea cîteodată soteul de morcovi, pe care îl adora el, dar mie îmi făcea greaţă de obicei. Rar, totuşi se întîmpla şi, ca să fiu sincer, mă neliniştea. Senzaţia asta străină — a lui Paolo — era numai un incident şi se petrecea în stare de toropeală, înainte de somn. Am vrut să-mi explic ce e cu noi citind Neurologie. Este atît de încîlcită însă precizia infatuată a fiziologiei şi anatomiei nervoase, încît am renunţat, nu fără a-mi însuşi însă nişte noţiuni numite exacte şi definitive. Lesimt caduce, provizorii, fiindcă undeva trebuia să intre şi cazul nostru şi n-am reuşit să găsesc unde.
N-am făcut complexe, fiind sigur că şi cei mai tari neurologi, dacă ne-ar fi făcut un examen — lucru pe care l-aş fi refuzat, de altfel, cu indignare — s-ar fi găsit în faţa unei „încuietori de zile mari", cum se zice. Şi, ca să nu facă ei complexe, cine ştie cu ce năzdrăvănie savantă de diagnostic m-ar fi băgat în panică, numai aşa, de dragul neurologiei^ Ba, poate, sub pretextul vreunei tumori, mi-ar fi propus să mă investigheze, „să mă deschidă" eventual — oroare ! — dacă nu s-ar fimulţumit să mă plimbe pe la congrese ca pe o curiozitate muzeistică.

Am avut chiar o discuţie cu Paolo în acest sens şi ne-am

înţeles să respingem de plano orice examen sau propuneri ca acelea de mai sus. Ne simţeam totuşi perfect normali şi asta era esenţialul. De aceea ne hotărîsem să-i punem la curent pe ai noştri.

Dormisem bine, ne spăiasem, ne răsesem impecabil, eu îl îmbrăcasem corect şi cu gust, ba făcusem şi un punctaj al celor ce aveam de spus. Hotărîsem să vorbim cu rîndul, după cum ar fi fost cazul. Şi să nu ne certăm cu nici un preţ. Am luat un taxi şi am plecat spre locuinţa părintească, fiindcă, am omis să vă spun, de cîţiva ani locuim într-o garsonieră nu prea departe de ei.

20

Am ajuns printre ultimii.

— Şi... „persoana" cealaltă unde e ? m-a întrebat tata, de la uşă, surîzînd ghiduş pe sub mustaţă, plin de înţelesuri şi mai ales adînc mulţumit de propria-i perspicacitate.

— Cu mine, i-am răspuns ambiguu şi am trecut, grăbit să strîng nişte mîini care m-au scuturat de zor, păstrînd o discreţie admirativă. în timpul ăsta bătrînul Dublone căuta pe cineva afară, pe treptele dela intrare. S-a întors cam nedumerit.

Era într-o sîmbătă seara. Conform dorinţei exprimate de fiul său, care-1 anunţase că are de făcut o comunicare importantă familiei şi prietenilor, tata îi invitase pe toţi. Mama organizase în secret un festin culinar, şi încerca emoţionată să mă ispitească să-mi descopăr intenţiile, şi, ce mai încoa şi încolo, să-i spun „cum o cheamă, cine e şi, mai ales, de ce mă grăbesc aşa fiind încă tînăr". Tăceam ca un sfinx, dar simţeam cum pe Paolo îl umflă un rîs homeric.

Situaţia falsă, atmosfera de sărbătoare confecţionată în întregime de deducţiile fiecăruia dintre cei prezenţi, mi-au inspirat ceva mai mult decît o nemulţumire, un fel de panică.

— Ce ne facem, Paolo ?, îl întreb pe ascuns.

— Nimic, îmi răspunde. Dă-i drumul! Cînd trebuie să înghiţi neapărat o broască, o înghiţi n gata !

— N-ar fi bine să începi tu ? Ai mai mult curaj ! Parcă le văd mutrele opărite de deziluzie ! Ce aşteaptă ei şi ce le oferim noi !

— Ba, te rog, ţine-te de cuvînt! Ai spus că vorbeşti tu, vorbeşte. Trebuie să terminăm o dată cu...

— Bine, lasă atunci. Fie ce-o fi !

Dezolat deci că trebuie să le stric atmosfera de logodnă,

încep :

— Dragii mei, mi-e destul de greu să încep...

— Lasă prefăcătoriile... Nu crezi că am mai putea aştepta puţin ? Poate nu a venit încă... mă întrerupe bătrînul privind circumspect spre o prietenă de-a noastră, Luiza Ba- ciard;, o fată de treabă care îşi ştergea nervoasă palmele cu o batistă. Tata nu avea preţuire deosebită pentru ea. O spusese chiar cu cîtăva vreme înainte.

— Din păcate nu mă prefac deloc. Nu mă mai întreru- peţi ! Dragii mei, după cum unii dintre voi au avut uneori

impresia, dar au respins inadmisibila posibilitate, v-am adunat în seara asta să vă spulberăm, cu tot regretul, orice iluzie, să vă convingem de o realitate dezagreabilă pentru voi, fiind greu de înţeles, dar mai ales dificil de imaginat: Luigi- Paolo Dublone, cel care vă stă în faţă, nu este o singură persoană, ci doi fraţi, două personalităţi distincte, două entităţi cuprinse în acelaşi trup.

Am simţit un fel de fior de nelinişte traversînd mulţimea.

— Paolo ! a strigat mama de parcă ar fi călcat pe un şarpe, iar începi ?

— Luigi, termină ! s-a indignat bătrînul, jenîndu-se vădit de societatea în care avea impresia că devine ridicol el cu asemenea progenitură.

— îmi pare foarte rău, dar asta este situaţia : în craniul nostru sînt probabil doi creieri. Nu, nu sîntem nebuni, parcă am avea doi creieri care funcţionează separat sau simultan, după nevoi, încă de cînd ne-am născut. Nu ştiu cum vine treaba asta, n-am mai citit nicăieri, dar vă spunem, acum vorbeşte Luigi cu deplinul asentiment al lui Paolo... — aici, ca să dau mai multă pondere cuvîntului, mi-am îngroşat vocea mea vibrantă de bas-bariton — vă spunem cu toată seriozitatea că sîntem doi. Şi să vedeţi cum...

Amuţiseră. Consternarea se citea evident pe toate figurile. Adia oare un vînt de demenţă prin salon ? asta era cred întrebarea ce le plutea prin minte.

— Spune-le tot, Luigi! Dâ-ledetalii!Povesteşte-le ! Să ne creadă! izbucni deodată Paolo a cărui voce ştrangulată de emoţie şi excitaţie răsună chiar, cu un timbru cristalin de tenor, Alunecarea spre acută destinse deodată atmosfera. Se auziră cîteva rîsete involuntare. Sesizez un fel de uşurare ca în faţa

unei farse reuşite. încerc să nu dezarmez şi continui cu toată gravitatea de care mai sînt în stare :

— Am să le spun, Paolo, le spun tot dar, pentru numele lui Dumnezeu, oamenii ăştia nu sînt capabili să mă creadă. Nu vor. Mă întreb dacă să nu-i lăsăm aşa.

— Deloc. în definitiv noi ne frămintăm de-o viaţă. Să se mai frămînte şi ei de-aci încolo! Fără menajamente l N-avem nici o vină dacă ei ne-au făcut aşa. Dă-i drumul! Şi ceilalţi, dacă ne iubesc, or să ne iubească şi aşa pe-amîndoi. Dacă nu... încheie Paolo evaziv însi bemolde sus.

22

Ah, cît îl preţuiesc azi pe Leone Bertolucci ! Dragul de el ! Sclipitor de inteligent şi trăznit. A izbucnit dintr-un colţ unde sirota un drink — ceilalţi se uitaseră cu paharele în mîini.

— în definitiv, oameni buni, poate an dreptate — era pentru prima dată cînd ne trata cineva în sfîrşit la persoana a treia plural — poate sînt doi. De ce să fim închistaţi ? De ce să admitem numai tărtăcuţele noastre monopopulate ? Eu găsesc extraordinar de interesant şi fără urmă de morbid. Dacă sînt doi, nu înseamnă că nu sînt admirabili din cîte îi cunoaştem. Să-i lăsăm să ne dezvăluie lumea lor ! Dacă tot mapamondul, de la uşă încolo, ar fi locuit acum de oameni ca ei, ar însemna că noi, cei de-aici, să ne simţim stingheriţi, izolaţi, monştri ? Să fim serioşi ! Nu ne-ar deranja deloc ! Poate ne-ar distra... dacă nu ne-ar întrista incapacitatea lor de a ne înţelege.

— Bine Leone, dar... interveni tata.

Mi-am simţit deodată sarcina mai uşoară cînd Berto- lucci a reluat energic :

— Scuzaţi-mă, domnule Dublone, dacă sînt cam insistent. Vreau însă să vă întreb, şi întrebarea e valabilă şi pentru ceilalţi prezenţi, nu aţi simţit niciodată că aţi avea două tendinţe în dumneavoastră ? Că aţi fi tentat uneori să luaţi două hotărîri diametral opuse ? Că aţi fi vrut să faceţi şi altceva în viaţă decît ceea ce faceţi acum ? Că aţi fi vrut să fiţi fermier de pildă în loc de industriaş sau, mai ştiu eu ce altceva ? Că s-au ciocnit în dumneavoastră idei sau sentimente contrarii, într-un cuvînt că aţi fi doi prieteni, sau doi adversari ? Eu vă mărturisesc că am trăit sau am intuit de nenumărate ori această dualitate obscură, confuză, bizară, cum vreţi, dar reală. Şi nu m-ar mira ca ea să poată exista limpede, clară, cu toate delimitările, într-un individ

de excepţie, înzestrat cu un fel de „doi creieri într-un craniu". Te rog Luigi, Paolo, ori care dintre voi, continuaţi !

— Dar e imposibil, a intervenit mama, pornindu-se pe plîns. Imposibil şi... şi...

— Şi mai cum, mamă ? am strigat eu sufocat de indignare. Şi de ce ? De ce ar fi altfel decît pînă acum ? Te mai gîndeşti la acea „dedublare patologică a personalităţii" despre care v-a vorbit odată un medicastru, în adolescenţa noastră ?

— Dar întrebaţi-i pe aceşti psihiatri sau psihologi dacă ei ştiu exact ce este aceea „dedublare a personalităţii". în ce este ancorată, de ce substrat material ţine, şi nu cum se manifestă, asta o ştie cam toată lumea. Iar consideraţii vagi, cu iz ştiinţific se pot face oricîte... mă întrerupse impetuos Leone, dispus parcă acum să apere chiar cauza mai delicată a unui om „cvadruplu", nu numai a unui biet... om dublu ca mine cu Paolo. Era atît de ambalat ! Mi-a venit să-l iau în braţe. îmi părea rău că nu mă sfătuisem înainte cu el. Poate găsea o formulă introductivă mai bună decît a mea care, trebuie să recunoaştem, fusese cam brutală, tulburînd prea adînc nişte ape — nu tocmai limpezi — dar liniştite. Nu-1 cunoscusem însă în profunzime pe Leone. Pentru a-ţi cunoaşte bine prietenii trebuie timp şi îngăduinţă. Or eu, în continua mea preocupare pentru relaţia Luigi-Paolo, îi cam neglijasem. Păcat. Aş fi scos-o mai uşor la capăt acum. Dar şi aşa era bine, găsisem un solid punct de sprijin în spaţiul strimt al concepţiei oamenilor despre oameni sau despre capacitatea de a se exprima a naturii. Complicată la nesfîrşit
— această capacitate !

Intervenţia energică a lui Bertolucci stîrnise o tăcere jenată şi o oarecare curiozitate indecisă, de care am profitat.

:— Dacă m-aţi lăsa, dacă aţi face un efort să vă desprindeţi puţin de o anume concepţie a voastră, legitimă, vă înţeleg, şi dacă aţi încerca totuşi din preţuire şi dragoste, dacă nu din curiozitate, să vă substituiţi mie, nouă, după ce mai veţi asculta, sint sigur că...

— Dar explică-te odată, Lulgi, te ascultăm, interveni tata cu un efort.

— Ei bine, aminteşte-ţi, tată, de copilul de acum douăzeci şi ceva de ani. Erai încîntat cînd ţi se spunea de la şcoală că are o memorie prodigioasă. Era de fapt o memorie dublă, deşi împrejurările în care acumulam cunoştinţe erau aceleaşi. Fiind

însă două raţiuni cu înclinări deosebite, reţineau cta două ori mai mult. Aveam şi o dublă forţă de muncă. Este poate un capriciu al memoriei, dar în materie de fideli tate este subiectivă : reţine selectiv ce-i place, ce-i convine, ce i se potriveşte structurii generale a personalităţii individului. Şi, pentru că eram doi, reţineam practic aproape tot. Răspunsurile la şcoală, la întrebări din domenii variate le dădeam separat, intrînd în joc cînd unul cînd celălalt,

după necesitatea exactităţii răspunsului. Această „colaborare" a fost la început inconştientă, reflexă. Cînd nu mă simţeam stăpîn pe o noţiune dintr-un domeniu — matematică, fizică, ştiinţele naturii — îi spuneam lui Paolo : „Răspunde tu“ şi vice-versa. De aceea uneori elevul Dublone avea ezitări, deşi pîna la urmă dădea cel mai corect răspuns. Mai tîrziu a devenit o convenţie elaborată inteligent.

Aici am continuat să le dau relaţii consemnate în aceste file înainte de întrunire.

Urmăream satisfăcut cum se lăsaseră antrenaţi de curio- zitate. Erau cu sufletul la gură. Şuşoteau uneori amuzaţi, alteori compătimitori faţă de frămîntările noastre trecute. Cîştigam încrederea, înţelegerea. Se prinseseră într-un ioc al surprizei, uimirii. Teama de necunoscut se risipea văzînd cu ochii, se transforma încet în admiraţie. Credeau. Cînd am terminat, epuizat de efort, surîdeau. După o scurtă rumoare relaxantă, pe cînd mama, ca să-şi facă de lucru, realizînd şi o diversiune, îi invita la gustări şi băuturi, au început, timid iniţial, îndrăzneţ apoi, să curgă întrebările.

— Şi cine mănîncă acum ? a rupt gheaţa posnaş tot Le- one Bertolucci.

— Noi, a venit răspunsul.

— „Noi ?“ La pluralul grandoarei ?

— Nu, la cel al imposibilităţii de a face altfel. Plăcerea d? a gusta însă din pateul mamei o împărţim, ca să se dubleze.

— Şi cine bea acum ? se interesă ironic bătrînul care văzuse, ştia că uneori beau mult iar alteori parcă am o aversiune pentru alcool.

— Eu, răspunse Paolo — tenorul — Ca să-i dau şi lui Luigi — mare amator.

Rîsete, mai mult sau mai puţin eliberate.

Şi aşa mai departe. N-aş putea spune că se desfăşura o petrecere prea reuşită. După cocteil, s-au mai dezlegat limbile. Retraşi într-un grup n i prea larg de tineri, discuţiile se puteau purta mai liber. T,a un moment dat, Claudia Bassi, o verişoară mai îndepărtată a cărei îndrăzneală, libertate în conversaţie şi... libertinaj erau cunoscute, aruncă întrebarea de care mă temeam ce! mai malt. tn public, bineînţeles:

— Şi... cu sexul opus vouă... cum rezolvaţi lucrurile, băieţi ?

M-am întors spre ea prefăcîndu-mă surprins.

— Să vezi, începui eu... simulînd inconfortul, deşi cu un pahar de curaj eram acum dispus la toate sincerităţile.

— N-ar fi mai bine să ne spui întîi cum conversaţi, cum vă înţelegeţi între voi, prin ce mijloace ? îmi aruncă „la planche du salut" Gino Becchi, un amic recunoscut ca stă- pînit de o pudoare aproape feciorelnică. îl jena probabil cruditatea întrebării Claudiei.

— Să-i răspund întîi lui Gino, iartă-mi, Claudia, nepo- liteţea.

— Nu-i nevoie să te scuzi, e chiar mai bine să cunoaştem aceste mijloace, înainte de a ne lămuri în problema pusa de mine.

— Nu fără oarecare indiscreţie, mîrîi Paolo, dar nu-i auzi nimeni.

— Cum comunicăm ? Foarte simplu, reluai eu. Cînd sîn- tem singuri, cu voce tare...

— Un fel de soliloc, dacă înţeleg bine, se amestecă şi Lucia Cereoni, o gîsculiţă adorabilă, vrînd să-şi etaleze vocabularul.

— Nu, dialogul cel mai autentic cu putinţă. Dar desfăşurat numai cînd sîntem singuri. Soliloc ar fi fost pentru voi, pînă azi, sper, dacă ne-aţi fi auzit vorbind fără să ne adresăm cuiva.

— Şi altfel ? reveni Gino Becchi, vizibil curios.

— Altfel, tot atît de simplu : printr-un fel de... ceea ce se numeşte telepatie. Ştiţi că transmiterea sistematică a gîn- dului de la o persoană la alta necesită pregătire îndelungată, două fiinţe care să concorde între ele printr-o mare asemănare psihică, afinităţi afective, în sfîrşit, o serie de condiţii pe care noi îe întrunim desăvîrşit. Fiindcă, mai ales, noi posedăm o identitate cromozomială, genetică, de care nimeni nu se poate îndoi, nu-i aşa ? Gîndurile noastre, intenţiile noastre, ideile, trec de la unul la altul cu o uşurinţă extraordinară. Fără nici o

piedică, probabil şi datorită aşezării creierelor noastre în acelaşi spaţiu. Distanţa fiind nulă, nici un parazit, nici o distorsiune, nici un gînd străin, aş zice, nu poate perturba comunicarea. De altfel, nu ne-am pus niciodată întrebarea lui Gino. Dacă „monologăm" uneori, este un fenomen reflex, natural. Nu vi s-a întîmplat şi vouă ?
26
V-aţi întrebat însă vreodată ce ar putea să semnifice soli- iocul vostru ?

Am reuşit o clipă să-i orientez înlăuntrul lor, timp de •respiro pentru mine... Dar Claudia reveni neînduratoare:

— Şi cu dragostea... cum vă descurcaţi ? insistă ea.

— Probabil că ai aflat, scumpă Claudia, începui eu puţin caustic şi iritat, din experienţa ta proprie, şi nu mă îndoiesc despre bogăţia ei, că în dragoste sînt confruntate două entităţi de sens contrar. Ai să-mi răspunzi, desigur, că uneori pot fi mai multe, angajate într-un joc de-a v-aţi-ascun- selea, neonest pe alocuri, nu ? Că una dintre fiinţe poate avea... mai multe valenţe ce se satisfac pe rînd sau, cum probabil ţi s-a întîmplat, simultan, dar separat şi discret...

— Nu vi se pare că sînteţi răutăcioşi ?, mă întrerupse ea înciudată.

— Deloc. Iau exemplul acesta complicat pentru a-ţi răspunde la întrebare.

— De ce tocmai al meu ? se oţări fata.

— Fiindcă e foarte potrivit întîmplător. Şi acum nu mă mai întrerupe dacă vrei să afli răspunsul esenţial. Dragostea include prin esenţa ei două aspecte : unul instinctual şi altul afectiv, elevat. La aceeaşi fiinţă aceste aspecte se pot manifesta diferit graduat, separat sau concomitent pînă la găsirea formulei ideale, în sensul împlinirilor mai mult sau mai puţin desăvîrşite. Valenţele despre care vorbim sînt utile în căutarea partenerului ideal. Imaginează-ţi acum un om dublu, ca noi, într-o societate monogamă etic. Noi, cei doi constituenţi sîntem educaţi, deformaţi — iertaţi-mi îndrăzneala
— de concepţiile, morala, prejudecăţile, opreliştile acestei lumi total diferite de a noastră, dar în jocul şi convenţiile •căreia ne-am încadrat, zic eu, Luigi, destul de bine.

Pînă ne-am hotărît să renunţăm definitiv la ideea unei căsătorii, Paolo şi cu mine am trăit o serie de experienţe de care

tinereţea noastră era perfect capabilă. Insist asupra faptului că nu am descoperit în nici unul din noi pînă acum vreo absenţă, vreo atrofiere a instinctului iubirii. Poate ar fi fost mai bine. Lucrurile s-ar fi simplificat.

M-am oprit o vreme să-mi adun ideile. Am observat la ei o nuanţă de milă, de compasiune, care m-a enervat brusc, m-a îndîrjit.

— Poate ar fi mai bine să te întrebăm altceva, interveni Gino, simţind momentul critic.

— Deloc. Am să merg pînă la... capătul pe care îl voi considera necesar. Iată deci, Claudia, pe frumosul, dar timidul în materie, Dublone, sub tirul unei drăgălaşe colege de facultate. Iată-1 deci înconjurat de o cochetă care-1 ştie student strălucit al politehnicii, dar în care descoperă — puteam să glumim, nu, substituindu-ne din timp în timp ? — calităţi literare, o cultură umanistică interesantă. Apoi iată-1 venind obiectul unei admiraţii nereţinute din partea fetei, ce-şi demonstra astfel plurivalenţa sau, dubla valenţă ce se satura deodată lîngă un singur individ morfologic. Dar personalităţile noastre flatate deosebit şi simultan de insistenţele fetei nu puteau rămîne simple spectatoare. întîi se punea o problemă de orgoliu : pe care dintre noi îl plăcea în fond fata ? Era unul din „aspectele" noastre numai podoabă pentru fantezia fetei sau o necesitate raţional-afectivă ? Şi care dintre ele ? Şi cum impetuozitatea tinerească cerea „situaţii clare" —.la care am renunţat mai tîrziu, din prudenţă, eram oameni, nu ? — fata a fost pur şi simplu întrebată pe care îl preferă sau, mai exact, ce aspect preferă. Să nu vă imaginaţi că i-am creat probleme. Cu acea sinceră şi dezarmantă ingenuitate feminină a răspuns — chiar surprinsă de lipsa de imaginaţie a întrebării — că ambele ipostaze îi convin perfect, că o fac fericită, fiindcă aceste ipostaze se completau „delicios". Adjectivul îi aparţine.

Măguliţi mereu bilateral şi mulţumiţi fiecare în parte de cu totul alte calităţi psiho-fizice ale colegei noastre — avea şi ea ipostaze ! — începusem să o iubim, diferit, ce e drept,, dar manifestările noastre nu erau de natură s-o nemulţumească. Dimpotrivă !...

Totul ar fi mers bine şi frumos în această primă experienţă. Dar cunoaşte dragostea linişte ? Echilibru ? Pace ? Durabilitate ?

V-am spus că ne era colegă de politehnică, nu ? Ei bine, prin însăşi natura acestei ocupaţii — învăţa cu Paolo — mă simţeam frustrat. Mi-era dor de ea. Şi atunci interveneam în studiu cu idei şi conversaţii total inadecvate. Chiar dacă-i spuneam numai că ţin la ea, tot greşea ecuaţia. Iar Paolo se îupăra, bineînţeles. Devenisem o greutate în munca lor. Alteori, vorbesc de clipele de răgaz, duceam o luptă mocnită
28
pentru ocuparea „pupitrului de emisie". Iubirea e o mare cronofagă, mai ales la debut. începusem să nu ne mai înţe- legem, să nu mai respectăm orele convenite, mă rog, focul dragostei abia aprinse ardea „punţile" dintre mine şi Paolo. De cum reuşeam să înhăţăm „microfonul", urma o tiradă neîntreruptă, fiecare pe coarda lui. Pasiunea pe care o puneam însă în susţinerea „unei căi în viaţă" nu a mai fost de la un moment dat pe placul Honorinei — aşa o chema. A intrat biata de ea, într-o legitimă derută. Nu-i uşor, oricît ai ţine la partener, să-l auzi ridicînd în slăvi matematica, soluţie unică pentru un om întreg, ca două minute mai tîr- ziu să te sfătuiască să renunţi la asemenea preocupări meschine, pentru a te avînta în sferele sublime ale gîndirii filozofice, ale literaturii de calitate, ale frumosului unei metafore. Nu vreau să fiu prolix. Dacă fata se putuse obişnui cu vocea iubitului întinsă pe un registru de trei game, gă- sindu-i probabil şi farmec, punctele acestea de vedere, ciocnite violent, au zdruncinat încrederea fetei în iubitul ei, au făcut-o circumspectă probabil cu privire la sănătatea lui mintală, deşi totul nu era decît efectul... dragostei. A început să ne ocolească, să apară din ce în ce mai rar. Orgoliul nostru ultragiat a intervenit prompt, făcînd sforţări să ne-o scoată din preocupări... şi am reuşit căutîndu-i defectele. înţelegerea noastră a trecut însă şi aşa prin momente grele, deoarece ceea ce susţineam eu a fi un defect major avea pentru Paolo un farmec deosebit şi viceversa. Pînă la urmă „le combat cessa faute de combatants". Honorina s-a eclipsat total şi definitiv. Adică s-a îndrăgostit de un inginer. Atunci m-a muşcat prima dată gelozia, faţă de Paolo, nu de inginer : tot pe el îl iubise mai mult, probabil ! Eşti mulţumită, Claudia ?

Tăcea căzută pe gînduri, ca de altfel toţi. Despre Claudia mă întreb şi astăzi dacă nu cumva regreta că ne e ruda şi... o experienţă cu noi ar fi fost dificilă.

— Imprudent şi nepriceput, îmi răspunse ea totuşi. Trebuia să ştii de la început ce ai să păţeşti, fiindcă, dacă aţi „recoltat-o" la politehnică, nici măcar n-ai dreptul să fii gelos pe Paolo ! Deşteptule !

— Cel mult eu să fi fost gelos pe el, interveni prompt Paolo, care ascultase pînă atunci cuminte, fiindcă, in fond,

măgarul ăsta de Luigi mi-a suflat-o cel puţin jumătate din timp.

Relaxare veselă, dar forţată a atmosferei ce se cam încărcase. Fiecare dintre cei ce mă ascultaseră înţelegeau poate că sub aparenţa tentei de humor ni se ascundea o mică dramă permanentă. Tăcerea îndelungată a lui Paolo fusese semnificativă.

— Greu, greu trebuie s-o duceţi, remarcă cineva cu jumătate de voce.

— Ne descurcăm noi, Greu, dar ne descurcăm, te asigur. Imaginaţi-vă însă eventualitatea ca fratele meu cerebral, Paolo, să fi fost de fapt o drăguţă de soră, Paola ? Atunci să fi văzut încurcături şi intoleranţe !

— Dar ce idee năstruşnică îţi poate da prin cap ! tresări evident stînjenită o fată.

— Bineînţeles că e o absurditate S.F. de care ne salvase rigoarea combinaţiei cromozomiale xx + xy. Dar această trăsnaie închipuită de mine m-a cutremurat şi m-a salvat dintr-o împrejurare grea, cînd nu-1 mai puteam suferi pe Paolo şi nu ştiam cum să scap de el. M-a făcut fericit că am un frate ; stînjenitor, ce-i drept, dar frate, fraţilor! Pricepeţi ?

— Dacă am pornit pe panta asta, interveni atunci Leone Bertolucci, cu ascuţimea lui caracteristică, am putea imagina o formulă xx + xx, ceea ce, dedublat ca la voi, ar da două femei în acelaşi trup şi cap, încheie el triumfător.

— Eşti un sadic, Leone ! am izbucnit eu în rîs. îndrăzneala ta ar trebui evitată de natură cu orice preţ. Concepe cineva în vremea de azi două surori „siameze cerebral" ca noi, iubind, de pildă, acelaşi bărbat şi în imposibilitate prac- tică, legitimă după optica feminină condiţionată multimilenar, de a se certa, de a se desparţi, eventual părui, pentru ca de împăcare nu prea poate fi vorba ?

— Vai ce puţin ne cunoşti, Luigi ! Tu eşti sau Paolo ? protestă Claudia, moale, insinuînd cochet confuzia, în rîse- tele destinse

ale asistenţei.

S-au purtat apoi discuţii generale, mai mult sau mai puţin legate de subiectul stîrnit de noi. De la o vreme atmosfera a început să lîncezească, fiecare avînd parcă o preocupare lăuntrică, pe care încerca să o ascundă cît mai elegant. Şi fiindcă nu fusese o petrecere autentică, ci un consi

30

liu de familie, unul cîte unul au pretextat treburi urgente a doua zi şi au plecat. Strîngîndu-mi mîna şi spunîndu-mi „la revedere băieţi" cu o figură încurcată, i-am simţit în- trebîndu-se încă o dată dacă nu era totuşi o farsă în care se angajează din politeţe şi amuzament.

Cînd ne-am îndreptat şi noi, ultimii, spre ieşire, mama :

— Ştii, măicuţă, nu-i uşor să te trezeşti la batrîneţe cu doi fii în loc de unul şi să nu ştii pe care îl strîngi în braţe... Acum îţi spun. Cu frică bănuiam eu ceva... Bine că nu a fost decît atît, dar mi-e greu să înţeleg şi asta.

— Dar, mamă, nu-i o mare binefacere să-i îmbrăţişezi mereu pe amîndoi odată, fără urmă de părtinire ? Sau cumva îl iubeşti mai mult pe Paolo ? o provocai eu în glumă.

— Şi taică-tău te strigă numai Luigi, răspunse ea uşor ruşinată, prinsă la strîmtoare. Dar să ştii... deşi te strigam Paolo... am înţeles în seara asta că-1 iubesc mai mult pe scriitor, pe Luigi, nu-i aşa ? Pe tine...

— Şi pe mine nu, mamă ? interveni ironic Paolo care... nu putea fi prea departe de conversaţie.

— Ba da, ba da, măicuţă, răspunse ea speriată.

— Mă uitasei, insistă răutăcios glasul de tenor.

— Deloc ! Pe tine însă te preţuieşte mai mult taică-tau. Şi are de ce. Eu nu mă pricep la cifre şi afaceri... Ştii ce, copii, se gîtui mama de plîns privind brusc în altă parte. Ştiţi ce ? Mai bine plecaţi, fiindcă... şi fugi în casă din faţa imposibilei realităţi... Realitate care ne tulbura şi pe noi acum, după dezgolirea ei publică. Ce va urma după asta ? Cum ne vor privi a doua zi ? Ne vor căuta, evita, înţelege, admite în străfundul conştiinţei lor singulare ?

Fiindcă ne dezvăluisem simţind nevoia de a fi. Şi nu puteam exista cu adevărat decît cînd am fi existat şi pentru alţii.

*

* *

Abia pot să sfîrşesc povestea. Am fost într-o comă lungă şi o nesfîrşită convalescenţă.

Bietul Paolo ! A murit stupid, la numai cîteva zile de la confesiunea noastră. Nu din vina mea. El era la volan şi-i tot spuneam să nu mai conducă aşa, nebuneşte, nu-i stătea în fire pînă atunci. Nu mai ştiu nimic de la o curbă...

31

Mi-am revenit după două săptămîni, cu oasele din partea dreaptă a craniului sfărîmate oribil. Şi cu o dificultate mare de a mişca mîna şi piciorul stîng. Cînd pîcla în care mă găseam a început încet, încet să se risipească, am încercat să-i reproşez lui Paolo starea în care mă găseam. N-am obţinut nici un răspuns. L-am crezut mai obnubilat decît mine. S-a mai scurs o vreme. Nu-mi dau seama cît. Am încercat să vorbesc iar cu el. Nici un răspuns. O tăcere de moarte. Am întrebat-o pe mama, pe care am descoperit-o într-un tîrziu lîngă pat, ce am. M-a mîngîiat şi m-a îndemnat să tac. Să nu mă agit. Privindu-i faţa, am văzut-o fericită : eram salvaţi. Eram salvaţi ? Dar de ce tăcea Paolo ? De ce simţeam, nu ştiu cum, că nu mai e ? A mai trecut iarăşi un timp de aşteptare angoasată. Nu-mi venea să cred că nu mai e. Dar, pe măsură ce zilele se scurgeau, pe măsură ce-mi recăpătăm forţele, creştea în mine singurătatea ciudată şi un fel de groază a unei morţi pe care o purtam în mine. Paolo tăcuse pentru totdeauna şi nimeni nu ştia. Nimeni nu-mi împărţea sfîşierea. Intr-o criză de disperare l-am strigat tare, Paolo ! Paolo ! De ce nu răspunzi ? Era şi medicul alături. Cu mama.

— Pe cine strigi ? m-a întrebat el.

— Pe fratele meu, pe Paolo, i-am răspuns aproape ur- lînd, pe Paolo din mine !

— De unde ? s-a mirat el şi a scos-o pe mama din cameră. I-am auzit murmurînd pe culoar.

înainte de a ieşi din spital mi-au mai lacut o radiografie cu aer. Aşa am aflat că în creierul bolnavului L. P. Dublone lipsea din naştere o punte, o legătură de fibre nervoase între cele două emisfere ale scoarţei cerebrale. Agenezia corpului calos, aşa ziceau. Din care cauză emisferele s-ar fi dezvoltat separat, devenind fiecare cîte un creier întreg funcţional şi generînd astfel fiecare cîte o personalitate. (în definitiv, aveam doi ochi, doi plămîni, doi rinichi şi cîte altele pereche...) Mi-au mai spus că

undeva, în adînc, creierele noastre se întîlneau, se legau totuşi oarecum, în nişte formaţii cărora le ziceau primitiv : afective. Că noi provenisem deci din dedublarea unui organ, nu a unei personalităţi.

Şi că, în accident, creierul din dreapta, fiind zdrobit aproape total, îşi pierduse funcţiile. De aceea...

Aşadar, pierdusem ce ? „O funcţie" ? Paolo fusese doar o funcţie, doar o mînă de funcţii ? Numai atît ?

CÎTE LUMI

(PROSOPAGNOZIE)

— Să trăieşti, doctore, te-aştept de-atîta vreme. De ce n-ai mai dat pe la mine ?

— Eu ? îi răspund uimit. De ce n-am mai fost de mult ?

— Da, de-o săptămînă.

— Eu ? De-o săptămînă ? Dar... abia azi te cunosc...

— Iar glumeşti ! Totdeauna ai fost aşa. Glumeţ. Ei, uite vezi, de-aia îmi placi... cu zîmbetul pe buze mereu...

Despre zîmbet era probabil exact, dar falsa recunoaştere mă punea într-un fel de nelinişte... Să-l fi uitat ? Cam uit de la o vreme... Anii. Dar nu mai fusesem în clinică de cîteva luni.

— Eşti de mult aici ? încerc să limpezesc lucrurile.

— De trei săptămîni.

— Şi... de ce ai venit ?

— Ei, parcă nu ştii... Ţi-am spus de cîteva ori istoria cu... familia.

— Mie ? Niciodată.

— Ei, asta-i bună : Iar începi ? Toţi mă speriaţi mereu, mă faceţi să cred că sînt nebun sau... cel puţin uituc. Nemaipomenit de uituc. Şi tocmai dumneata, care m-ai îngrijit aşa de bine... Iar ar trebui să închid ochii... dar nu mai vreau.

— De ce să-i închizi ?

— Parcă n-ai şti... Ca să recunosc.

— Pe cine ?

— Cum, pe cine ? Pe cel cu care vorbesc... Trebuie să închid ochii, să-l ascult...

— Ce s-a întîmplat ? Nu înţeleg nimic.

00

— S-o iau iar de la cap ? M-am săturat. Şi nu ştiu ce diavol vă pune mereu, pe dumneata şi pe ceilalţi colegi ai dumitaie, să mă îndemnaţi să repet la nesfîrşit povestea.

De cînd trăiesc în lumile astea ? De cîteva zile ? De o viaţă ?... V-am povestit că m-a supărat îngrozitor Mihaela... Mi-a spus-o de-a dreptul. Aşteptam de mult să mi-o trîn- tească :

— Tată, eu mă mărit cu „individul" : Uite asta fac ! Mă mărit cu golanul. îl iubesc. Gata. Fă-mi ce vrei !

— N-ai să te măriţi cît...

— Ba da ! şi să ştii că nu-i deloc un... individ.

— E un „fără situaţie", un... tehnician. De-abia a intrat, la 24 de ani, în facultate.

— Nu din vina lui... ştii tu bine !

— Dar dintr-a cui ? Şi apoi nu mă priveşte. Nici nu vreau să-l văd vreodată ! N-am să-l ţin eu pe băncile şcolii.

— N-ai să-l ţii tu. Ne descurcăm noi singuri... Nu ne trebuie...

Simţeam cum mi se urcă iar sîngele la cap. Cum mă în- furiam neputincios. O vedeam cum mi se împotriveşte, scli- pindu-i în ochi parcă şi un sîmbure de ură... Ură pe mine... care o crescusem singur, de la două săptămîni, fiindcă mai- că-sa... dar asta ce rost mai are să vă spun ?

— Dacă ai să faci asta !... am urlatatunci ca pe mor- mîntul ei deschis deodată în faţa mea... da, cu disperarea asta am urlat...

— Ce ? mi-a răspuns. Ce o să fie ?

— Nimic ! am mai strigat o dată, încercînd să-mi stă- pînesc clocotul. Nimic ! N-am să te mai cunosc I

— N-ai decît... atît a spus şi a ieşit din cameră trîntind uşa...

Uşa ?

în capul meu a detunat ceva ca şi cum m-ar fi trosnit un glonţ în ţeastă. Aici — în stînga, mai sus de ureche şi mai îndărăt.

Atît a fost. M-am liniştit apoi treptat, m-am spălat lung pe faţă cu apă rece. Şi pe cap mi-am dat cu apă. Acolo unde trosnise. Atît a fost. M-am simţit uşurat. Eram sigur că Mihaela, impulsivă ca mine, o să se potolească. Sîngele apă nu se face. Mai ne dondănisem noi şi-n alte dăţi.

Auzeam în bucătărie ceşti spălate cu năduf.

Locul acela mă durea uşor, foarte uşor, ca şi cum m-aş fi lovit alaltăieri de un colţ de fereastră şi-mi trecuse... cînd am auzit-o :

— Te-ai potolit, tată ?

— M-am... dar să nu te mai aud...

— De ce, tată, de ce ?... a mai spus, pentru ultima oară

Mihaela, şi paşii pe parchet mi-au adus în faţă o străină cu ochii plînşi şi mîinile întinse a îmbrăţişare. M-am speriat şi poate că mi-era scrisă pe faţă groaza cînd am strigat:

— Cine eşti dumneata ? De cînd crai în casă ? Unde-i Mihaela ?

Fiinţa străină a izbucnit în rîs, cu un fel de voce a fetei mele.

— Hei, tată, termină cu bazaconiile...

— Cu ce bazaconii, domnişoară ? Cum îţi permiţi ? Şi mai întîi, cine eşti ? i-am răspuns eu, întorcîndu-i spatele şi plimbîndu-mă neliniştit cu ochii pe fereastră. Mă pipăiam în timpul ăsta, crezînd că am vedenii. Pe stradă oamenii şi maşinile treceau ca totdeauna. Zgomotele erau aceleaşi şi eu însumi mă simţeam tot eu, neliniştit, desigur, dar tot eu. Chiar la pipăit. Fata din spatele meu încremenise. Deodată o aud :

— Tată... ai spus că n-ai să mă mai cunoşti... Şi acum începi să te prefaci ? Ce joacă sinistră e asta ?

Da. Era Mihaela. îi recunoşteam glasul. Venise pe nesimţite. Ea era. Dar străina ? Fusese o părere ?

M-am întors brusc, luminat de un zîmbet...

— Mihaela...

Mă găseam, uluit, în faţa unei alte necunoscute decît cea care mă speriase cu cîteva clipe mai devreme.

Şi fata mea nicăieri !

A fost de spaimă.

O figură zîmbitoare şi uşor contrariată. Dar zîmbitoare şi altfel străină. Numai bluza roşie şi fusta albastră a celorlalte două dinainte erau la fel.

Bineînţeles că am intrat în panică :

— Dar dumneata de unde-ai mai răsărit ? Ce-i cu adunarea asta de domnişoare necunoscute în casa mea ?

— Tată ! m-a chemat un glas şi el străin, dar in care se bănuia un timbru ştiut, amestecat cu o nuanţă de teroare.

35

înaintea mea stătea descumpănită, încercînd să nu creadă ce se întîmplă, o fiinţă care a izbucnit în lacrimi.

Simţeam că-mi pierd minţile. La fel ca atunci — mai tîrziu — cînd mi-aţi spus toţi că nu sînt nebun. Că starea mea este absolut normală atunci cînd... Dar ce să vă explic eu... Ştiţi mai bine...

Fata necunoscută s-a azvîrlit cuprinzîndu-mă cu braţele,

violent. Am încercat să mă feresc reflex, stingherit, dar braţele, braţele erau ale Mihaelei. Le cunoşteam căldura şi muşchii subţirei sub pielea moale. Obrazul ei pe-al meu.

— Tată. Ce ai, tată ?

— Nimic... i-am spus.

închisesem ochii. Gîlgîiau în mine lacrimi de uşurare. Trecuse. Trecuse în sfîrşit nălucirea. Coşmarul. îmi legănam uşurel copila ţinîndu-mi-o strîns la piept.

Am stat aşa un timp cu pleoapele strînse. Auzeam inimile. Mîngîind-o moale pe păr — plîngea încet, izbăvită şi ea — am îndepărtat-o uşor, să-i caut ochii. Şi brusc, oroare : ţineam în braţe o altă străina. A cîta. Am îmbrîncit-o cu un strigăt nearticulat şi am dat buzna spre uşă. Să fug. Şi-am fugit. Am fugit urmărit în auz de un strigăt ca de fiară ucisă :

— Tată ! Tată ! Tătuţule !

Străina... Strania Mihaela...

Unde mi-era fata ? Unde ? Unde umblam acum alergînd pe străzi ? S-o caut. Dar o ştiam acasă... Sau poate plecase lăsîndu-mi necunoscute prietene de coşmar să-mi dojenească neînţelegerea, neghiobia, cu glasul ei ?

De la o vreme, obosit, am sunat la uşa prietenului meu de-o viaţă. Mi-a deschis cineva. Nu el.

— Ura, Rîule ! (Aşa-mi spunea el.)

— Iertaţi-mă, am bîiguit, îl caut pe Alee... şi m-am uitat pe cartea de vizită a soneriei. Nu, nu mă înşelasem de adresă.

— Ce-i mă, Rîule, te-ai pilit zdravăn, ziua, cum nu prea ai obicei ?

— Scuzaţi-mă... îl caut pe Alee... am mai spus, uluit că recunoşteam în vocea străinului vocea lui.

— Eşti cocă, mă ! Intră să-ţi fac o cafea. Şi m-a luat de braţ aproape tîrîndu-mă în casă. Lucrurile, toate lucrurile

lui îmi erau familiare. Stăteau toate cuminţi, cum le ştiam. El mergea în spatele meu cînd m-a întrebat.

___ Da’ ce-ai păţit ? Ce necaz, că ai luat-o aşa tare de dimineaţă ?

Era el. Dar m-a fulgerat deodată un gînd : să stau mai departe întors cu spatele spre el, ca să nu-1 gonesc. Să nu-i gonesc vocea privindu-1. Am pornit spre un geam de care mi-am lipit fruntea. Era rece şi-mi făcea bine.

— Alee... Am pierdut-o pe Mihaela...

— Ce, eşti nebun ? Ce spui ? Ce-i cu fata ?

— Nu ştiu... Am pierdut-o... Am rămas numai cu glasul ei...

— Trăieşte ? m-a întrebat înspăimîntat.

— Da... Cred că da... Dar nu o mai cunosc. Mi-e casa plină de un şir de fete străine... care poartă glasul şi hainele ei.

— Mă, tu nu eşti numai beat. Ai păţit ceva la cap; Las’ că te vindec eu. Stai numai puţin să-ţi fac o cafea şi să vedem ce mai rămîne şi după ce tragi un pui de somn. Stai.

Ce drag mi-era Alee ! începeam iar să mă simt întreg... M-am întors brusc să-l iau în braţe ca pe-un-mai-mult-decît -frate...

Şi iar a început coşmarul. Mă privea un individ cu un fel de rîs îngrijorat pe faţă. Altul. Mi-am pus mîinile la ochi, izbucnind într-un hohot de înfrîngere. Am încercat să fug iar. M-a prins cu mîinile lui zdravene şi m-a aruncat, cîrpă, într-un fotoliu.

— Rîule, cu tine ceva nu-i în ordine...

Atît am mai auzit pe cînd încercam să nu leşin de spaimă. Pe urmă nu mai ştiu.

M-au adus aici cîtăva vreme. Examene, investigaţii, tratamente, în fine, tot tacîmul. Dar eu continui să încurc lucrurile.

Ca^ atunci cînd a venit „Mihaela" — în sfîrşit, „o domnişoară" despre care am ştiut că e fata mea strîngînd pleoapele şi ascultînd-o — cu un tînăr pe care-l cunoşteam bine, dar nu ştiam de uqde şi cum. Era destul de frumuşel şi părea deştept, deşi tăcea încă. Mihaela mi-a spus rîzînd că e „golanul" şi că au venit... fiindcă nu mai avea rost să se

37

ascundă... că se căsătoriseră de cîteva zile şi că... medicii i-au spus că eu nu mai sînt în pericol şi pot să-mi spună orice.

Puteau într-adevăr să-mi spună orice, dar eu, care ştiam că nu-l văzusem niciodată pe „tehnicianul" fetei mele — refuzasem cu îndîrjire — refuzam acum, cu altă îndîrjire lăuntrică, să cred că tînărul cu ochi albaştri, inteligenţi, cu muşchii fremătînd sub cămaşa strînsă pe bicepşi şi blugii lipiţi de coapse, ar fi fost... individul ! Eu îl ştiam şi-l apreciam de mult pe acest tînăr şi nu mai aveam nimic împotriva căsătoriei. M-am grăbit să le-o spun, ca să-i liniştesc. Abia atunci a apărut pe chipul lui o panică şi a îngăimat:

— O, da, sigur... desigur că mă cunoaşteţi de mult şi mă

bucur că...

Nu ştiu ce-a mai zis, dar mi-am dat seama cu oarecare surpriză că vocea lui mi-era cu totul străină. Am încercat să mă liniştesc singur, gîndind că poţi să uiţi o voce — mai făcusem eu mici confuzii între timp — dar un chip, şi încă familiar, e mai greu. Asta nu admiteam. Asta mi-era, şi-mi este încă greu să înţeleg.

El a căutat înspre „soţie" pe furiş, îngrijorat parcă şi s-au grăbit să plece lăsîndu-mă descumpănit şi cu nişte felicitări nerostite, pe buze.

Am plecat din spital cum venisem întîia oară. Am încercat să mă adaptez, să mă inser — aşa se spune — straniilor împrejurări.

Am revenit. Aştept o vindecare. Mă bîntuie mereu panica însingurării la care mă obligă starea mea. Eram atît de prie-tenos, de sociabil. Căutam oamenii. îi mai caut şi azi printre necunoscuţi. întîlnesc figuri străine, numai figuri străine pe care se citeşte compătimirea.

Voi medicii spuneţi însă că nu sînt nebun. Mi-o repetaţi exasperant. Şi probabil că aveţi dreptate. Vorbiţi de o mică leziune fără importanţă, intitulîndu-mi boala, pompos, cu un cuvînt grecesc greu de pronunţat.

Dar să nu fii nebun, cînd îţi pierzi lumea ta de pînă atunci, aruncat într-o mare de falşi cunoscuţi sau de necunoscuţi, mereu alţii şi pretinzînd mereu că-s aceiaşi... Să trebuiască mereu să închizi ochii, să orbeşti într-un fel ca să vii în lumea veche, să te descurci cum poţi, aşa ca tu însuţi să nu te pierzi printre sunete, printre glasuri, este mai

rău decît să te ştii orb de totdeauna. Să simţi mereu trădarea ochiului, trădarea fiinţei tale asupra ta... Uneori — aşa mi se pare — chiar trădarea celui mai de-aproape care nu mai vrea parcă să-şi arate chipul adevărat, cel înscris în carnea ta de părinte.

Demenţii pot fi liniştiţi, cred eu, fiindcă trăiesc mereu într-o lume a lor, clădită de mintea rătăcită, dar o lume adevărată şi aproape mereu aceeaşi pentru aceeaşi minte bolnavă, care nu are nevoie nici măcar de resemnare. Dar eu ? Eu ?

Eu trebuie să accept mereu ca reale... două lumi... Sau chiar mai multe.

Ca lumea aceea de necunoscuţi care mă cunosc sau ca alta, de portrete aparent familiare, vechi, ştiute bine de mine, oameni care însă îmi surîd cu bunăvoinţă de cîte ori îi întîlnesc, le adresez cuvîntul şi mă corectează : „E o confuzie, nu ne-am văzut niciodată... Se întîmplă... Bună ziua“... şi pleacă lăsîndu-mă perplex sau ruşinat ca de o nepoliteţe.

Suferinţa mea constă în luciditatea mea. în uimirea de a mă purta faţă de alţii, fără să vreau, ca supus unor iluzii sau unor halucinaţii.

Şi devine penibil, îngrijorător de penibil de la o vreme să nu mai fii sigur pe nimic din ceea ce ştiai bine. Nesiguranţa se răsfrînge asupra întregii mele vieţi de pînă acum, asupra tuturor lucrurilor bine învăţate. Oscilînd mereu între exact şi inexact — gafă, feţele oamenilor schimbîndu-se mereu şi haotic, mi-e teamă să vorbesc, să umblu, să mai spun cuiva ceva. De figurile oamenilor se leagă, acum mi-am dat seama, mai tot ce ştim despre noi înşine. Şi cînd suita chipurilor dansează într-o schimbare caleidoscopică la cea mai trecătoare eclipsă, la o singură strîngere de pleoape, se năruie în tine orice certitudine.

Niciodată nu am intuit mai bine cît ne oglindim în chipurile altora propriile trăiri ca atunci cînd le-am pierdut pe toate într-un haos de falsă halucinoză. M-am găsit singur, singur şi înfricoşat, rătăcit într-o ţară necunoscută, dar glasurile, aducîndu-mă înapoi, mă rătăceau pe un nisip mişcător.

Cînd se clatină lumea imaginilor vii, se clatină şi tot ce ştii despre ea şi mai ales despre tine. Şi vine panica. Asişti conştient, la propria ta anulare. Fiindcă nici chipul meu nu-1 mai ştiu. în oglindă întîlnesc mereu un altul decît mine.

39

Ochiul e un tiran. Ce vede el porunceşte urechii să audă, tactului să pipăie, mirosului la fel.

N-aţi ştiut asta bine sau nu v-a venit să credeţi, fiindcă simţurile voastre nu v-au înşelat încă.

Lucrurile stau la locul lor, înţepenite, spun puţin. Oamenii se mişcă. Mişcarea asta trecuta prin ochi e viaţă. Mişcarea buzelor pentru surd e viaţă, e comunicare, e sunet. Un sunet violent este însă pentru ochi lumină. Satrapul ochi lucrează cu tiparul lui nemilos plămădind lumea vie numai din lumină, culoare şi mişcare.

Şi el pe mine mă înşeală. Toţi îmi arată că mă înşeală. „De te

sminteşte ochiul tău, scoate-1 !“

Cruzime biblică ! Metaforă !

Sînteţi siguri ?

O să-mi spuneţi că nu este el, cel din orbită, vinovatul. Că undeva... în scoarţa cerebrală... şi celelalte.

Ei şi ?

Nu vin prin el reprezentările înşelătoare care-mi cutremură edificiul cunoaşterii ?

Să-l scot, iscînd o agonie a suferinţei ?

Să-mi scot ochii... Poarta iluziilor.

Şi cu cît ar mai rărnîne din simţuri ca să-mi refac lumea ? Cu jumătate dintr-un sfert. Iar lumea ar fi şi atunci diformă şi meschină.

Mă fixa.

— Prosopagnozie *... am murmat ca pentru mine.

— Da. Aşa o numiţi. Dar eu... te cunosc, sau nu ? Spune, doctore, spune !

* Prosopagnozie (grec.) Prosopos : obraz, figură ; agnozie : ne- recunoaşterea figurilor — stare patologică ce poate apărea în- tr-o leziune mică situată în lobul occipital al creierului.

CALCAR1NA

Se spunea că de zeci de ani picta la fel sau aproape la fel. Bătrînii săi maeştri, morţi de mult, vedeau în tinereţea lui un bun desenator, un fidel reproducător, prea fidel poate, pentru acea epocă în care se căuta revoluţionarea picturii, în care se căutau noi formule, în care începuse abandonul portretului clasic...

Fotografia făcuse ravagii, încă din secolul trecut lăsînd muritori de foame o seamă de oneşti muncitori ai penelului ce imortalizau negustori graşi din Dealu-Spirii, domnişoare învolănate la primul bal sau tineri căsătoriţi, privind unul la celălalt prin zidurile a două margini de ramă cu flori de aur. O epocă de obnubilare a celor ce ştiau să aştearnă pe pînze cu migală şi har portrete. O spaimă a inegalei concurenţe cu tehnica lăsase în urmă, risipiţi ici-colo, nişte credincioşi ai formei şi culorii exacte.

Era dintre ei şi, demodat, se tîra. Ambiţiona încă să de- păşească — pentru public — fotografia în culori, dar nu reuşea decît „poze" care se sufocau de vetust.

Pînzele lui se vindeau acum cu garniturile de mobilă semilux

pentru sume derizorii. Responsabilii de la cooperativa pentru care lucra aveau pretenţia să utilizeze culori vii, subiecte vaste, peisaje, păduri, nopţi cu lună beţivă, apusuri- de-soare sau perechi de îndrăgostiţi ţinîndu-se de mînă lîngă un lac albastru cu lebede albe, în dimensiuni reduse.

Strînsese în atelierul de sub streaşina de tablă vrafuri de cadre, „cadavrele lui“ — cum le numea — unde-şi pusese cu pasiune culori şi forme văzute din cînd în cînd în cursul anilor.
41

O serie de tineri de la Institut — fiindcă atelierul lui era lîngă un cămin studenţesc, la margine de Bucureşti — dintr-un fel de respect şi milă faţă de lavaliera neagră, tocită dar depăşind vast reverele pătate de sosuri şi culori, năvăleau uneori în hulubăria lui de sticlă şi-i spuneau „maestre" sau „meştere" după primul pahar de votca. La al treilea, îi dezgropau „cadavrele din cimitir", şi căutau, fiecare în alt limbaj, „valori de precursor îndrăzneţ", „combinaţii^inedite de mişcare şi transparenţă naivă", numaidecît combătute vehement de cei ce băuseră fundul singurei sticle. îl băteau pe umăr, îl sărutau pe obrazul pungit, se repezeau apoi la paletă şi adăugau cu furie „aici mai intens carminul", „aici mai albăstrui galbenul", „curba asta trebuie să dispară, ca să spună ceva". „Noi aşa învăţăm de la început să intuim obscurităţile gîndului, să încifrăm cunoaşterea, viziunea estetică este o sinteză, o interpretare a absurdului realităţii". „Dumneata simţi de mult, dar n-ai transpirat niciodată să vezi altfel". Etc.

„N-ai transpirat niciodată"... N-ai transpirat niciodată" ... îi suna în urechi nedreptatea gratuită, juvenilă, de iertat numai pentru convingerea cu care vîrsta îşi manifestă convingerea.

Renunţase de mult la portret, fiindcă renunţaseră subiecţii", clienţii. Picta pentru coperativă, cu o scîrbă imensă, dar trebuia să trăiască. Şi mai ales trebuia să-şi cumpere pînze şi culori. Trebuia. Fiindcă voia, simţea că, ascuns în el şi imposibil de dezgropat, se afla ceea ce, pompos, îi plăcea să numească în sinea lui — nu-i scăpase niciodată cuvîntul către alţii, nu, se ferise cu grijă — mesajul către posteritate.

îi era uneori ruşine : „Toţi cabotinii sînt convinşi că-1 au“...

De cînd locuia în hulubăria de sticlă ? Se plimba cu palmele peste ochii închişi, printre mobilele puţine, printre pînze şi rame desfundate care zăceau de luni şi ani peste tot, dar într-o ordine

anume, a lui, căutînd, căutînd culorile şi formele unor noi încercări. Ca o corabie printre gherdapuri familiare, neatingînd nimic în trecere, naviga rutinar prin atelier cu palmele pe ochi. încerca să desprindă din minte forma şi culoarea obiectelor, modelelor, să aşeze pe pînză ceea ce simţea că se află totuşi în optica lui artistică interioară.
42
Acea interpretare unică a lumii pe care fiecare individ o are, conştient sau nu.

Şi-ar fi dorit uneori un strop din nebunia lui Van Gogh...

Reflecta alteori cu invidie la un defect astigmatic al ochiului lui El Greco. Lungile figuri, văzute de El Greco aşa, fiindcă n-ar fi putut altfel, îl făcuseră celebru. „Un defect de sfericitate şi lumea era altfel. Şi-ar fi dorit parcă o astfel de teşitură... dar nu era decît un banal presbit silit să picteze cu ochelari tot atît de banali, prin care teroarea formei şi a cromaticii exacte pătrundea mai neîndurătoare, mînă în mînă cu realitatea de care el, bătrînul pictor, nu se desfereca.

Simţea într-un fel bizar că vederea îl despărţea de viziunea lui compusă lăuntric, dar rămînea convins că odată, cîndva, nu ştia cînd, ruperea dorită va veni, trebuia să vină ca o eliberare.

Pînă atunci... mărunt Prometeu, se aşeza în faţa pînzei pe care o mîngîia cu penelul, în nenumărate încercări intime, sau, teluric răscolit de foame, zmîngălea orori pentru garniturile de mobilă.

Uneori bea. Alcoolul îi împăienjenea ochi, îi vătuia euforic creierul, îi modela altfel indecizia pensulei. Lua paleta, imensa lui paletă cu ştiutele locuri de paste, înmuia pensula automat, presînd în culoare numai atît cît rutina, imensa lui obişnuinţă, îi impunea tactil, aşeza stropul în locul unde trebuia făcut amestecul, apoi lua din alt loc, tot pe nevăzute, cu o atingere reflexă ştiută şi ea, numai exact necesarul, amesteca automat, ştia, ştia bine ce ton trebuia să răsară. Nădăjduia însă în eroarea ochiului închis, în surpriza unui alt ton mai izbutit, altfel luminat cu aceleaşi reflex mecanice, ale cărui rob era.

Şi picta aşa, cu pleoapele strînse, intuind spaţial limitele pînzei pe care o pipăia din penel, cu arbori, umbre, figuri, la întîmplare căutate în gînd şi iscodite din timp în timp printre gene...

Dar „realizarea" i se refuza a doua zi. Tinerii scormoneau

printre linii, tuşe, pete şi transparenţe „progresul" şi apoi i-1 anulau sub votcă, violenţi, cald-neînduraţi, trişti, lucizi fără voie, reflectîndu-şi parcă în pînzele lui bănuitele neputinţe din propriul lor viitor. Vrafuri de cadre cu „fonduri" policrome, uscate sau proaspete, cu tentative de su

prapuneri abia îngăimate de vopsele, se stivuiau mereu, ordo- nate aleator, dar sever, aproape maniacal.

Cînd tinerii plecau, apăsat de atmosfera în care mai plutea negaţia ca o pasăre de plumb cu aripile sprijinite pe umerii lui, deschidea dulapul tainic al sticlei lui de seară.

Au intrat pe furiş, căci îl ştiau cam tare de ureche şi uneori veneau aşa, deschizînd uşa ca hoţii, să-l prindă căznit în faţa vreunei elucubraţii coloristice. L-au găsit dinaintea unei pînze bizare, străină de tot ce făcuse ţină atunci.

Stătea hipnotizat şi numai mîna, pensula, îi alergau febril de la paletă la şevalet, aruncînd discordanţe de o armonie uluitoare, îngheţuri de flacără albastră ţîşnind din cărbunii ştinşi ai ochilor unui fel de autoportret straniu. Dimensiunile gigantice ale orbitelor şi frunţii haotic parcursă de cute erau surprinzător de artistic inadecvate restului feţei cărămizii, compusă, chinuită de un efort din care transpira contradictoriu, cutremurător, victoria. Şi lîngă el, o oglindă spre care-şi întorcea des capul ţintind-o în ochi înţepeniţi şi adăugîndu-i şi ei, din timp în timp, grăbit, cîte o pată din culoarea pînzei.

„Haita", siderată de uimire, înlemnise în spatele lui.

Simţindu-le în cele din urmă prezenţa, se întoarse ca în transă, privindu-i cu globi de sticlă, numindu-i la întîm- plare şi nepotrivit cu cel spre care „se uita".

— Ce zici, Radule ? Dar tu, Bob, tu, Leonoră ? Ce ziceţi ? Pot, în sfîrşit, pot ?

— Bine, meştere, bei fără noi ? Şi te-apuci să-ţi pictezi oglinda după un portret al dumitale făcut de nu ştiu cine, al dracului de... nemaipomenit de al dracului ?

— Ce tot trăncăneşti, Bob, se burzului „Maestrul" cătînd cam spre Leonora... pune mîna pe pînză, e udă, e proaspătă, e a mea, de mine. Eu, eu sînt ăla de acolo (şi făcu un gest cu mîna arătînd pe lîngă pînză, spre un dulap vechi) pictat de mine, sub noua mea viziune, nouă mă, de azi-noapte. Nouă ! Fără votcă !

Fata se cam sperie, trezindu-se luată drept colegul ei şi

străpunsă de cristalul privirii fixe a bătrînului. Nu reuşi să articuleze nici un protest, presimţind ceva indefinit, sinistru, strecurat ca un şarpe în sîn.
44

— Dar tu, Şerbule, tu de ce taci ? Tu te pricepi, simţi mai bine decît ăştilalţi căldura sau răceala liniei, culorii, viaţa portretului, tu de ce taci ? strigă pictorul, aţintindu-şi privirile într-un gol dinspre uşă. Spune-mi ceva, spune !

Şerbu nu era cu ei. Rămăsese la institut să-şi termine o lucrare. Şi în toată acea îndrăzneală fără margini, de „artişti furioşi", îşi făcu loc deodată paloarea, tremurul, copilăria timidă, spaima.

— Ce e cu voi, mă ? Unde-aţi dispărut ? De ce vă as- cundeţi ? Unde sînteţi, vă simt aici ! urlă bătrînul deodată. Ce se întîmplă cu mine, cu voi ? Vorbiţi, dacă sînteţi aici ! Spuneţi-mi ceva, indiferent ce, să ştiu că n-am vedenia pustiului !

— Aici sîntem, murmură Leonora, şi-l prinse înfricată de braţ.

Bătrînul îi parcurse cu mîna tremurînd faţa, braţele, trupul, zîmbind apoi uimit, ca în faţa unei revelaţii :

— Da, tu eşti. Aşa e, nu te speria. Te văd acum, oh, ce frumoasă eşti ! Dar ceilalţi, Leonoră. Ceilalţi unde-au dispărut ?

— Nu ne vezi, maestre, nu ne mai vezi ! Aici sîntem, bîigui unul din ei, îţi admirăm fără... fără margini... portretul. Autoportretul ăsta formidabil... şi dumneata...

— ... Spui că nu ne vezi, reluă altul, nu mai ai ochi decît pentru Leonora şi pînza dumitale... rîzi de noi, că ne-ai făcut praf, nu ? Şi ce dacă sîntem praf ?

— Păi, dacă ştiai să dai aşa cu bidineaua, sări Bob, de ce „ne-ai dus“ pînă acum cu pozele alea vechi ? Sau poate n-o fi a dumitale...

— Da’ a cui dracului să fie, mă obraznicule ! Unde eşti ? Că-mi vine să te plesnesc. în viaţa mea n-am pastişat pe nimeni... decît fără voie... poate... se domoli puţin ba- trînul.

— Dac-o vede profesorul Ciucu, rămîne zgîit, la sigur rămîne, cum o să rămînă şi-ăilalţi, observă contemplativ Radu. Da’ matale ce-ai, Meştere, că... parcă nu ne-ai vedea ? Ori ai orbit după ce-ai făcut-o ?

— ... sau pictezi acum orbeşte, ca nebunii, completă în- grijorat brusc Bob.

— Şerbule, tu nu spui nimic, Şerbule ! De ce taci ? reveni

bătrînul cu vechea întrebare care-i năucise pe tineri.
45
— Da’ nu vezi că Şerbu nu-i aici, Meştere, nu vezi ? Ge, ar fi tăcut ? izbucni Bob înspăimîntat de gîndul că bă- trînul nu mai vedea decît închipuiri.

Pictorul, auzindu-1 pe Bob, intui brusc dar fugitiv o realitate crîncenă, de necrezut. Un coşmar. Faţa i se schimonosi de încordare şi panică, ochii căutară sticloşi în toate părţile refuzînd să creadă.

— Mă Şerbule, de ce taci ? strigă atunci şi se repezi cu braţele întinse spre uşorul uşii răsturnînd un scaun ce-i şedea în drum. De ce-mi pui piedică, năzdrăvane ? şi se prinse în cădere de clanţă izbucnind în plîns.

— E lată, fraţilor, şopti atunci Radu, vă spun eu că e lată. Bătrînul ori e nebun, ori a orbit, nu-ş’ cum dracu’, dar mai bine să-i luăm pînza, că e-n stare să dea peste ea şi să o strice. Fugim pînă la Călin, la medicină, să vină să-l vadă.

— Iar aţi dispărut! Ce, mă, sînteţi năluci ? Ce dracu’ am, sau... vă jucaţi acum de-a v-aţi-ascunselea cu mine ? izbucni iar pictorul. Unde sînteţi ?

— Aici, Meştere, aici, îşi îmbărbătă glasul Bob, prin- zîndu-1 de umăr şi aşezîndu-1 îndesat pe un scaun, în timp ce Radu lua pictura şi o înlocuia cu un cadru neînceput.

— Nu-i a bună cu dumneata... ne ducem după doctor, completă acelaşi, strecurîndu-se spre ieşire. Luăm portretul să-i rupem gura lui Ciucu... dumneata stai liniştit, rămîne Bob aici.

— Da’ Şerbu unde-i ? întrebă secătuit bătrînul.

— La Institut. Termină o treabă. Ne-ntoarcem şi cu el. Hai, Leonora... Bună, meştere...

Rămaşi singuri, bătrînul începu să se plimbe nervos prin cameră, ocolind cu precizia obişnuinţei mai toate lucrurile sau lovindu-se doar în treacăt de vreun colţ şi bodogănind înciudat :

— Stai liniştit, Bob, nu mă mai împiedica...

Vădit îngrijorat, studentul încremenise pe o ladă.

— Stai să-ţi arăt cum l-am făcut. Să vezi ce-mi iese de sub bidinea, mă Bob, numai să vezi. Şi fără multă greutate, alese cu mîinile din vrafuri o pînză nouă pe care, vrînd să o aşeze pe şevalet, dădu de cea lăsată de Radu.

— Da’ asta ce mai e ? tresări el. Zicea c-o ia aă i-o arate ăluia, lui Ciucu...

— E neîncepută... meştere... neîncepută... poţi picta pe ea. E... crudă.

— E albă ? Bine... făcu atunci înciudat şi se aşeză pe scaunul dinaintea şevaletului, smulse parcă paleta de la locul ei şi, privind spre oglindă, începu să picteze febril, ca apucat.

Sub ochii tînărului se năştea acum, vertiginos, acelaşi portret ciudat, dar în alte culori, de o violenţă diafană, de o pătrunzătoare vioiciune a expresiei, trădînd o tristeţe subtilă, nedumerită, şi un fel de panică...

— Să fiu al... mamei, dacă ştiu ce are, şopti Călin privind uimit la bătrînul întins pe pat şi moţăind cu ochii închişi. Dar nebun nu e. Nu-ş’ ce are. Numai niţică tensiune şi o scleroză a vîrstei... Altceva...

— Cum, mă, nu ştii ? De ce dracu’ ai mai făcut medicina ? îl boscorodi tot în şoaptă Radu.

— Nu prea înţeleg... Nu ştiu... N-oi fi ajuns la capitolul ăla... da’ nu-i dement, are el ceva... trebuie internat...

— De ce să-l internăm, felcere ? Parc-ar fi întreg... N-ai văzut cum şi-a refăcut autoportertul ? Mai ^formidabil ca primul ! Şi-n ce viteză ! Parcă-i maşină genială, mă, genială, îţi spunem noi, că la astea nu le „vezi“ nici cît la medicină, fire-ai tu de „tubib“ !

— Eu atît vă spun : trebuie internat, îşi ieşi din fire medicinistul ridicînd glasul.

— De ce să mă internaţi, neisprăviţilor ? tresări bătrînul. Căraţi-vă de-aici, că am treabă. Vreţi poate să mă băgaţi în balamuc bun-zdravăn ? Voi v-aţi ţicnit, de uluială !

— Nu, Meştere, zău nu, da’ Călin zice...

— Marş de aici, potăilor ! Şi să nu vă prind două săp- tămîni... Colcăie, mă, în mine ceva şi vreau să pun pe pînză... înţelegeţi ? Da’ unde dracu’ aţi pierit iar ?...

I-au adus de mîncare în fiecare zi, obişnuindu-se treptat să nu se mai minuneze de pînzele năucitoare care s-ar fi îngrămădit peste tot dacă nu i le luau mereu...

Bătrînul nu întreba de nici una.

Intr-un tîrziu i-au citit cronici de reviste. Apoi l-au înduplecat. Era obosit. Şi slab.

★

— Ce e asta ? întrebă profesorul Voicu, arătînd o cheie.

— Ce?

— Asta — şi agită cheia prin faţa lui.

— Doctore, ca să văd ceva trebuie să-mi arăţi ceva... nu aşa. Glumeşti cu mine ?

— Deloc, Maestre, dar... vezi cheia asta ? Mă vezi ?

— Care cheie ? Sigur că te văd, doctore... Uite : eşti înalt, în halat alb, cu un păr mare, negru, dar... unde-i cheia ?

— Nu sînt înalt, sînt în halat alb. Dar... am păr... relativ puţin — zîmbi strîmb medicul, pipăindu-şi fruntea întinsă pînă aproape de occiput — şi asta e cheia pe care dumneata nu o vezi, cum nu mă vezi nici pe mine...

— Nu se poate, văd perfect ! Altfel... cum aş picta ? Mi-ai văzut lucrările din urmă... Zic pînă şi-ăi mai pretenţioşi critici că-s tari, al naibii de tari... „gen nou“, „idee nouă", „manieră cu totul proprie", „profund intelectuali- zată", „izbîndă a conştiinţei coloristice" citez şi eu la întîm- plare din ce-am auzit că se spune despre ele... şi dumneata pretinzi că nu văd, că-s orb adică ?

— Am văzut, Maestre, am văzut cîteva... ezită medicul între adevărul crud şi minciună... decizîndu-se deodată pentru primul, îndulcit conştient. Din cîte mă pricep, pot afirma, ştiinţific vorbind, că dumneata vizualizezi, arăţi altora o lume interioară, cerebrală, vastă, policromă, într-un mod neaşteptat de original, însă nu vezi, nu mai vezi lumina reală... Cum probabil nu vezi ce pictezi... te bucuri auzind crîmpeie, dar nu vezi.

— Nu se poate ! Ce am ?

— Ai o leziune mică pe scoarţă, o obstrucţie bilaterală a arterei numită calcarină, o... cecitate corticală... Va trece cu timpul, poate va trece... Nu e grav... va trece.

— Pînă atunci, doctore, vrei să spui că opera mea actuală ar fi efectul unei infirmităţi ? Sînt un... orb ? Cum dumnezeu ? Nu înţeleg...

— Un orb cortical... de mare talent... Beethoven compunea surd...

— Aşa se spune ? Orb cortical ţ

— Aşa, dar surprinzător rămîne acel simţ al spaţiului care se separă de pînză, un fel de Vemtaktsinne *, intuiţia marginilor cadrului şi... aş îndrăzni să cred, acel simţ tactil al culorii, posibilitatea dumitale de a pipăi cu pensula amestecurile şi, mai ales, de a nuanţa desăvîrşit tonalitatea fizică, materială a culorii,

adecvînd-o imaginii formate într-o zonă din creier lipsită la dumneata de aferenţele, de informaţia ochiului. Fiindcă nu o pipăi cu degetele — cunoaştem o vedere tactilă. Dumneata pipăi culoarea cu pensula. Aici începe misterul şi pentru noi...

a—# Un orb cortical, reluă pe gînduri pictorul, căruia i se înfigea în minte cuvîntul orb, apoi izbucni : Ca să pictez cum sjmţeam că pot, a trebuit să orbesc deci ! Şi dumneata vrei să mă vindeci...

— Eşti^aici... profesia m-ar obliga... dintr-o anume optică, ai însă dreptate...

— Şi dacă ai reuşi ?

— Te poţi vindeca şi singur... Are grijă organismul... noi numai îl ajutăm... putem aşa de puţin...

— Şi-atunci... atunci n-aş mai... nu mi-aş mai găsi lumea asta izolată, „corticală“ cum îi ziceţi voi, care era în mine neputincioasă... parazitată de... rest... Dar văd, doctore, cîteodată văd, zăresc aşa, ca printr-o ţeavă de puşcă sau ca prin tuneluri îngomănate.

— înţeleg... probabil... vederea maculară... se păstrează uneori, atunci vezi şi realul, succesiv...

— Da, da, ai dreptate, succesiv... Acum îmi dau seama. Cînd mi se întîmplă să văd altfel, cum îţi spuneam, prin puşcă, nu pot cuprinde împrejurul dintr-o dată, cum nu poţi citi o pagină sau o carte dintr-o dată. îmi lipseşte... cum să-i zic ?

— Simultaneitatea în îmbrăţişarea vizuală... sugeră medicul.

— Da, exact aşa. Asta îţi dă însă o senzaţie stranie, să cunoşti numai succesiv, izolat, chipuri şi lucruri aproape fără culoare.

— Nu chiar fără...

*Vemtaktsinne: simţul tactil — la distanţă — al .unor peşti.

— O nu, ai dreptate, doctore, dar... cromatic e altfel şi în loc de un tot, în care să mă integrez, mi se pare că mă înăbuş într-o aglomerare de imagini izolate, un joc fragmentat de piese, dezlegate, deşi le ştiu altfel... E ca şi cum s-ar fi desprins dintr-un perete imens un mozaic, şi pietricelele ar zăcea grămadă informă la picioare. Mă copleşeşte atunci un sentiment de cataclism care ar fi dărîmat opera de artă... propria mea operă şi nu sînt, nu pot fi în stare s-o reconstitui... Cînd trece...

— Mda, cînd zona proiecţiei maculare este deci invadată de edem... Suprimată deci... observă ca pentru sine, involuntar,

profesorul Voicu...

— Da, cînd trece, văd bine... şi pictez, pot să aştern atunci pe pînză ce se preţuieşte azi la mine...

— Dar dumneata, Maestre, ţi-ai văzut vreodată... ultimele lucrări ?

— Rar... ca prin sită... sau cenuşă, parcelar, cum vă spuneam, ca prin tuneluri lungi... Eu nu le înţeleg... E paradoxal. Sînt străine de mine... Dar cîte opere nu-ţi par străine mai tîrziu, deşi... sună a ceva cunoscut.

— E un proces pulsatil, reversibil intermitent, poate o pereche He anevrisme, întrerupînd...

— Ce tot mormăi, doctore ?

— Nimic, Maestre... făceam supoziţii... mă gîndeam cu voce tare...

— Şi eu mă gîndesc... E curios, bizar... de neînţeles, cum nu sînt înspăimîntat de orbirea mea. Trebuie să te cred că sînt orb într-un fel... Trebuie... Dar n-aş vrea să mă vindec... Nu vreau să mă fac bine. Vreau să rămîn aşa... crezi că se poate, doctore ?

— Nu ştiu... s-ar putea.

— Dar fă atunci ceva să rămîn aşa ! strigă bătrînul, bîntuit de o angoasă nouă. Te pricepi. înţelegi că vreau să rămîn aşa ?... ziceai că s-ar putea să-mi revin de la sine... mi-a mai rămas atît de puţin să smîngălesc... să trăiesc. Mă vreau aşa, să trăiesc orb într-o lumină a mea...

— Dar nu vezi... nu poţi vedea ce-ai realizat... Maestre ! Şi nici măcar greşelile nu ţi Ie poţi vedea. Ai pictat în grabă. Nu poţi corecta, retuşa, desăvîrşi lucrările dumitale. Au multe scăpări despre care prietenii dumitale nu-ţi vorbesc dintr-un sentiment uşor de înţeles... Trebuie să vezi.

50

Bătrînul se împotrivi energic :

— Am văzut destul o viaţă... Nu mai vreau... e mai bine să aud, să aud că pot, chiar imperfect, ce n-am jzbutit un şir lung de ani şi căutări... Nu crezi că pot să rămîn aşa ? Fă-mi, doctore, ceva să rămîn cu infirmitatea mea cerească ! Te rog...

Gu buzele strînse într-un rictus amar şi cu umerii căzuţi sub povara egalei neputinţe de a-1 vindeca sau de a-1 păstra aşa, profesorul se îndepărtă încet, trecînd la alt bolnav, în timp ce pictorul continua să-l implore în şoaptă :

— Ştiu că n-ai voie... rămîne o taină a noastră... dar lasă-mă

aşa... Eşti om... Şi mă înţelegi... Trebuie să mă înţelegi...

STANNY

„Natura se răzbună mereu pe victoriile noastre“

Fr. Engels

Congres.

Etichete — inteligente etichete, deasupra buzunarului din stînga : numele, titlul şi institutul de cercetare din ţara în care congresistul lucrează — un mod insolit, oarecum naiv, dar teribil de practic. Pînă mai ieri, te învîrteai într-o mare de celebrităţi anonime — necunoscute. Erai tentat să pui cîte un nume celebru pe fiecare cap mai interesant tipologic. De cele mai multe ori te înşelai. „Marile legume" din ştiinţă au figuri surprinzător de puţin potrivite cu strălucirea de sub craniu. Deci cranii foarte puţin convingătoare. Aş putea spune... descurajante. Te întrebai cum ar putea ieşi din asemenea banalitate fizică o idee interesantă sau chiar... nobeliană. Tendinţa naturală de a acorda esteticului exterior deplina mobilare interioară te împingea să întrebi pe un exemplar uman reuşit „în ce stadiu se găseşte cu experimentul"... pentru ca să-ţi răspundă încurcat că el este reporter (ştiinţific) al unei case de medicamente !

Azi, cînd „scrie pe noi" ce „hram" şi ce nume celebru — sau mai puţin — purtăm, e foarte uşor să eviţi confuziile, dar au devenit dificil de abordat celebrităţile care, spontan sau snob, se cam adună între ele discutînd la înaltul nivel al etichetelor de plastic... Nu mai îndrăzneşti să li te adresezi de-a dreptul, ci tragi cu urechea prin preajmă, ca să-i auzi rîzînd şi schimbînd impresii amuzante, uneori picante, de la fostele întîlniri ştiinţifice de anvergură continentală sau chiar mondială !

„Corifeii" nu par deloc dispuşi să discute lucrările prezentate acum... Dimpotrivă, parcă trăiesc din amintiri comune, fără legătură cu ştiinţa. Oameni, totuşi...

52

Mi-a fost destul de uşor să-l descopăr şi să mă apropii de Rasmusen de la universitatea din Buffalo, William Ras- musen, poreclit pe loc „Sărmanul Klopstock" de „bossul" american, după ce Willi — de ce-mi vine să-i spun aşa ? — îşi terminase expunerea. Stătea sprijinit de un stîlp în aula mare, fumînd tăcut, adîncit în contemplarea unor volute de stuc. Un pahar de limonadă îi tremura imperceptibil în mînă. De după ochelarii de

miop, ochii micşoraţi scînteiau moale, prin lentile. Şuviţele de păr nesupus, pieptănate din cînd în cînd nervos, cu degete subţiri, iritate, îi cădeau mereu accen- tuîndu-i neliniştea disimulată în aparenţa trupului firav, neglijent şi strîmb proptit de coloana rigidă.

— Mi s-a întîmplat aproape la fel... îi spun fără nici o introducere...

— Şi... ce-aţi făcut ? îmi răspunde natural, ca şi cum ne-am fi cunoscut de totdeauna şi nu făceam decît să continuăm o discuţie începută demult.

— Nimic... încă.

Parcă m-a auzit doar pe jumătate, fiindcă se întoarce luminat ca de o idee nouă :

— Nimic ? Admirabil ! sînteţi mai bine organizaţi... mai... oameni, probabil, decît noi...

— încă... îi răspund... dar cine dintre cei de-aici n-a trecut de cîteva ori prin situaţii similare ?

— Mă întreb şi eu, într-adevăr, cine ? reia Rasmusen, aprins brusc, şi continuă cu o nuanţă de revoltă nereţinută : de ce ipocrizia asta ? Şi violenţa interpelărilor ? parc-aş fi făcut un sacrilegiu... Scleroză ! N-avem permisiunea nici să ne întrebăm ? De ce mai venim aici ?

Raportul lui William Rasmusen despre „Limitele oportunităţii actului medical" stîrnise o furtună şi în plenul Congresului şi, mai ales, la „masa rotundă", cercul restrîns, în care se dezbătea, la Geneva, problema Euthanasiei *...

întîi, spuneau criticile, fiindcă nu fusese cu adevărat un „raport", ci „o nuvelă cu sos ştiinţific" — cum afirmase

*Euthanasia: 1) Moarte fără dureri. 2. Metodă de provocare (de către medic) a unei morţi precoce, nedureroasă, unui bolnav incurabil, pentru a-i curma o suferinţă firea şi prelungită — Mic dicţionar enciclopedic, pag. 343. Euthanasia era oprită de lege în toate ţările civilizate ale lumii în momentul congresului.

cineva maliţios în culise... Apoi, fiindcă marea majoritate a celor prezenţi din apus reprezenta şi unele interese ale firmelor producătoare de medicamente. Şi în sfîrşit, pentru că nu se referea la problema în discuţie, a Euthanasiei, intervenind deplasat cu întrebări insolubile. în fond, lucrarea lui Rasmusen avea un cusur major : fiindcă nu avea o concluzie a autorului,

orice vorbitor ar fi fost pus în situaţia ca orice afirmaţie sau luare de atitudine să fie imediat combătută de următorul, violent şi argumentat. Iar procesul s-ar fi desfăşurat „în lanţ". De aceea, cele mai autorizate voci („vulpile bătrîne" le spunea Willy) se mulţumiseră să tacă sau să insinueze, poltron, obiecţii cu dublu tăiş, prin foaierele congresului.

— în numele omeniei şi omenirii... (reia Rasmusen conversaţia, sprijinindu-se cu celălalt umăr de stîlpul de stuc), ce să facem ? Mă întreabă societatea. Ce să facem ? Mă uit la ea pieziş. Contemporaneitatea este în mare încurcătură. Vad bine, deşi mă uit la ea pieziş. Nu ştiu ce ar putea face. Dar mă plictiseşte societatea asta impotent-omnipotentă care îmi cere opinie după ce mă umileşte.

— Ce am făcut toţi în atare împrejurări... răspund eu ca să spun totuşi ceva. Să aşteptăm... Cazul dumitale rămîne, în fond, un caz banal, repetat de mii de ori de-a lungul vremii pe toate meridianele.

— Banal dar semnificativ, nu poţi contesta !

— Fără îndoială... semnificativ prin obligaţia noastră de a generaliza... de a lua o poziţie.

— Şi mai ales de a alina suferinţa... Opus divinum * nu uita...

— Cum să uit ? Pe Hipocrat ?

— Dar nici „Prius non nocere" ** să nu uiţi ! izbucni vehement interlocutorul meu, referindu-se direct la subiectul care-i ţinea atît de caild la inimă...

— Ştiţi, reiau eu din alt punct conversaţia, simţindu-1 agasat şi mai ales irascibil, în timpul comunicării dumnea

„Sedare dolorem opus divinum est“ — adagiu latin : Alinarea suferinţei este o operă divină.

„Prius non nocere, deinde curare“ — comandament medical latin : mai înainte de a aplica un tratament să te gîndeşti dacă el dăunează bolnavului.

voastră am avut un zgomot de fond în cască... Prindeam sensuri, dar bruiajul era uneori atît de intens încît mi-au scăpat multe detalii, nuanţe, extrapolări... Aş fi încîntat să pot citi textul integral.

— Nimic mai simplu. Am un extras. Vi-1 ofer cu plăcere. Şi scormonind febril în servieta „diplomat", smulsă o broşurică pe care, tot febril, aruncă un număr de rînduri

— dedicaţie descifrată penibil de mine mai tîrziu „Colegului R.D. călător asemenea mie prin Arcadia terapiei"... semnată W. Rasmusen.

— V-aş cere încă o îngăduinţă, domnule Rasmusen.

— Vă rog...

— V-ar contraria dacă o traducere a lucrării dumneavoastră ar apărea la noi, într-o revistă literară de mare circulaţie, nu era ştiinţifică ? Asta pentru că lucrarea prezintă reale calităţi beletristice şi, ca subiect... ar putea interesa marele public.

Vădit surprins, psihiatrul american obiectă fără convingere cîte ceva în legătură cu „vulgarizarea ştiinţei..." cu „pregătirea insuficientă a profanilor" pentru „a recepta dificultăţile şi impasurile ştiinţei", dar pînă la urmă consimţi, flatat în subteran, de intenţia mea de a-1 face cunoscut pe un alt continent. După care, parcă jenat, schimbînd politeţi convenţionale, se pierdu prin sala mare a Congresului. L-am zărit apoi de două sau de trei ori, în fugă, mi-a făcut semn amical cu mîna strîngînd din ochi a complicitate... şi de la închiderea lucrărilor reuniunii nu l-am mai întîlnit.

Cu traducerea raportului său * am avut mari dificultăţi, nu atît la adaptarea stilului ştiinţific exigenţelor literaturii obişnuite, cît pur şi simplu la echivalarea în româneşte a jargonofaziei engleze ** întîlnită în text, după cum se va vedea. Adaug că mi-a folosit şi Dicţionarul de limbă „spargă" de Nina Cassian.

* Rasmusen W., Opportunities Limits in the Medical Ac- tion. American Journal of Psychiatry — 1988 — T. III, pp. 1244— 63.

** Jargonofazie (fr. jargon + gr. phasis = cuvînt) Tulburare de limbaj întîlnită în afazie şi demenţe, constînd în utilizarea de către bolnavi în cursul exprimării, a unor cuvinte noi, formate de ei, neexistente şi fără semnificaţie (Dicţionarul medical român).

Este de la sine înţeles că am avut asentimentul autorului cînd am trecut peste rigorile de prezentare ştiinţifică : Introducere în problemă, prezentare şi consideraţii asupra cazului, statistici, concluzii etc.

Stanny C.W.R., în vîrstă de 27 de ani, originar şi locuind efectiv în Kingston, riveran lacului Ontario, Statul New York, este adus de mama sa în ziua de 28 septembrie în cabinetul meu de psihiatrie din Buffalo.

— Venim, domnule doctor, din Arhipelagul Hawai, din micul

port Honokaa, unde copilul meu a ajuns nimeni nu ştie cum.

— Sînt un poet călător, o întrerupse Stanny, şi... doamna, care se pretinde mama mea, a insistat să fiu examinat mintal. Am admis, fiindcă sînt politicos şi pentru că, fă- cînd aceşti 15.000 de kilometri împreună, m-ara obişnuit cu ideea că ar fi posibil să am de-a face cu propria mea mamă, de vreme ce a venit pînă acolo să mă readucă pe malurile lacului Ontario. Eu iubesc acest lac, dar în rest nu mai mi-aduc aminte nimic despre mine, deşi nu admit că memoria mea ar fi în stare să mă înşele.

— Cum ai ajuns în Hawai, Stanny ? întreb eu blînd. Frumoasă performanţă !

— Fără bani, domnule doctor, fără acte, l-am găsit în- tr-un hal greu de descris, intervine intempestiv mama îngrijorată... Şi era un băiat cuminte, ascultător, liniştit... Educat... scria mult, nu ştiu ce... nu mi-a arătat niciodată... mai 'nainte.

— Interesantă performanţa dumitale, Stanny, să faci autostop în Pacific, reiau eu... Dar cum ai reuşit ?

— Asta nu are importanţă, doctore. îmi place să călătoresc şi acolo trebuia să ajung. Aici mi se refuză versurile...

— Cînd l-am găsit recita versuri în port, docherilor, domnule doctor, intervine D-na C.W.R. Nu le înţelegeam. Mi-a pretins că sînt într-un dialect hawaian, dar nici ei, cei de-acolo, nu pricepeau nimic din ele. Cînd a dispărut acum două luni era să mor de supărare căutîndu-1...

— Decît să moară un om, mai bine să se dărîme toată lumea, doctore, filozofează Stanny cu un ton fără replică. E dintr-un palimpsest *...

— De acord, total de acord cu dumneata. Aş vrea să ştiu însă, scrii de mult ? încerc eu o altă fisură în drumul spre mintea pacientului meu...

— Un palimpsest tragic descoperit de mine între Syra- cuse şi Schenectady, doctore. Statul nostru e plin de relicve mediteraneene.

— Ştiu, Stanny, ştiu, dar numai nume, nu şi pergamente : Syracusa, Roma, Utica — în loc de Atica — o manie sau... nu ştiu ce fantezie a vreunui străbun de-al nostru.

— Noi n-avem străbuni, doctore... Noi sîntem străbunii morţilor... Am scris şi despre asta... cînd ai să întinereşti, ai să-ţi dai seama...

— Dar unde ai textele despre care vorbeşti, Stanny ? Aş vrea să văd unul. Sînt literat şi eu. Mă pricep să preţuiesc astfel de artă.

— Şi pe urmă să mă crezi nebun... ca şi ceilalţi ?

— Nu e aşa cum zice el, domnule doctor, dar nu ştiu ce are... era atît de docil...

— Ce lucra, doamnă, pînă la plecare ?

— Vedeţi, aici este problema. Nimic. După ce a terminat facultatea de filologie nu reuşea să rămînă nicăieri mai mult de o săptămînă — două...

— Dacă rămîi mai mult de-atît într-un loc rişti să ră- mîi în veci şi să-ţi ratezi naşterea care trebuie, oricum, să fie în altă parte — obiectează Stanny, urmărind un fir a cărui derulare inversă încep să o intuiesc brusc, însuşindu-mi logica lui. Bîjbîi însă. îmi trebuie elemente noi. Diagnosticul se impune uşor : Schizofrenie paranoidă cu dromomanie **. Dar trebuie să ştiu mai multe. Este un frămîntat, un preocupat de lumea lui confecţionată patologic. Trebuie să ştiu tot sau aproape tot, pentru a-i putea urmări evoluţia, ameliorarea, vindecarea

* Palimpsest: pergament de pe care s-a ras sau s-a şters scrierea iniţială pentru a se putea scrie din nou şi pe care se mai văd încă urmele vechii scrieri.

** Schizofrenie paranoidă, psihoză, boală mintală gravă a vîr- stei tinere, poartă şi numele de „demenţă precoce sau psihoză discordantă".

eventuală. Aveam acum în mînă Prothioperazina. E în stadiu experimental şi rezultatele sînt mai mult decît încurajatoare, mai mult decît bune — spectaculare uneori. Va „merge" şi la el ?

Peste tăcerea impusă de tăcerea mea concentrată asupra prognosticului, planează îngrijorarea femeii şi indiferenţa funciară a tînărului care-şi plimbă la întîmplare ochii prin cabinet şi-şi pipăie din cînd în cînd un buzunar burduşit cu hîrtii. Nu pot să i le smulg. Trebuie să mi le dea singur. Spontan ar fi mai bine.

Stanny are mîini neliniştite ce trădează o fineţe consumată. Unghiile-s roase pînă în carne. Părul blond, răvăşit nu inestetic, pică rebel peste fruntea imensă, ridată excesiv, inadecvat celor 27 de ani. Ochii îi fug. Semn clasic. Nu pot să-i prind mai mult de o clipă. Şi atunci trec prin mine în- torcîndu-se — bumerang — în trăirea lui paralelă cotidianului statistic. Normalului. Probabil că

pe faţa mea s-a înscris ceva, involuntar, fiindcă Stanny izbucneşte impulsiv :

— Nu-ţi dau voie, doctore, să-ţi fie milă ! Eşti în stare să te porneşti pe plîns ! Şi-aş rîde atunci, homeric aş rîde, syracusic aş rîde, de mila dumitale orientată absurd ! Auzi ? Absurd ! Descompune-ţi mutra în felii optimiste. Mama e incultă, poate fi tristă. Dar dumneata ? Dumneata păreai altfel... Ce caut eu aici ?

— Vreau să văd, să ştiu ce scrii, Stanny. Dă-mi, te rog ! Am să te judec fără milă şi fără părtinire. Obiectiv. Rece. Dă-mi hîrtiile pe care văd că le pipăi mereu. Caut valori artistice.

în fond eram îndreptăţit să caut în scrisurile lui Stanny impulsii, orientări, eventuale subterane malefice, germenii unor primejdii pentru cei din jur... a căror inconştienţă binevoitoare o ştiam de mult şi o citeam acum evidentă, pe faţa mamei...

— Are ceva, domnule doctor. Uită. Uită şi nu se poate concentra[1]... E oarecum izolat de lume, dar nu, nu e nebun ! Nu pot să cred... E aşa de multă vreme, dar nu face rău. Niciodată. Acum e puţin rătăcit. O să-i treacă, nu ?

— Desigur, doamnă, o liniştesc eu, obişnuit din experienţă cu îngăduinţa, cu incapacitatea părinţilor de a admite că trăsnetul demenţei poate cădea oriunde, chiar şi asupra propriului lor...
58

— La mine nu trece nimic, la mine totul vine, trecutul vine, doamnă, i se adresează Stanny, luînd o poză de suficienţă strîmbă, uşor infatuată, faţă de Doamna G.W.R. care întoarce discret capul pentru a-şi strivi pe furiş o lacrimă.

— Toate astea trebuie să le fi scris mai clar undeva, Stanny, încerc eu din nou. Ca să te înţeleg, aş vrea să-ţi văd însemnările.

— Ia-le pe-astea, pe care le voi scrie peste două luni, răspunde brusc Stanny şi începe să scotocească prin vraful de hîrtii, într-o stare lamentabilă, smulse din buzunar.

„Am izbutit, mă bucur lăuntric. Iată un contact... Primul. E suficient. Restul va urma cu certitudine. îmi trebuie acest punct de plecare"... Şi-mi pune în faţă două pagini cu un fel de versuri, încrucişează apoi mîinile pe piept, aştep- tîndu-mi lectura. Mama se apleacă uşor peste biroul meu, încercînd probabil să descifreze invers scrisul. Tînărul intervine însă imediat:

— Nu ! Nu te uita ! Astea nu-s pentru fiinţe inexistente încă. El a început să fie, dumneata însă nu.

Un scris vast dezordonat, cu majuscule în mijlocul cuvintelor şi cu o punctuaţie cratimată insolit. Ritmul şi rima nu lipsesc însă dintr-un text ininteligibil ; jargonofazia este împinsă dincolo de limitele întîlnite de obicei în demenţa precoce... Şi totuşi se decelează o concordanţă eufonică * între titlu şi conţinut în toată această imensă discordanţă semantică în care pluteşte o melodie bizară. Redau textul considerîndu-1 o raritate clinică.

Candorină

1. FiliNă Unitatea selbuia
2. ecTopalonic lil laluc tilTil
3. Prinveghetoarea aiurită — tiruia
4. Di clet lang-inocent susur simil
5. Lumim uman setopalonic cinolapotes
6. Aiubles Katharstimpic narcilif
7. Toclis citopas Jahuana Tes
8. Anirondana candorină-n Re-Sisif.

Etc.

* Eufonie (gr.) = sunet bun, frumos.

Opresc aici citatul pentru a îndrăzni, pe scurt, o analiză sau — mai exact — o ipoteză de descifrare a sensului gîndirii discordante a lui Stanny.

Consonanţa jargonului : „Filină linitate", „lang-inocent susur simil“, „Lumim uman“, „anirondana candorină" etc., creează o eulalie * corespunzătoare titlului — un soi de incantaţie cu nuanţă erotică evidentă, neconsumată, o defulare necesară, întîlnită la aceşti bolnavi deseori autici. **

Dar ceea ce mi se pare deosebit de semnificativ şi confirmă frazele aruncate în cursul discuţiei anterioare: „Noi n-avem străbuni — noi sîntem străbunii morţilor" sau „La mine nimic nu trece... trecutul vine", sînt acele împerecheri inversate abil, deseori fără conţinut semantic, jdar semnifi- cînd într-un limbaj propriu răsturnarea simetrică a timpului, concepţie care îl obsedează. Citez (3) „Prinveghetoarea (jar- gonofazie) aiurită — tiruia". Ultimele cuvinte conţin analitic o subconştienţă a alienării — „aiurită", o onomatopee a cîntecului privighetorii „Tiruia" şi, citite invers, de la^urmă apar exact aceleaşi cuvinte, realizînd simetria perfectă, definitorie a timpului său mental răsturnat. La fel pentru: (5) „Lumim uman setopalonic-cinolapotes" ultimele cuvinte

— de jargon — neavînd probabil decît intenţia de retrogradare optică temporală, de anulare a unei progresiuni logice obişnuite, în vreme ce acel „Lumim" (uman) poate conţine o interesantă verbalizare a substantivului „lume" : a lumi — lumire, adică a constitui lumea, a face parte omeneşte din structura lumii, o ingeniozitate jargonofazică ce-i dă însă posibilitatea să-şi respecte obsesia strecurînd în inversare — „mimul-uman" — o ironie nelipsită de savoare. Poate că nu este inutil să remarcăm în versul (6) „Aiubles Katharstimpic narcilif", acel „aiubles" care este inversarea ultimului cuvînt din primul vers: selbuia (un fel de ninsoare, ploaie, ceaţă ?) continuat cu „Katharstimpic", netă referire la noţiunea de estetică aristotelică cu privire la acţiunea „purificatoare" a artei (în special a tragediei) asupra pasiunilor omeneşti, juxtapunerea noţiunii de timp şi definirea ei prin adjectivul „narcilif", termen jargonofazic la Stanny, sugerînd narci

* Eulaie (gr.) = frumoasă vorbire.

** Autism : pierderea contactului cu realitatea şi scufundarea în lumea trăirilor interioare.

sismul, şi care citit pe dos dă „filicran" la o literă schimbată numai de cuvîntul „filigran", cuvînt cu o deosebită încărcătură metaforică în context !

Versul (7) reprezintă fără îndoială o elucubraţie jargono-fazică greu de descifrat şi caracteristică bolii lui Stanny în stadiul în care a scris „poezia".

Raportîndu-ne în continuare, pentru a încheia această scurtă incursiune de analiză psihopatologică, la ultimul vers (8) „Anirondana candorină" constatăm o inversare imperfectă a aceluiaşi cuvînt, sugerînd însă — poate — tehnica obsesivă a rondelului raportat la o reprezentare erotică de o mare puritate care-1 preocupă definitoriu în acel final „Re-Sisif“, aluzie evidentă la mitul chinuitor al lui Sisif pe care-1 trăieşte de asemenea cu senzaţia retropulsiei *.

în concluzie, se poate vorbi despre o ingeniozitate crip-tografică intenţionată a jargonului de mai sus, scris într-o logică personală, caracterizînd o stare patologică de tip schizofren. Ea nu reprezintă însă „salata de idei", „salata de cuvinte" sau „jargonofazia" degradării totale, absolute, clasică într-un stadiu avansat al demenţei precoce.

Surpriza cea mare şi confirmarea acestei ipoteze mi-a dat-o însăşi Stanny scoţînd din buzunar un manuscris vechi, dactilografiat, de unde se desprinde clar şi — de ce să nu recunoaştem ? — cu reale calităţi literare, una dintre ideile care-1 persecută : inversarea timpului. în afară bineînţeles de impulsiunea dromomaniacală **. Dar cîte idei pot parazita pe un schizofren ? Redau textul în întregime :

„In lumea aceea, lumea era altfel", scria Stanny în „Basmul Antilumii", cum îşi intitula manuscrisul.

Soarele ei alerga în jurul planetei de la care se încălzea.

Fără viaţa din planetă, soarele înţelesese de mult că ar fi fost inutil.

Socotind pentru toate lumile Timpul inexorabil, soarele bănuia că ar fi fost prilej de suferinţă }i pentru planeta sa.

* Retropulsie = mergere înapoi.

** Dromomaniacală = impulsiunea unor bolnavi de a fugi, de a călători fără ţintă precisă, deseori total inconştienţi.

Se întîlneşte des în epilepsie.

61

De aceea rotirile îi erau într-adins capricioase, repezi sau lungi. Să nu se numere ani.

Şi ştiind că viaţa începe noaptea, s-a potrivit să răsară pe inserat.

Zîmbetul era legea de-acolo. Oamenii învăţaseră de la zîmbet că o flacără care se stinge, pîlpîie ca una abia aprinsă. De aceea se năşteau bătrîni. Şi pentru a cinsti de la început aşezările.

Oamenii se zămisleau de la sine şi puri, din elemente, atomi, molecule, fără putregaiuri, fără strămoşi. Se frecau la ochi ca după un somn, îşi priveau prietenii vechi surîzînd, izbăviţi la rîndul lor din nefiinţă.

Se frecau la ochi şi se mirau că scamele nu se torceau spre pînză, urzeală şi in proaspăt. Ci rămîneau scame. Asta le deosebea de oameni. Şi pe oameni de scame. Sau de rîuri. Fiindcă rîurile se purtau de neînţeles. Cascadele lor nu se avîntau să umple cupa Vărsătorului. Iar cînd vreo apă se năştea fierbinte suindu-se pe unda ei spre aer, pe ea o alegeau la sete. Dar apele acelea erau rare ca în stelele mărunte de aiurea.

Sorbiţi necontenit de puterea soarelui, cea mai desăvîrşită îndemînare a lor era să rămînă legaţi de pămînt. Zborul ■— mişcarea oricui, pasul cu talpa — o religie trudită. Căci zănaticul

soare îşi zidise în inima planetei o peşteră nemăsurată, un gol ce împinge la rîndu-i fiinţele scoarţei către cer.

Viaţa, curgînd spre un fel de izvoare, se limpezea mereu, se iuţea ca păstrăvii urcînd torentul, împotriva Timpului.

împotriva cui ? Dar el nu dădea pe-acolo cu anii! Sau bîntuia în Răstimp...

S-ar putea spune că viaţa era monotonă fiindcă nu avea uimirea catastrofelor, ci numai temeinicia vindecărilor. In schimb bucuria, creştea dinspre plictisul scorburos către sîm- burele ivirii, către jind.

Idealurile nu erau sarbede, fiindcă sfîrşeau prin a fi. Abia întrezărite. Vînătoarea după noroc ocolea punţile frînte şi întorcea spatele ielelor.

Adevărul era vremelnic. Pierea înghiţit de ridicol.

Minciuna, trăită din urmă, mergea de-a pururi spre oblăduitul ei grăunte de adevăr, convertit în minciună de aur sau naivitate cu nimb.

Iubirea se trăia dinspre lehamite şi tocit, din ce în ce mai arsă şi se topea în prima bătaie de inimă... Ultima în acele aşezări, înaintea alte rămăşiţe, unei alte cenuşi de dragoste, din care se tîra la început, juca apoi, apoi zbura şi aburea în sfîrşit nicăieri, într-o altă iubire.

In Răstimp era şi acolo o vreme a cumpenii, în care nu ştiai încotro, în care viaţa sta pe loc, necutezînd să încline. Pînă se hotăra să alerge spre copilărie. Se depărta fără merit de ceasul remuşcărilor. Doară drumul era unu!

Oamenii se năşteau bătrîni. Prima încercare a tuturor era, bineînţeles, neizbutită. Şi atît de copilăros, toţi o intitulau la fel: testament!

După care cei mai mulţi uitau să scrie. Se apucau să trăiască.

Doar unii se aşezau cu străşnicie la lucru întortochiat, de care se ruşinau numaidecît ca de plăsmuiri. Se îndreptau după aceea fără griji cărturăreşti spre maldărul simţurilor şi scriau bine. Meşteşugul acesta îşi avea însă piscul, împlini’-i rea hăt, tîrziu în izbînda fără margini a abeceului bîiguit şi a primei buchii tremurate. Cea din urmă, după care nu se iscau tînjeli, nici măcar uitarea. Nimic. Neştiinţa.

Aşa se făcea că, de la o vreme, toată lumea, scriind spre sfîrşitul vieţii, era deopotrivă în geniu înainte de a-şi pierde slova

şi graiul.

Era o lume fericită în care nefiind Nevoie, născocirile
se iroseau una cîteuna în acel fel de timp răsturnat spre
Roata şi Focul.

Războaiele eraumereu mai rare, eroii mai puţini sau
chiar deloc; armelenu mai ucideau dincolo de şapte stînjeni.

Oamenii nu duceau dorul cosmosului, ci pe cel al unei duioase maternităţi, presimţită ca posibilă, neivită la vreme. Golul mamei întrista oarecum acea planetă *, dar ea se îndrepta senină spre un fel de vîrstă de cremene scăpărată.

Căci planeta începea să se încălzească... să se tot încălzească.

Atomii fierbiţi germinau greu.

Spiţa se stingea încet, din lipsă de bătrîni, pustie de morţi.

* Sublinierea ne aparţine (n.a.)

Şi totuşi, planeta aceea înţeleaptă nu s-a prefăcut în soare pînă nu şi-a pîrjolit nemilos ultimii copii...

Cei doi, mama şi fiul stăteau, urmărindu-mi lectura. Doamna C.W.R. îşi frămînta din cînd în cînd o batistă cu chenar negru — relicvă de la moartea soţului ei produsă probabil nu de multă vreme. Stanny, indiferent, ridicîndu-se din timp în timp şi întrebînd, cu ochii pe fereastră : „Ei, doctore, ce mai zici ? N-am dreptate ?“

Tăcusem continuîndu-mi lectura fiindcă, oricum, răspunsul meu mormăit : „Interesant... Interesant", părea să nu-i provoace o satisfacţie marcată.

Pentru a nu lungi expunerea, şi aşa fastidioasă, asupra unui caz de schizofrenie la un intelectual de oarecare talent, dar în ultimă esenţă schizofren, nu voi mai da alte mostre ale graforeei * lui Stanny.

Le-am propus internarea într-un serviciu de psihiatrie, pentru o vreme.

Au refuzat-o amîndoi energic. Mama neadmiţînd boala gravă a fiului (...şi ştiţi, domnule doctor, asta ar pune o pecete urîtă pe fruntea lui... Ce-ar zice rudele, vecinii, cunoştinţele... Noi sîntem o familie „bine“... Nu credeţi că-1 pot trata acasă ?

Ambulatoriu ?). Stanny — bineînţeles — nu înţelegea de ce ? Ce să caute între nebuni ? îi era şi frică de ei etc.

în disperare de cauză, l-am rugat pe Stanny să iasă un moment în sala de aşteptare. Rămas singur cu mama, i-am dat explicaţii ample despre starea sănătăţii fiului său, i-am arătat că poate avea şi alte impulsiuni, neprevăzute, poate grave, de care nu este răspunzător. I-am atras atenţia asupra faptului că are tendinţa de a nu o recunoaşte ca mamă, că s-ar putea purta cu ea urît, fiindcă schizofrenii pot face un delir de persecuţie care începe de obicei cu cele mai apropiate persoane din jur şi că putem încerca un tratament cu Prothioperazină în care îmi pun mari speranţe, cu condiţia ca substanţa să-i fie administrată cu mare conştiinciozitate. Vădit îngrijorată şi părînd convinsă acum, doamna

* Gnaforee : tendinţă nereţinută de a scrie mult, orice, oricum.

C.W.R. mi-a promis că i-o va da în mîncare, dacă va refuza să o ia altfel.

L-am rechemat pe Stanny în cabinet, i-am propus medi- caţia asigurîndu-1 că nu-i va face nici un rău şi, docil, mi-a răspuns că va lua doctoria, deşi nu vede în ce scop, numai să nu-1 trimit în spitalul de nebuni.

După o săptămînă doamna C.W.R. apare la mine cu ochii înroşiţi de plîns şi-mi relatează că Stanny a fugit din nou „Dar nu aşa departe"..., a fost găsit în port la New York şi adus, foarte docil, acasă de poliţie. Mă întreabă dacă să mai continue tratamentul. Propun din nou internarea, pe care din nou o refuză. O sfătuiesc să crească puţin doza şi să continue Prothioperazina : „timpul scurt nu ne permite o evaluare exactă a efectului, doamnă. Să mai încercăm". Ii adaug şi un tranchilizant destul de puternic.

Pleacă mulţumindu-mi dar îi citesc pe faţă o nuanţă de neîncredere. După 10 zile revine, de data asta cu Stanny care trecuse lacul Ontario furişat într-o şalupă şi ajunsese la Toronto — în Canada — fără paşaport, fără acte.

— Mult mai aproape fuga asta — remarcă doamna C.W.R. — Ştiţi, Kingston este... peste lac, dar avem nevoie de o justificare faţă de autorităţi.

Eliberez un certificat medical cu diagnosticul exact. Stanny

mă întreabă dacă este exact diagnosticul — el nu crede — iar eu îi răspund că e bine să scriu aşa, pentru a se descurca mai uşor.

îl întreb :

— De ce, Stanny, fugi mereu de-acasă ?

îmi răspunde :

— Fiindcă doamna asta încearcă să mă convingă că este mama mea şi a început să-mi devină antipatică... Mai ales fiindcă se încăpăţînează să nu întinerească, să nu se prefacă în copilul din care, dispărînd, se va naşte mama mea adevărată.

în timp ce femeia ridică neputincios din umeri, tînărul îi aruncă o privire dispreţuitoare, iar eu intru într-un fel de panică a răspunderii profesionale. Pericolul intuit de mine este ca Stanny să nu-şi impună cu forţa optica lui alienată, dar onestă, sinceră, asupra „Antilumii" lui, asupra timpului răsturnat.

63

Propun din nou internarea : refuz bilateral energic.

Mama :

— Parcă e mai bine. Nu mai fuge aşa departe. Să mai continuăm cu Prothioperazina.

Stanny :

— De ce să mă internez ? Iau medicamentul mereu. Ce mai vreţi ? N-o să mai fug. Promit!

Medicamentul părea, pentru moment, să taie numai vîrfu- rile copacilor unei păduri scufundată pe trei sferturi intr-o apă adîncă, plină de necunoscute.

Ramînem în acest punct. Dar insist pe lîngă doamna C.W.R. să nu întrerupă tratamentul oricît de „normal" ar părea vreodată fiul ei.

După o lună, scrisoarea de la doamna C.W.R. : ...„Stanny este pe cale de vindecare... Nu a mai încercat decît o singură dată, acum două săptămîni să-şi facă bagajele... doar atît... A început să devină afectuos cu mine... mă ajută... mă răsfaţă uneori... etc.

Scrisoarea de la Stanny, coerentă, panicată :

...Doctore, medicamentul dumitale poate îmi face şi bine, dar şi un rău enorm. Lucrează într-un fel bine, că nu mă mai împinge ceva nelămurit din mine să plec fiindcă-mi detestam mama. Rău, rău de tot fiindcă luîndu-l, de la o vreme încep să simt că am fost nebun. Mi se face o frică grozavă de această idee : că

am fost nebun sau că, ştiu eu, poate sînt încă nebun. Şi mi-e frică de nebunie, nu ştiu cum să exprimă angoasa asta a unui om locuit cîndva, sau chiar acum, de un „alter ego“ dement ! Parcă-s doi... sau numai unul singur, ieşind la o lumină neliniştitoare. Parcă moare în mine cineva, o personalitate morbidă, ce-i drept, dar acel cineva parcă-s eu însumi care mor. Doctoria asta e sinistră. N-o mai iau. Fiindcă nici nu mai pot să scriu. Nu mai am idei. Individul ăsta care se naşte în mine sănătos nu mai are idei. E un mediocru!

Neliniştit de liniştea mamei şi mai ales de scrisoarea lui Stanny, răspund cît de repede mi-au permis pe atunci ocupaţiile mele multiple :

Stimată doamnă,

Mă bucur de veştile bune primite, Prothioperazina „merge“ bine la fiul dumneavoastră. Rămîneţi pe dozele prescrise. Nu neglijaţi nici tranchilizantul. Dar insist, oricît de îmbucurătoare par acum rezultatele, nu întrerupeţi în nici un caz tratamentul. Este esenţial să ţineţi seama de sfatul meu. Imperativ.

Primiţi, vă rog, asigurarea grijei pe care o port atît fiului dumneavoastră cît şi dumneavoastră personal. Ţine- ţi-mă la curent în continuare.

Dr. W. Rasmusen

Şi lui Stanny :

Dragul meu,

Medicamentul nu-ţi poate face nici un rău. Aşa se tn- tîmplă cînd mergi către vindecare. Fiindcă ai fost rău bolnav. Panica despre care îmi vorbeşti arată că depăşeşti acum frontiera invizibilă dintre rătăcire şi conştientă. Te îndrepţi cu paşi siguri către liman. Nu te înspăimîntu de acea „conştiinţă a nebuniei" despre care vorbeşti. Asta înseamnă că, intuind vechea stare, mintea ta a început să vadă limpede. Continuă tratamentul fără grijă. In curînd panica va dispărea total. Vei scrie iar, dar altfel, frumos, bine. Ai un cap şi un condei de valoare. Aştept veşti mereu.

Calde salutări, Dr. W. Rasmusen

După expedierea acestor scrisori, luat de valul preocupărilor cotidiene, urmărind de asemenea un număr mare de schizofreni în tratament cu Prothioperazină, n-am remarcat lunga tăcere ce s-a aşternut între mine şi familia din Kingston.

Conform rutinei, secretara mea îmi pune însă -pe birou într-o

dimineaţă, dosarele cu „cazuri întîrziate" în urmărirea clinică. Printre ele, Stanny !
„Pas de nouvelles, bonnes nouvelles" * îmi spun eu. Totuşi... Nu este oare o notă de ingratitudine din partea lor

*Adagiu francez : cînd nu sînt noutăţi, noutăţile (nu pot fi deeît) bune.

să nu-mi scrie că totul merge bine ? E un lucru destul de obişnuit pentru noi să nu mai avem veşti de la bolnavii vindecaţi. O ştim cu toţii. Dar cercetările mele ? Statistica mondială, la care trebuia să contribui şi eu, mă obliga să iau o iniţiativă. Dictez deci secretarei următoarea scrisoare mai acidă :

„Stimată Doamnă şi Domnule Stanny C.W.R.,

Consider că a trecut excesiv de multă vreme de cind trebuia să primesc de la dumneavoastră informaţii asupra mersului bolii. Neglijenţa dumneavoastră mă afectează profund, atît raportată la prietenia şi grija de care sper să fi observat că am dat dovadă, cit şi la faptul că evoluţia cazului Stanny îmi era utilă atît mie şi lucrărilor mele de om de ştiinţă, cit şi miilor de bolnavi din întreaga lume. Tăcerea dumneavoastră mă face să o calific cu un cuvînt pe care mă abţin să-l aştern pe hîrtie.
Sincer,
Dr. W. Rasmusen
După trei zile primesc următoarea adresă :
Judecătoria Oraşului Kingston Statul New York
Nr. 1717
Către
Dr. William Rasmusen Buffalo

Domnule Doctor,

Scrisoarea Dumneavoastră adresată Fam. C.W.R. ne indică o pistă de investigaţie. Vă rugăm să vă deplasaţi de urgenţă în oraşul nostru. In ziua de 24 iulie a.c., Stanny C.W.R.. şi-a ucis mama strîngînd-o de gît. Este arestat. Dă explicaţii de neînţeles asupra gestului său. în casa lor s-au găsit cîteva flacoane neconsumate de Prothioperazină. Presupun că le-aţi prescris dumneavoastră. Vă rugăm să vă deplasaţi urgent.
Semnat Jud. indescifrabil

Trăsnet din senin. Reflectez „Flacoane neconsumate"...

Stanny nu a mai luat medicamentele... Mama nu i le-a mai dat nici măcar în mîncare, fiindcă l-a considerat „vindecat". (Nu avea tendinţa să-l creadă sănătos ? „Numai puţin rătăcit..." ?) Recădere bruscă în boală... Raptus * ucigaş... Şi opera medicală distrusă într-o clipă...

Alerg la Kingston.

„Am ucis-o, fiindcă persevera oribil să nu întinerească... Acum sînt sigur că se va naşte altfel... O să am şi eu o mamă... Mi-e dor de o mamă..." Declaraţiile lui Stanny în faţa judecătorilor.

Fac parte din comisia de experţi. Concluzii :

Raportul comisiei:

Stanny C.W.R. — Schizofrenie paranoidă, trecut prin- tr-un stadiu de remisiune clinică sub tratamentul cu Prothio- perazină, la întreruperea prelungită a medicamentului (circa două luni considerînd numărul de flacoane neconsumate) face un „raptus" în cursul căruia îşi suprimă mama, dominat de ideea delirantă etc... etc.

Concluzii : Comisia îl consideră total iresponsabil de crima comisă şi recomandă internarea într-un spital de delincvenţi mintali.

Hotărîrea judecătorilor :

Numitul C.W.R. Stanny, în vîrstă de 28 de ani, domiciliat în str. W. oraşul Kingston, Statul New York a suprimat, în ziua de 24 iulie curent, prin strangulare cu mîinile pe doamna C.W.R., mama sa. A recunoscut în faţa instanţei fapta comisă, dar explicaţiile date au determinat tribunalul să recurgă la o expertiză psihiatrică, bănuindu-se o alienare mintală.

In urma raportului Comisiei de expertiză... (urmează Raportul)

Tribunalul hotărăşte :

1. C.W.R. Stanny este declarat iresponsabil de fapta comisă.

* Impulsiune violentă.

2. Dat fiind că prezintă un pericol social, se dispune internarea pe viaţă intr-un spital de delincvenţi psihici în care va urma tratament de specialitate.

Cu drept de apel.

Urmează semnăturile judecătorilor din Kingston.

Bineînţeles, nimeni nu a făcut apel.

Ar putea surprinde faptul că am redat meticulos şi aproape excesiv acest caz dezolant în sine, dar comun şi, din punct de vedere clinic, potrivit unor generalizări. L-am ales pentru a satisface media statistică a problemei. Nimic neobişnuit. Nimic neîntîlnit, din nefericire, de majoritatea colegilor psihiatri.

Expunînd finalul acestui caz, mă voi putea însă întoarce justificat la titlul lucrării mele „Limitele oportunităţii actului medical “.

Fiindcă drama lui Stanny nu s-a încheiat.

Doctore,

Sînt pe cale de a deveni un mare nenorocit! Şi această cutremurătoare nenorocire se datorează aproape numai du- mitale şi blestematei Prothioperazine pe care confraţii du- mitale de aici mi-o administrează, probabil la sugestia dumi- tale. Nu credcă din propria loriniţiativă. Tefac deci vinovat şi te acuz. De cîteva zile — din ce-mi spun unii, rîzînd, se parecă sînt de mai multesăptămîni aici— m-am dezmeticitîntr-un infern : un spitalde nebuni, unii sinistru liniştiţi, alţii sinistru furioşi. Cămăşi de forţă. Camere capitonate din care, prin ferestruicile pe unde se strecoară mîncarea, îmi pătrund sfîşietor înurechi urletede fiară ucisă. Urlete pe care nu le auzeam sau la care eram insensibil pînă mai zilele trecute. Suferinţe care nu ajungeau pînă la mine. Nu le „integram“ cum cred că spuneţi voi, neuro- psihiatrii. Nu erau, pur şi simplu, dacă n-aş fi fost îndopat, cu sila, cu doctoria voastră. Şi de-ar fi numai atît! Dar parcă aş ieşi dintr-o imensă gaură de metrou în pană de electricitate, la lumină. Mi se pare că am fost sau sînt ne

bun $i eu, ca toţi cei din jurul meu. Încolţesc în mintea mea un fel de amintiri. Mama... doamna aceea care spunea că e mama mea. Ce s-a întîmplat cu ea ? N-a venit niciodată aici să mă vadă. La alţii vine cîte cineva. La mine nimeni. Unde e ea ? Şi nici dumneata nu-mi scrii şi nici nu vii. Vino să-i opreşti să-mi mai facă tratament. Presimt o catastrofă. Şi nu mai pot îndura frica de smintiţii din jurul meu. Alaltăieri unul şi-a izbit oribil vecinul de pat. Din senin, fără ceartă, aproape l-a omorît. Iar supraveghetorii, nişte brute care poartă numele de infirmieri, l-au dus pe rănit aproape mort undeva, celuilalt făcîndu-i cu sila şi cu ghionţi nişte injecţii. Doarme de-atunci fără întrerupere. Ce-i

vor face la deşteptare, dacă se mai trezeşte vreodată ? Doctore, vino cît poţi de repede.
Stanny

Ocupaţiile nu mi-au permis să ajung la el înainte de a primi a doua scrisoare expediată la scurt interval :

Doctore !

Nu mai veni. Nu vreau să mă vezi. Ştiai că sînt paricid. Un individ infam care şi-a ucis mama strîngînd-o de gît cu propriile lui mîini. Mi le privesc cu groază. Ieri mi-am adus aminte, clipă cu clipă, dimineaţa aceea oribilă... Nebunul din mine a ucis-o 1 Iar eu, cel de aici, de acum, sînt neputinciosul judecător ivit abia ieri să-l condamn. Să-l pedepsesc morţificîndu-mă. Conştiinţa redată de Prothioperazina voastră îmi amplifică vast gestul rătăcirii de atunci. Sînt de două ori condamnat: să-mi sfîşii minut de minut, de dorul mamei, inima vinovat-nevinovată şi să-mi petrec restul zilelor, întreg la minte, printre aceşti asemeni mie vinovaţi, alienaţi primejdioşi, dintre care cei mai mulţi nu vor avea însă nefericirea de a ieşi vreodată la lumina oribilă a conştiinţei faptei lor din clipa demenţei.

Util de-aici încolo numai trăirii, fără putinţă de întoarcere, a celui mai abominabil gest pe care-l poate face un fiu, nu-mi rămîne decît să mă gîndesc la sinucidere. Şi acum n-am curajul acestei laşităţi. Aş vrea să mă omoare, fără să ştiu, cineva din preajmă. Dar ei mă lovesc doar, mă lovesc mereu, parcă ştiu că nu pot, nu vreau, nu sînt în stare să le răspund. Fiindcă martiriul la care mă supun cei de-aici pe
71
mine, inocentul-culpabil, îmi face bine. Uneori mă revolt însă pe dreapta-nedreptate cu care sînt torturat. Am îndrăznit, în disperarea mea, să întrevăd o scăpare, laşă şi ea. L-am rugat pe medicul nostru să-mi întrerupă tratamentul, să mă scufund iar în nebunie ca într-o vie apă a morţii, ca într-un somn de coşmar etern. Să mă întorc în timpul meu răsturnat de care-mi aduc aminte ca printr-un vis al altuia. M-a înţeles. A tăcut îndelung. A plecat... S-a întors după o vreme şi, privind în altă parte decît în ochii mei, mi-a spus — cu vizibil regret — că „regulamentul interzice întreruperea unui tratament ştiinţific cu acţiune recunoscut pozitivă..." la un bolnav ca mine.

Nu-mi rămîne decît suicidul. Atunci veţi fi toţi vinovaţi de moartea unui inocent recunoscut de voi ca atare şi prăbuşit tot

de voi în remuşcări imposibil de îndurat. Şi cîţi nu sînt ca mine, acum, în lume ? Pentru ei nu v-aţi gîn- dit să faceţi încă nimic ? Ce sensuri obscure poartă cuvîntul „omenie", alăturat celui de „medicală". Şi de ce mai clamaţi în patru vînturi latinul „prins non nocere", în loc să mă întoarceţi la „Basmul Antilumii“ ?
Stanny
* *
Raportul lui William Rasmusen asupra „Limitelor oportunităţii actului medical" se încheia amintind pe scurt alte cazuri similare şi, încercînd generalizări, se întorcea la Stanny, lucid şi sfîşiat de remuşcări, într-un spital-închisoare din nordul Statului New-York.

CAZUL BAZIL POPPESCU

Azi l-am văzut pe domnul Bazil Poppescu. Cu doi p. Cel puţin aşa pretindea eticheta de alamă de lîngă sonerie. Mă chemase acasă. O consultaţie de rutină. Cred că nu are importanţă faptul că a fost contabil-şef. M-a primit într-o cameră cu pereţii bucşiţi de cărţi. Legate. Frumos legate. Cele nelegate stăteau cuminţi în vrafuri pe podele.

La început, o conversaţie oarecare, de stabilire de contacte (nu ne cunoşteam — îi fusesem recomandat), dar, surprinzător de iute, conversaţia a devenit vie, sprintenă, spirituală.

Domnul Poppescu era un om cult. în definitiv, poţi fi un contabil-şef pensionar cult. Naviga uşor, cu agilitate chiar, printre fotolii, cărţi şi idei despre literatura veche şi nouă. Despre ultima avea obiecţii substanţiale.

Nu părea bolnav. Am încercat să intru totuşi în tema vizitei mele.

Se codea oarecum. Amîna parcă. Nu am forţat nota. La primul contact cu medicul există un sentiment de pudoare care trebuie menajat.

L-am lăsat deci să-mi schiţeze singur, în timp ce rostuia cam fără rost nişte tomuri de pe un scaun, ceva încurcat despre un dezacord dintre el şi realizările lui de pînă atunci... După care m-a întrebat dacă vreau o cafea.

— Da, mulţumesc.

— Mai tare şi... cît de dulce ? a respirat uşurat într-un fel de răgazul oferit prin acceptarea cafelei.

— Mai tare şi... amară. Sînt fumător...

Cred că a plecat din cameră puţin contrariat că eram fumător. Nu se vedeau scrumiere prin casă.

în lipsa lui îmi arunc ochii prin rafturi. Vechi obicei, devenit reflex tiranic, oriunde m-aş afla, frizînd ades nepo- liteţea şi indiscreţia, fiindcă gazda te poate găsi cu un volum necitit de tine şi poate intra în panica „celui-care-nu-împru- mută" sau mai grav, în panica „celui-care-îl-are-dar-nu-l-a- deschis" şi crede că tu...

îmi arunc deci ochii prin rafturi. Surpriză plăcută. Un manuscris cu etichetă albă, dactilografiată îngrijit : Bazil Poppescu — Versuri. Editura Fundaţiei. Bineînţeles că nu rezist, îl scot şi deschid la întîmplare... „Duhovnicească... Ce noapte neagră, ce noapte grea ! A bătut în fundul lumii cineva..."

Ridic uimit ochii dinspre carte spre tavan unde, reflex, parcă aş căuta o explicaţie şi mi-i întorc apoi în raft. Pun cu grijă, repede, manuscrisul la locul său şi-l scot pe cel de alături :

Bazil Poppescu — Versuri. întorc coperta. O pagină dactilografiată frumos : Bazil Poppescu — Versuri — Editura Cugetarea — 1912. Deschid la întîmplare :
...„De treci codrii de aramă, de departe vezi albind Şi-auzi dulcea glăsuire a pădurii de argint“ etc.

Alt volum : Bazil Poppescu — „Divina Commedia", Ed. Mondadori — Milano, 1938. în fugă, remarc numele Be- atricei corectat în text: Florica.

Apoi : James Joyce — „Ulisse". Mă mai uit o dată. Exact: James Joyce. Apoi : Nathalie Sarraute — „Planeta- rium", exact, apoi „Bazil Poppescu — Teatru". Patru volume groase. Deschid : „Hamlet", „Regele Lear" etc., alături de A. Camus — „Ciuma", exact: Albert Camus : şi apoi „Bazil Poppescu — Odiseea".

Zgomot de ceşti şi farfurioare, însoţit de o arie fluierată discret. Abandonez cu oarecare regret rafturile şi mă apropii de birou. Desfăcută în fascicole, o ediţie franceză : „Don Quijotte" de... Bazil Poppescu, avînd pe ea menţiunea : „în lucru". Răsfoiesc rapid. Din vraful de fascicole ce urma să ia drumul legătoriei lipseau capitolele fără soţ : 1, 3, 5, 7, 9 etc.

încep să înţeleg acum ceva despre dezacordul cu sine însuşi de care pomenise.
VA

Tot pe birou, un top de hîrtie abia început, iar în maşina de scris, o copertă : „Bazil Poppescu — Postume".

Apare cu cafelele, face un slalom printre vrafurile de cărţi

reuşind să nu verse nici o picătură cînd pune tăviţa pe un colţ de masă de lac japonez. Mă îmbie tăcut, cu un gest larg^ şi caută^ îngrijorat un recipient, văzîndu-mă cu ţigara în gură. Eu mă duc şi^ scot din raft „Odiseea" în timp ce el izbuteşte să-mi pună alături de cafea un capac de „Pelicanol" de pe vremea cînd erau de tablă.

— Scuzaţi-mă... nu sînt fumător.

Mă aşez într-un fotoliu pe care s-a grăbit — tot în tăcere — să-l elibereze, aprind ţigarea ţinînd „Odiseea" pe genunchi, în timp ce domnul Bazil crapă discret fereastra.

Sorb din cafea şi întreb, ciocănind cu degetul volumul de pe genunchi, făcînd un gest cu capul spre rafturi :

— V-au publicat... ceva ?

Cu un zîmbet abia schiţat, în care — mărturisesc — n-am ştiut să deosebesc tristeţe sau resemnare, îmi răspunde :

— Nu. Niciodată nimic sub semnătura mea...

— Nimic ?

— Nimic... Editurile... Dacă aţi fi în branşă, aţi înţelege... Jungle !

Fac o digresiune :

— Dar cu „Ulisse" ? Ce e un „Ulisse" ?

— Joyce ? Am scrisceva... Dar la „Ulisse" nu pot trece de pagina 12... Nu-micorespunde. I l-am lăsat lui Joyce. Să se descurce el mai departe. De altfel şi lui Sartre... „La Nausee". Ăsta nu-i titlu. Mi l-ar respinge... şi... ar avea dreptate... „Greaţa" ! Puah !

Schiţez un gest evaziv, ca şi cum aş fi de acord. Domnul Bazil continuă :

— Nathalie Sarraute... Antiromane... Ce-i aia antiroman ? Romanul ori esteroman ori... nu poate fi nimic. Cum nu putem... anticiti. Cu„Ciuma"... ar fi e altceva... Mda... fost ceva... dar nu-mi găsesc resurse... N-are decît s-o scrie Camus. Eu scriu clasic.

Stă o clipă uitîndu-se în gol. Profit şi intervin :

— Domnule Poppescu — am o ezitare cînd apăs involuntar pe al doilea p — nu credeţi că aţi putea amîna redactarea... Postumelor ?

— Să amîn ? De ce ? îmi răspunde uşor contrariat.

— Ştiţi... o sugestie... o simplă părere a mea... Medical vorbind... „Postumele"... sînt totuşi un lucra deprimant... oarecum...

— Deprimant ? Deloc ! Gide n-a făcut la fel cu Poeziile lui Andre Walter ? Mai am încă trei volume gata scrise... Antrenant da, deprimant în nici un caz.

Reflectez, puţin surprins de elanul dezinvolt al domnului Bazil Poppescu. în definitiv, s-ar putea să aibă dreptate. în fond... care autor a fost realmente deprimat şi, mai ales, conştient că-şi redactează... postumele ? De aceea fac un viraj :

— Ştiţi... nu vă contrazic, dar nu vi s-ar părea mai potrivit, mai tonic, să revedeţi „Robinson Crusoe" ?

Pe faţa lui apare o vagă nelinişte :

— Credeţi ? Şi continuă cu oarecare regret: Mie mi s-a părut totdeauna un lucru închegat, rotund, reuşit, definitiv... Dar e o problemă de gust literar, se pot face obiecţii... Poate am avut unele scăpări...

— Ei, vedeţi... tocmai de aceea... zic eu prinzînd curaj.

— Da, doctore, dar oricum, sînt silit să-l las deocamdată aşa. Lucrez la „Don Quijotte". Vreau să-l aduc la zi... Aţi văzut cred, nu ?

— Mda... îi răspund cu o strîngere de inimă, greu reţinută, am văzut. Da. Am văzut...

— îl termin repede... Dacă aveţi să-mi daţi însă o idee nouă... Altceva... Nu Robinson.

— Să vă examinez mai întîi. îmi daţi voie ?...

— O, desigur ! Iertaţi-mă chiar, că m-am rătăcit în problemele mele şi vă răpesc timpul.

Docil asistă cu o figură discret amuzată la ritualul aparatului de tensiune, reflexelor, examenului motilităţii şi sensibilităţii, în fine, la toată gestualitatea de rigoare. Redactez cu grijă, dau explicaţii ample asupra tratamentului cu senzaţia bine disimulată a inutilităţii, după care mă ridic...

Dar donjnul Poppescu insistă :

— Şi... ideea, doctore ? Nu vreţi să-mi daţi o idee... nouă ?

Rămîn o clipă surprins.

— Ahm da ! O idee nouă... Ştiu eu ? Poate... „Douăzeci de mii de leghe sub mări“. Ce părere aveţi ?

— Ce părere am ? izbucneşte domnul Poppescu surîzînd larg

şi trăgînd un sertar din care scoate şi-mi pune sub ochi manuscrisul. Ce părere aveţi dumneavoastră ? Am terminat-o acum cîteva luni ! Altceva, doctore, altceva !

O scrisese de mult ! Rămîn perplex. Cînd, deodată, ma simt iluminat brusc :

— „Bătrînul şi marea" ! (De ce nu ?) exclam eu cu speranţa unei victorii.

— „Bătrînul şi marea" ?... acum alunecă domnul Bazil Poppescu pe gînduri un moment... M-am gîndit cîndva... Da, da ! Cred că aveţi dreptate... „Bătrînul şi marea" trebuie scrisă.

Şi astfel mă despart, neputincios şi înduioşat, de cel mai adorabil paranoic din viitoarea mea carieră...

PUŢINĂ... CHIMIE

— Preludiu la capitolul următor —

Omul internat la gatul 43 suferea din cauza... dar mai bine să-l lăsăm pe el sa se destăinuie.

— Vă rog să-mi permiteţi să vă rezum în cîteva cuvinte viaţa mea, şi-a început confesiunea, cu un ton deosebit de politicos.

— Bineînţeles. Mă interesează foarte mult, îi răspund eu calm, deferent.

— Să nu vă surprindă, reia interlocutorul meu, dar am să încep accentuînd asupra imensei nedreptăţi care mi s-a făcut cînd am fost numit Azot.

— Azot... şi mai cum ?

— Azot...

— Vă referiţi la... gazul Azot, observ eu uşor descumpănit.

— Bineînţeles că da. La ce aţi vrea să mă refer ?

Constat o vagă iritare cînd reia :

— Dar dacă s-ar putea să mă întrerupeţi cît mai rar, ar fi bine. Sufăr de o lipsă de concentrare... pierd şirul.

îi promit să intervin numai cînd voi crede că e neapărată nevoie.

Mulţumit de promisiunea mea îşi fixează ochii intr-un punct, aş zice deasupra capului meu, dar în privirea lui se vede o răsfrîngere lăuntrică, un fel de elan reţinut amestecat cu amărăciunea transmisă reflex celor două dungi verticale, adînci, din jurul gurii cu colţurile căutînd trist în jos. Reia :

— M-am născut/ în... dar nu are nici un fel de importanţă cînd, cum şi unde m-am născut de vreme ce exist, vorbesc şi fac o mulţime de treburi prin Univers, fiind un

element foarte activ, deşi voi, oamenii, mi-aţi trîntit un epitet supărător şi inexact drept nume : Azot, adică a = fără, zoos = vieţuitor, viaţă.

Constat că nu mai întrebuinţează pluralul politeţii, dar consider naturală generalizarea. Ar fi nepotrivit să-l întrerup grăbindu-mă să-i spun că eu aş fi de acord cu el şi nu cu restul omenirii.

... — Ce e drept, din cînd în cînd, foarte rar, mi se mai spune Nitrogen, nici eu nu ştiu, nici alţii nu ştiu prea bine de ce — o fantezie etimologică. Ba încă simbolul meu este N, de la Nitrogen, pentru că trebuie să am şi eu un simbol, ca toţi confraţii de pe tabloul marelui pictor Mendeleev, care n-a pictat, după cum aţi observat, toată viaţa sa, decît un singur tablou, suprarealist şi acela, cu linii, cifre, şi litere, foarte apreciat însă de lumea ştiinţifică şi de unii pictori moderni.

Se opreşte o vreme, pe gînduri. îndrăznesc să-l întreb :

— Iartă-mă, dar ştii... înainte de a fi Azot... în viaţa particulară, ce erai, cine erai ?

— Eu ? se uită la mine contrariat. Eu... nu cred că am fost vreodată altceva... De altfel asta nu are nici o importanţă, ... nu mai mi-aduc aminte.

— Cu un efort poate... insinuez eu, încercînd să fiu subtil. Poate ai fost chimist ?...

— Nu, nu. Am fost totdeauna Azot, mi-o retează scurt. Uite, cînd sînt solitar, trist şi rătăcit în gîndurile mele, mă port ca un atom, adică N pur şi simplu. Cînd mi se face dor de o convieţuire caldă, în care să am un rost conştient pe lume, îmi caut un semen potrivit, mă unesc strîns cu el, devin molecular : N2. Asta nu mai ştiţi voi să faceţi ca lumea. Sub această formă casnicontopită de N2 avem prieteni foarte variaţi în Univers şi pe Pămînt, facem combinaţii utile, vă sîntem, pot s-o afirm fără falsă modestie, atît de esenţiali în viaţa voastră, înoît stau şi mă întreb cine este individul care ne-a numit Azot, cînd fără noi viaţa — cel puţin pe pămînt — ar fi o absurditate de neimaginat. Dumneavoastră ce părere aveţi ?

— Total de acord, răspund eu repede, uimit de intensitatea cu care crede a poseda însuşirile azotului.

— Faţă de proprietăţile azotului, într-adevăr, ai dreptate, numele lui nu-i demn de el...

— Eu personal, reia încurajat... „Azot-Nitrogenul" meu, sînt atît de revoltat de nedreptatea cu care-s botezat, că-mi vine cîteodată să-mi iau pur şi simplu tălpăşiţa din carnea, din laptele, din ouăle şi fasolea voastră, din enzimele şi hormonii lumii, din tot ce cu un cuvînt se numeşte substanţă organică azotată şi mă conţine, să văd cu ce mai rămîneţi sau ce mai rămîne din voi ! Să vedeţi şi voi, dacă aţi mai avea cu ce, cam ce e aia viaţă fără azot, fără elementul ăsta extrem de activ şi capabil, dar „fără viaţă", care sînt eu.

îmi vine să rămîn asociat numai în compuşi anorganici, de care nu aveţi totdeauna nevoie, dar care sînt tare cumsecade uneori, iar alteori tare usturători, cum e văru-meu, acidul azotic ; îmi vine să mă fac nitroglicerină cu dia- tomee moarte, adică dinamită ! V-aş arăta eu atunci Azot!

Tace concentrat iar, un timp.

îl simt însă cum se ambalează interior. Este necesar să ştiu pînă unde, cît este de vast delirul. Veţi spune poate că şi un mic demon al curiozităţii mele are un amestec, dar, dacă aţi fi în locul meu, ar trebui să recunoaşteţi că perioada informaticii moderne, cascada aceasta imensă, torentul de noţiuni tinzînd să ne cotropească, poate oferi surprize neaşteptate. Sînt întrerupt viguros din aceste reflexii :

— Da, da — v-aş arăta eu atunci. Azot! Fiindcă, în culmea enervării, îmi vine să ies din amestecul cu Plidro- genul şi Oxigenul din aer, să mă despart de ei şi s-o iau razna prin spaţii, să vă văd cum v-ar mai arde gazele alea pe beregată cînd aţi încerca să le respiraţi mereu singure, aşa, fără mine.

Gîfîie. Atîta convingere a pus în ultima frază, încît fără să vreau mă simt prins în această substituire de personalitate şi încep să mă întreb ce s-ar întîmpla, într-adevăr, dacă un demiurg, ca azotul ar dispărea din atmosferă, aşa, din răzbunare. încep să am şi eu dificultăţi în respiraţie !

Dar el continuă cu un surîs sardonic :

— Ba încă să mă căutaţi ca pe iarba de leac. Bine era cînd vă bîntuia „criza azotului" * ? Mă făcuîem că lipsesc — şi nu din vina mea personală — şi umblaţi după mine cu

* Aluzie la „Lumea congelată".

limba scoasa, ba era să vă şi încăieraţi şi să vă ucideţi, pentru

un mărunţiş de „fără viaţă“ cum mai îndrăzniţi să-mi spuneţi mereu, fără ruşine şi pic de consideraţie !

Simţindu-1 extrem de iritat, încerc să-l liniştesc :

— Ai perfectă dreptate ! Nu e nevoie să pui atîta pasiune, să-ţi reactualizezi într-o simplă discuţie amicală toate contrarierile dumitale anterioare, provocate de nepricepuţi, de neînţelegători. încearcă să fii calm, să fii tu !

— Auzi ! Să-mi zică Azot şi să fiu calm. Să mă considere fără importanţă şi să rămîn indiferent ! Omenire ingrată !

— Fără îndoială, ingrată... intervin eu cu un ton potolit,, înţelegător.

Dar în ochii lui scînteiază acum o sclipire vindicativa :

— O, dacă i-ar lua 0_2 pur în primire ! Dacă i-ar hrăni Carbonul de unu’ singur ! Dacă i-ar bate Siliciul peste ochi, ca în deşertul Saharei ! Sau, dacă i-ar ajuta, în locul meu, cu grozavele lor calităţi, gazele cărora le-au spus „nobile" ! Argon, Kripton, Neon, Xenon şi alte bibilonuri. „Gaze nobile". Nişte gaze inerte, cu adevărat inerte, cum le-ar trebui netoţilor să-şi facă din ele proteine, ADN, ARN şi alte chestii, creieri de gîndit şi buze de sărutat. Cu gaze nobile să şi le facă, nu cu Azot, că deh, ăsta ar fi mort, n-ar fi bun de mare lucru, sau... că prea se găseşte peste tot, în toate alea, prea e vulgar... Am vedea noi atunci cine e A-zot, eu, sau dumnealor, Kripton, Xenon şi compania... !

în faţa unei asemenea dezlănţuiri monomaniacale, am scăpat o observaţie involuntară — de bun simţ credeam :

— Răspîndit aşa în natură, Azotul, adică dumneavoastră, puteţi fi considerat de neştiutori ca un element vulgar... ubicuitar... ca şi omenirea monotonă pe faţa globului.

— Vulgar eu, Azotul, mi-a răspuns cu o furie greu stă- pînită omul meu, eu ? Dar cu gazele voastre snoabe stările mele alotrope ? Şi încă alotrope cuantic ? Staţi să vă fac doar o ideie, să nu ziceţi că sînt fanfaron !

N-am să vă spun despre mine, ca să nu aveţi impresia că mă laud, decît cîte ceva din ce-au descoperit savanţii voştri, agale, ce e drept, dar au aflat adevăruri de toată frumuseţea... aş spune chiar artistice, fără să exagerez.

81

Aici am început să mă îngrijorez — sincer — asupra cunoştinţelor mele despre... Azotul care începuse să-mi devină prieten. Argumentele erau convingătoare.

Dar el continuă cu o energie reţinută, în care se simţea o infatuare demnă de o cauză mai bună :

— S-o luăm metodic. Ce vă spun eu nu prea se învaţă la şcoală şi aş vrea să vi se strecoare prin porii pielii, dacă nu de-a dreptul prin văz şi auz în creier. Să vedeţi cîte bunuri — toate de chimie fizicală — ascund în neînsemnata mea făptură.

Sînt un gaz. Bravo ! Ştiaţi. Doi atomi de N facem o moleculă : N2. Bun. Şi asta ştiaţi. Dacă mă înghesuiţi bine în frig, mă lichefiez. Dar să fie frig, nu glumă : —195°. Atît v-a interesat pînă acum : starea mea lichidă. Pentru crio- biologie. Dar ştiaţi despre starea mea lichidă că este înzestrată cu alotropii rarissim întîlnite la lichide ? Ştiaţi că, dacă mă interpretaţi prin spectrul Raman (nu e vorba de o stafie indiană, ci de un spectru fizic) mă găsiţi „echilibrat dinamic", oricît vi s-ar părea de curios şi surprinzător, sub două forme : ortoazot şi paraazot, cum m-a numit E. Justi în 1930. De fapt nu e nici o monstruozitate, din moment ce aceste două forme se deosebesc — cuantic — numai prin diferenţe de energie. Cum vine asta „diferenţe cuantice de energie", n-am timp să vă explic, mergeţi şi vă interesaţi şi o să vedeţi că aşa e.

— Dar nu mă îndoiesc nici o clipă, îl asigur eu cu intenţia subterfugă de a-1 lăsa dezlănţuit. Cînd am auzit de „cuante", am simţit că începe să-mi paralizeze toată ştiinţa mea de medic.

Dar el :

— Ce, parcă un om nu poate avea momente de mai multă sau mai puţină energie în acelaşi timp, fiind „cuantic" tot el ? De pildă are energie cuantică să tragă un chef într-o seară, dar nu are să se odihnească, sau viceversa. S-ar putea ca diferenţa de energie cuantică la om să se exprime prin diferenţa dintre sexe. Ştiu eu ? S-ar putea, zic şi eu aşa, într-o doară, fiindcă mă gîndesc tot la mine, la noi, azotul, unde specia orto are spini paraleli — da, da, avem spini ! — iar specia para, spinoasă şi ea, are spini antiparaleli. Tot cam ca la oameni. Dar să lăsăm comparaţiile. Coborîţi-mi tem

peratura ! Devin mînios şi fierb în viteză : la —195°,8. Dacă gerul se încrîncenează, îngheţ, devin solid pe la —210°,5 cifră în jurul căreia mă şi topesc : —210°. Adio ! Crede- ţi-mă !

Prins în expunere, o clipă m-am înduioşat acut de stările lui alotrope, m-am contopit fără vrere în nişte „alotro- pii“ pe care

şi noi, restul omenirii, le trăim cu sau făra voinţă... Am îngăimat:

— Da, desigur, şi alţii, şi noi, putem trăi aşa... greu ne putem dezbăra de fenomene care ne copleşesc...

însă el continuă imperturbabil, indiferent la observaţiile mele poetic anodine :

— Da, dar aşa, solid, cristalizez în sistemul hexagonal numindu-mă beta, că aşa-mi place : nu-mi schimb numai starea fizică, ci şi porecla. înghesuiţi temperatura ca să auziţi o chestie teribilă, de care numai eu sînt în stare : pe la —237°,7 trec în formă cubică, alfa, asta n-ar fi nimic, cine nu trece cîteodată prin alfa ? Dar dacă mă mîngîiaţi aşa cubic, cu raze catodice, mi se umple sufletul de o luminis- cenţă puternică, însă cu spectru caracteristic, auziţi bine, cu spectru caracteristic Aurorei boreale! Ei, de asta ce mai ziceţi ? Cine mai e în stare de asemenea poezie cromatică în afară~de mine şi Aurora boreală ?

într-adevăr, era greu de conceput o fiinţă umană capabilă de asemenea performanţe. Mă simţeam invadat nu atît de grandoarea coloristică a pacientului meu, cît de avalanşa incredibilă a... proprietăţilor sale.

Tăceam. Intuiam că se apropie de sfîrşitul confesiunii, cînd reluă cu o nuanţă de oboseala :

— în sfîrşit, cît să vă mai reţin ? Pe lîngă ce v-am spus pînă acum este de prisos să vă mai amintesc că pot fi trivalent, dînd compuşi azotoşi şi pentavalent dînd rude azotice... Ştiu şi copiii mărunţişurile astea... ca şi alte chestii de prin cărţile de chimie.

Dar să nu vă închipuiţi că am stat cu mîinile în sîn. Am făcut în diverse locuri, la autorităţi competente, cereri peste cereri, ca, în urma argumentelor aduse cu privire la rolul meu în viaţa vieţuitoarelor, să mi se schimbe numele, să se repare o nedreptate perpetuată în timp şi să mi se permită să mă numesc şi să semnez, al dumneavoastră ubicuitar

util şi prea supus gaz, lichid, solid, cum doriţi, dar să semnez ZOT, fost Nitrogen, fost Azot. Ei bine, nu a fost posibil. Mai aştept. Mi s-a răspuns că înainte de a se lua o decizie să trec şi pe aici. Şi-am venit.

Mi-a trebuit o săptămînă de căutări prin biblioteci şi tratate în care mă descurc greu, ca să constat că toate, dar absolut toate proprietăţile fizico-chimice însuşite de pacientul de la patul 43

erau de o uluitoare şi pedantă precizie.

REPORTAJE DINTR-0 LUME CONGELATĂ

Scurtă introclucerc

Ar fi o greşeală să vă imaginaţi că vom explora în cele ce urmează o veche etapă glaciară a Pămîntului. întîi fiindcă fanteziile trebuie să fie'optimiste şi apoi fiindcă despre New York şi alte cetăţi pierdute şi descoperite sub un strat de gheaţă considerabil de veche şi groasa s-au ocupat alţii înaintea mea, ca de pildă Michael Moorkoock în cartea „Corabia Gheţurilor".

Personal, mărturisesc admiraţia nelimitată pentru virtuo- zitatea lui Moorkoock. N-aş fi capabil să storc, prin scris, nici o lacrimă de compasiune pentru eroii mei rătăciţi pe o corabie cu tălpici care să alunece în pustiurile îngheţate ale Nevadei sau Saharei. Aş prefera ca, dacă e vorba de lacrimi, să fie provocate de un centru nervos din bulbul rahi- dian, mai complicat şi mai greu de excitat, centrul rîsului. Dar de la intenţie pînă la realizarea acestei performanţe, sînt căi atît de dificile, îneît mă feresc să le mai discut.

Fiindcă S.F.-ul devine repede apocaliptic dacă ia în serios primejdiile ce pîndesc omenirea, iar umorul este un travaliu destul de dificil şi serios în care se izbuteşte rar, în rîndurile de mai jos mă voi mulţumi să propun idei apocaliptice mijlocind cititorului extragerea zîmbetului capabil de o dezvoltare arborescentă pînă la floare şi fruct cu gust optimist.

Şi acum, după această introducere prolixă despre care cred că a reuşit să provoace măcar tendinţa spre un căscat

lejer — căscaţi vă rog : nimeni nu vă vede ! Dar nu stingeţi veioza. Mai am de spus ceva. Şi s-ar putea să vă intereseze, deşi aţi învăţat la ora de istorie, de biologie sau, în fine, la alte ore de narcodidactică sau în stări de veghe, cîte ceva despre glorioasa epocă a criobiologiei, epocă fertilă în victorii ale omului asupra vieţii, asupra spaţiului, timpului şi altor bagatele cu care sîntem obişnuiţi.

De fapt, în reportajele ce urmează nu veţi găsi nimic absolut nou. Poate numai aspecte anecdotice, dar poveştile au şi ele farmecul lor. De aceea mă aştept la o doză de îngăduinţă din partea cititorului, garantîndu-i încă de pe acum autenticitatea şi — îndrăznesc s-o spun — ineditul lor.

Criobiologia (Krios = frig) este cunoscută ca ştiinţa care se

ocupă cu menţinerea vieţii prin frig.

Descoperiri din secolul XX, ca de pildă experienţele prin- ceps ale unor japonezi, realizatorii reanimării unor organisme destul de complicate, cum sînt cele ale şoarecilor, după îngheţare prealabilă, bruscă, în azot lichid, la —195°, pînă la congelarea omului, păstrarea lui şi apoi readucerea la viaţă după un timp variabil, sînt de asemenea ştiute. Primul om supus, voluntar, congelării a fost un medic din S.U.A., care suferea de o boală incurabilă la acea vreme, o formă de cancer. El a solicitat refrigerarea în azot lichid şi conservarea în aceste condiţii pînă la descoperirea tratamentului anticanceros.

Au trecut de atunci ani... Progresele criobiologiei nu au întîrziat, dar atît complicaţiile biologice cît şi implicaţiile sociale cu totul imprevizibile nu sînt de neglijat dacă privim istoria acestei ştiinţe.

în fapt, fiecare dintre noi ştie azi că dacă viaţa îi este ameninţată de o boală al cărei leac e încă necunoscut, dacă are o plictiseală mai de seamă şi vrea să scape de ea pentru un timp ale cărui limite şi le poate determina singur, dacă, tînăr sau bătrîn, ar fi dornic să trăiască 50 de ani mai tîr- ziu, fără să fie nevoit să însoţească evoluţia omenirii pînă atunci prin proprie trăire sau experienţă, altfel spus dacă vrea să facă un salt în viitor în lipsa maşinii utopice imaginată de H. G. Wells, nu ar avea decît să apeleze la congelarea în azot. Singura condiţie este să fii crioamator, adică să fii înscris şi să cotizezi de cel puţin un an la un Centru de crioconservare. Această condiţie satisfăcută, fiecare poate

face oricînd o cerere către organele de resort, detaliind, cu titlu de inventar, motivele care-i determină gestul. * Aprobarea nu poate întîrzia desigur fiindcă din fericire acea „criză a azotului", despre care vom vorbi mai tîrziu, a fost depăşită şi aproape uitată.

Nu ar avea apoi decît să completeze un formular-declara- ţie privind :

1. Datele personale.

2. Luna, ziua şi anul cînd dispune să fie decongelat şi să-şi reia existenţa de acolo de unde o lăsase. în cazul celor bolnavi, data fiind în funcţie de apariţia unui tratament eficace, spaţiul

formularistic nu se completează, iăsînd la latitudinea Centrului de crioconservare, a familiei sau alunei persoane fizice, indicată de solicitant cu nume şi adresă, să hotărască momentul decongelării.

(Unele puncte, ce au putut avea în cursul vremii aspect de dorinţă testamentară, au făcut obiectul criticii sau deriziunii. Fiind vorba însă de „o moarte" cu totul trecătoare, ne-am obişnuit azi să completăm formularele^ cu inima uşoară, fără acea senzaţie penibilă de nesiguranţă sau inexorabil pe care ţi-o lasă alcătuirea unui testament adevărat).

3. Persoana sau persoanele care hotărăsc scoaterea crio-amatorului din containerul cu azot lichid sînt obligate la rîndul lor să declare, în scris, dacă sînt sau nu de acord să preia sarcina solicitantului, obligîndu-se prin aceasta să fie în deplinătatea facultăţilor de a lua hotărîrea la data propice **, să nu lipsească de pe planeta Terra (călătorie în Cos

* în. unele regiuni ale globului persistă măsura de a se lua consimţămîntul întregii familii. In altele numai cel al soţiei, respectiv al soţului. Oricum însă acest consimţămînt se cere în momentul înscrierii la crioamatorism, nu şi cînd respectivul crioamator ia hotărîrea intrării în containerul cu azot. Rezultă din aceasta că şi în acele regiuni consimţămîntul familiei se obţine destul de uşor.

** Aserţiune interpretabilă ca prezumţioasă numai pentru omenirea sec. XX şi ant. nu şi pentru noi, cei de azi, care ştim «ce ne poate osul“, adică creierul, în materie de „Seif health" (auto-sănătate). „Formalitate[11], desigur, veţi spune, în epoca actuală, dar formalitatea legală este de mult intrată în filozofia umană, în etică de asemenea, ea întărind dovezile de bun simţ, certitudinile maxime raţionale, pînă la a se substitui lor cu o pondere inexorabilă, implacabilă, chiar dispensîndu-se de ele, ades cu o tulburătoare seninătate.

mos), să nu se găsească ele însele în stare de viaţă suspendată. De asemenea, să se supună investigaţiei psihologice, unor anume teste, anume concepute.

(Termenul de „viaţă suspendată" a înlocuit relativ de curînd pe cel de „moarte provizorie" sau „moarte aparentă", care aveau tendinţa să se generalizeze la începuturile crio- biologiei. Au fost necesare lungi discuţii de ordin biologic, sociologic,

psihologic, judiciar etc. pînă s-a ajuns la legalizarea şi etichetarea aceasta. Vom reveni).

4. Centrul de crioconservare la care s-a cotizat este obligat la rîndu-i să facă investigaţia psihologică aprofundată a persoanei sau a persoanelor care urmează să ordone decongelarea. Aceasta pentru a pune crioamatorul la adăpost de surprizele posibile prin modificarea psihologiei acestor persoane în funcţie de interese ivite ulterior, modificări de afectivitate, dor de criocongelat sau, dimpotrivă, frică de revenire printre muritorii activi etc.

Dăm în cele ce urmează cîteva exemple din trecut, edificatoare în privinţa necesităţii acestei măsuri extrem de judicioase.

PRIMUL IMPAS

în statul Illinois se citează cazul unui crioamator, John Bighead care avea dubii, fiind structural circumspect, suspicios şi pesimist, asupra sentimentelor pe care i le purta soţia sa după cîţiva ani de convieţuire în cele mai desăvîrşite condiţii aparente. J.B. a cerut deci să fie congelat şi readus la viaţă, citām : „în clipa în care soţiei mele i se va face dor de mine". O asemenea hotărîre, după cum era de prevăzut, a întîmpinat viile proteste ale doamnei Bighead, care încearcă să-l convingă pe soţul ei de inutilitatea testului, intervine cu rugăminţi, plînsete, pe lîngă familie şi prieteni. La rîndul lor aceştia insistă pe lîngă J.B. să renunţe la probă. Totul a fost în zadar, J.B. rămîne neînduplecat.

După cum relatează ziarele vremii, a fost congelat acum mai bine de 60 de ani şi continuă să rămînă într-un container bine îngrijit, împodobit săptămînal cu flori şi controlat de specialişti sub ochii soţiei, o dată pe lună, pentru a nu prezenta coroziuni care, provocînd pierderi de azot lichid, ar periclita viaţa suspendată a lui J.B.

întrebarea legitimă ce se pune e desigur în legătură cu comportamentul bizar al soţiei sale. De ce întîrzie să ordone decongelarea ? Vă închipuiţi că doamna Bighead a găsit o altă formulă de viaţă ? Vă înşelaţi adînc ! Doamna Bighead este desăvîrşit credincioasă soţului ei. Că nu-1 mai iubeşte ? Şi aici greşiţi. Doamna Bighead declară sincer ziariştilor curioşi, rudelor şi prietenilor îngrijoraţi, că îl iubeşte tot atît de intens ca în ziua nunţii. Dar altfel. Şi anume, după propriile declaraţii, îl iubeşte

mai mult aşa. Congelat. Că întîrzie congelarea numai pentru a-i dovedi durabilitatea sentimentelor ce o leagă de el.
89
„Gestul lui John, spune dînsa, mi-a dat posibilitatea să mă ridic în proprii-mi ochi pînă la culmi nebănuite de mine. îi sînt adînc recunoscătoare. Mi-atribuiam uneori o uşurătate... Pe vremea cînd trăia lîngă mine îmi plăcea să fiu măgulită, curtată, adulată de alţii. Eram femeie, mă înţelegeţi. Nu depăşeam însă limitele castităţii, deşi sînt convinsă că uneori aş fi putut-o face discret, fără urmări. Sublimul, admirabilul gest al lui John, de a mă pune la încercare, rămîne pentru mine dovada celei mai adînci iubiri din partea lui. Nu pot renunţa la această dovadă. îl ador aşa."
P.S. Cînd se notau aceste rînduri, doamna Bighead avea 93 de ani. O ştire de ultimă oră inserată în cronică arată că în urma unei hotărîri a Tribunalului din statul Illinois, familia congelatului — strănepoţi influenţi — a obţinut dreptul de a trece peste considerentele afective ale străbunicii şi a ordonat readucerea lui J.B. la viaţa obişnuită. Revenit, în vîrstă de 30 de ani, perfect conservat şi în deplinătatea tuturor funcţiilor vitale, J.B. este însă total incapabil să pre- ţuiască purtarea exemplară a soţiei sale, după cum pare greu dispus să-i mai aprecieze fizicul, deoarece acesta ar fi suferit „unele transformări neprevăzute". Mai mult chiar, s-a adresat instanţei de divorţ. în faţa acestei purtări cu totul neaşteptate, doamna Bighead a acţionat în judecată Centrul de Crioconservare respectiv sub motiv că „nu a asigurat condiţii tehnice de menţinere a identităţii mintale a lui J.B. cu el însuşi, şi că în consecinţă acesta ar prezenta tulburări psihice". O expertiză e în curs.
PARTIDA DE ŞAH ?
Sîntem în cabinetul de consultaţii al avocatului S.D. Bar- rofeel din Old New Jerssey. într-un fotoliu se afla o doamnă, R.H., în vîrstă de circa 40 de ani — nu se precizează dacă-i apropie de departe sau i-a depăşit de mult, fiindcă, ştiinţific vorbind, este de o eleganţă desăvîrşită şi arată extraordinar de proaspăt, iar în cazul de faţă întrebarea „Ce vîrstă aveţi ?“ ar fi pe cît de deplasată, pe atît de lipsită de interes profesional.
— Domnule avocat, începe doamna R.H. cu oarecare jenă, dînd mişcări de rotaţie nervoasă unor inele scumpe împodobite cu degete de o indescriptibilă fineţe, domnule avocat, după cum

probabil aţi auzit, soţul meu este în container de cîteva luni.

— Da, doamnă, răspunde Barrofeel vizibil atent la un şarpe minuscul de platină cu ochi de rubin, da, cunosc pe Dl. R. şi îi regret sincer poziţia neplăcută. Sper însă că nu pentru multă vreme...

— Medicii nu pot preciza. E vorba de ani sau... zeci de ani. O boală dificilă. Prezenţa mea aici comportă însă oarecare urgenţă, după cum veţi înţelege.

— Nimic nu e prea greu azi, o întrerupe sentenţios Barrofeel, sincer emoţionat acum pentru chinul inelarului sub răsucirea vertiginoasă a verighetei bătută în briliante. Sînt cu tot sufletul şi priceperea mea alături de dumneavoastră.

Doamna R.H. încetează brusc martiriul digital şi, cu mişcări pripite dar precise, îşi decorează — iritată — buzele de un albastru ceresc fascinant, cu o ţigaretă roşie pe care o aprinde, atingîndu-i filtrul cu şarpele de platină. Trage cu sete, provocîndu-şi două adorabile gropiţe între maxilare, se

schimonoseşte delicios, o aruncă înciudată în compartimentul etanş, ignifug, din poşetă(scrumieră portabilă), ia alta pe care o tratează nervos cu şarpele,la capătul cel bun de data aceasta, şi reia clar enervată :

— înţeleg, dar vă rog să credeţică nu sînt aici ca să solicit compasiune, ci să-mi precizaţisituaţia, atitudinea de adoptat.

— Anume ? Nu sesizez, fiţi vă rog mai clară... îndrăzneşte avocatul.

— Ştiţi, soţul meu a fost... Vreau să spun... este un mare azotist. Deţine monopolul exploatării azotului sud- polar...

— Desigur, doamnă, sînt la curent, dar... omul rămîne om, oricîte... posibilităţi materiale ar avea... viaţa rămîne viaţă, precară... Cazuri similare s-au văzut. Eu personal l-am avut client pe regele vidului, domnul Aneantinis, marele importator de vid selenar. Vreţi desigur să precizăm dacă Dl. R. a fost sau este un...

— Nu, domnule avocat. Aş vrea să ştiu dacă eu sînt văduvă sau va trebui să divorţez, eventual...

Vădit surprins de bruscheţea problemei, Barrofeel intervine descumpănit:

— Cum... văduvă ? Cum... divorţ ? S-a constatat moartea soţului ?...

— E ceva mai complicat. Nici gînd să se afirme o astfel de monstruozitate !

— Aşa ?... Deci situaţia de văduvă cade... Dar cum, divorţ ? Fără părerea sau, în sfîrşit, prezenţa soţului ? Credeţi că ar suporta o decongelare temporară, scurtă, ca să se prezinte măcar o dată în instanţă ?

— Oh ! Nici gînd, ar fi primejdios, însă... vedeţi, de la vîrsta mea pînă... să zicem peste douăzeci de ani sau mai mult, cînd s-ar pune la punct remediul şi ar putea fi readus la viaţa normală...

— înţeleg, doamnă, prind acum excelent sensul problemei. Mici evoluţii fizice... diferenţe dintre azi şi... mîine în aspectul dumneavoastră... cazurile au devenit clasice... se pune probabil chestiunea veniturilor, averii...

— Sînteţi pe-aproape... E vorba însă de propria mea existenţă. Nu am profesie... n-am lucrat niciodată...

— Nici nu era nevoie, îmi imaginez, doamnă, flatează indirect Barrofeel bunăstarea congelatului R....

— Desigur... deşi azi ar fi fost mai bine să ştiu... să fac şi altceva decît... dar să lăsăm... Eu alte resurse nu aş putea avea decît... asigurarea pe viaţă a soţului meu...

— Cum, doamnă, păreţi a spune că Dr. R. ar fi comis o inadvertenţă, o nedelicateţă la adresa dumneavoastră în... testamentul provizoriu cu execuţie reversibilă * ? Cu alte cuvinte, nu v-a lăsat nimic pînă la ieşirea din container ?

— Nimic, dar asta nu are nici o importanţă. Din motive care ne privesc, testamentul reversibil al soţului meu lasă copiilor din prima căsătorie toată averea de la trust. Ei, la ora asta, au dificultăţi şi mai mari, săracii... Mie, numai prima de asigurare, o sumă importantă, rotunjoară, ce-i drept, chiar foarte convenabilă.

— Păi, atunci lucrurile se simplifică mult. După cum ştiţi, legea asigurărilor pe viaţă stipulează că se consideră convenţional decedat congelatul mai mult mort decît viu în momentul congelării şi numai congelat, persoana mai mult vie decît... mă înţellegeţi, în aceleaşi condiţii. Chestiune de procent: 51 o/o viu — eşti viu pentru societatea de asigurare, care nu

achită prima, şi... invers, cînd aveţi dreptul la ea. Dacă nu s-ar fi luat această măsură (care se aplică de fapt şi în cazul testamentelor reversibile), de mult ar fi dat faliment toate societăţile de asigurare... Dumneavoastră, în ce situaţie vă aflaţi, doamnă ?

Cred că nu vom surprinde cititorul dacă intervenim — cam intempestiv, ce-i drept — cu o informaţie suplimentară : doamna R.H. exagerase cînd afirmase că nu ştie să facă nimic în viaţă. Ştia totuşi ceva : era o bună şahistă amatoare. Aşa încît, cu un calm desăvîrşit, găsit între timp, doamna R.H. răspunse privindu-şi unghiile îngrijit desenate în carouri cu oja neagră şi albă, zece minuscule table de şah, conţinînd zece mici probleme de „mat în 3 mutări", pentru timpul liber sau momentele dificile :

* Testamentul reversibil prezintă avantajul că moştenitorii beneficiază integral de averea şi veniturile testatorului, dar sînt obligaţi să o înapoieze integral acestuia, în clipa ieşirii din centrul de crioconservare.

— în ambele... sau în nici una, domnule avocat. Soţul meu era între viaţă şi moarte cînd s-a ivit necesitatea congelării.

— Dar medicii... medicii asigurărilor... vreau să spun... ce şanse i-au dat ? Ce procente au stabilit ? întreabă vădit surprins Barrofeel.

— Cincizeci la sută viaţă şi tot atîta pentru... cealaltă eventualitate. Remiză deci... Şi imaginaţi-vă, constatarea este strictă, de neatacat: examenul cel mai obiectiv bioelectronoscopic nu poate fi pus la îndoială, nici contestat... după cum Ştiţi-

— Remiză aţi spus ? Mda... mda... Un moment, doamna. Nu prea înţeleg... făcu Barrofeel, căutînd disperat o ieşire din situaţie, un moment, să reflectez...

— Vă rog... vă rog... reflectaţi, răspunde doamna, şi îşi concentră atenţia pe unghia auricularului stîng, unde un cal şi un nebun contra tură şi doi pioni înaintaţi erau în obligaţia de a cîştiga în trei mutări, cu un rege paralitic situat exact la un pătrat mai departe de o soluţie uşoară. Se gîndi, chiar, în timpul ăsta, că va schimba casa de cosmetică ; casa asta începuse să complice prea mult problemele mani- chiurei.

— Dificil caz, dar soluţii sînt... o întrerupe gînditor activ

avocatul, în timp ce doamna R.H. intenţiona mental să ameninţe tura cu nebunul.

— Da... vă ascult, într-adevăr dificil, răspunde femeia. M-aş bucura mult să o găsiţi pe cea mai convenabilă. Sînt la o vîrstă la care ar trebui să mă gîndesc să-mi rearanjez într-un fel viaţa. Lipsită de resurse, vă închipuiţi...

— îmi închipui perfect, dar, vă rog, să-mi iertaţi indiscreţia, v-aţi iubit soţul, doamnă ?

— De ce întrebuinţaţi trecutul. îl iubesc şi azi !

— îl iubiţi ? Admirabil ! Atunci, nu consideraţi că l-aţi mai putea aştepta o vreme ! Explozia ştiinţei de azi... Ştiţi, oricînd...

— Nu-mi vine să cred. Aceeaşi ştiinţă pretinde că vor trece ani... Ani mulţi... Şi cînd trec, sînt neîndurători... cu mine... cine ştie ?... Dacă aş avea, fă presupunem, douăzeci... mai mult... biologic ? Vă daţi seama ? Ar fi, dacă nu dramă... cel puţin ridicol... (Calul ? sau nebunul ? gîndi doamna R.H., întorcîndu-se involuntar la unghii. Ce-i putea răspunde ne

volnicul decimat ? Nu era loc pentru remiză. Avocatul n-avea soluţia, dar dacă ar fi fost în locul regelui, ar fi făcut doi paşi deodată — interzişi — nu unul, ajungînd în pătrăţelul negru, necesar victoriei). „Atunci", auzi glasul suficient, oribil de suficient şi umflat al lui Barrofeel :

— ... Atunci... nu aveţi decît o soluţie a problemei...

— (Nebunul ? Regele bezmetic, sărind doi paşi în diagonală ?)

— ...Spuneaţi că îl iubiţi...

— Vă rog să nu vă îndoiţi !

— Suportaţi frigul ?

— Sînt născută în Groenlanda, constată ea, înfiorîndu-se discret la întrebare, pradă amintirilor resuscitate imprudent de interlocutorul devenit brusc nefolositor, găunos.

— Perfect! Congelaţi-vă, doamnă ! Şi faceţi stipularea de rigoare la Centrul respectiv : să fiţi readusă la 37° simultan cu soţul dumneavoastră... cînd şi... dacă...

Doamna R.H. se decise atunci la mutarea într-o doară a nebunului, privind spre auricularul problemei, cu un sentiment de sinucidere involuntară...

CAZUL G.D. HEARTH

Pentru a ilustra necesitatea legiuirilor complexe actuale privind problema în studiu, dăm un alt exemplu din istoria

criobiologiei.
G.D. Hearth, preşedintele unui mare trust de oţelării şi vechi cardiac este victima unui atac de inimă, îşi pierde cunoştinţa, intră în comă şi, din fericire, medicul său curant fiind în apropiere, ordonă congelarea în azot lichid pînă la intervenţia chirurgicală. într-adevăr, inima personală a lui G.D.H. nu mai era bună de nimic şi trebuia găsit, în Banca generală de organe sau într-una din multiplele ei filiale de pe suprafaţa globului, un cord străin, perfect corespunzător imunologic pentru a se evita rejetul. * Cum bine se înţelege, nu se pusese la punct pe atunci nici inima artificială de azi, construită din piese detaşabile, interşanjabile, insensibilă la radiaţiile biologice afective şi cu durată de funcţionare practic infinită. Mă rog, asta era situaţia, dar domnul G.D.H. era crioamator vechi, deşi la nevoie ar fi fost în stare să plătească şi acea imensă taxă de urgenţă ce i-ar fi permis congelarea provizorie, chiar neînscris în prealabil la un centru de crioconservare.
Trecem peste amănunte ca panica, lacrimile, îngrijorarea familiei care nu ştia ce atitudine să adopte în faţa dispariţiei provizorii a lui G.D.H. şi ne oprim la detaliul că preşedintele trustului aparţinea imunologic unui grup foarte rar. Consultarea statistică arată că un cord corespunzător nu putea

* Eliminarea organului ca necorespunzător imunologic.

apărea în Banca de organe decît la cîţiva ani o dată, chiar şi mai rar. Trebuia deci să mai aştepte.
Secretara lui G.D.H. era uneori solicitată de împrejurări ca aceasta :
— Alo, aici Untel de la Hearth Corporation (filială cu sediul la mii de mile distanţă). Doresc să vorbesc urgent cu G.D.H. în legătură cu situaţia acţiunilor sale în bursă.
— Vă rog să reveniţi peste cîţiva ani, domnul director e depus deocamdată în azot...
— Unde ?
— în azot lichid ! striga secretara crezînd cz nu e auzită din cauza zgomotului de fond al reţelei radio. Reveniţi peste doi ani.
— Cum peste doi ani, domnişoară, aici este problemă de ore, cel mult... interesele domnului Hearth sînt periclitate de orice întîrziere...
— Regretăm, luaţi dumneavoastră hotărîri în locul domniei

sale. V-am spus că-i în container.

— Dar n-am dreptul... numai dînsul... sau... iertaţi-mi nedelicateţea termenului, moştenitorii domniei sale sînt în-dreptăţiţi să o facă... înţelegeţi, riscurile sînt mari...

— Vă înţeleg perfect, dar situaţia rămîne aceeaşi. Aşteptaţi... sau... descurcaţi-vă... încheia domnişoara discuţia, ramînînd însă mereu cu senzaţia dezagreabilă de a fi secretara unui mort.

împrejurările de acest fel se înmulţeau, averea lui G.D.H. suferea fluctuaţii îngrijorătoare.

Or, G.D.H. era crioamator vechi. între altele, stipulase în formularul de înscriere o clauză prin care, în caz de accident, numai soţia sa, în care avea o încredere desăvîrşită, era persoana îndreptăţită legal să ordone decongelarea. Omisiunea, sau lipsa de prevedere a lui G.D.H. consta în aceea că nu desemnase şi pe cine să-i administreze averea în acest răstimp.

Tot aşteptîndu-se o inimă potrivită anii treceau, iar afacerile trustului mergeau destul de aproximativ. Pe de altă parte autorităţile fiscale, înzestrate cu ochelari de cal în ceea ce priveşte progresele ştiinţei, au trimis doamnei Hearth o notificare — somaţie de plată a unor importante taxe de moştenire, la care se adăugau penalizările de întîrziere cumulate cu dobîndă compusă, pe mai mulţi ani. Menţionăm

însă că HEARTH CORPORATION era la zi cu impozitele pe profituri şi cifră de afaceri. Faptul nu poate surprinde, ştiut fiind că fiscul nu refuză niciodată bani, adică auto- impunerea, chiar dacă mai tîrziu ar socoti-o subestimată.

Cum era de aşteptat, doamna Hearth se adresează justiţiei în paralel cu Ministerul Finanţelor, pentru a elucida situaţia sa financiară. Angajează un mare avocat de pe atunci, R.R. Hastings, fericit să pledeze primul proces de acest fel şi să pună în dificultate însăşi justiţia, care încă nu reglementase convenabil problema crioamatorilor congelaţi.

— Onorată curte, spune Hastings, din prima şedinţă, vă rugăm sa respingeţi cererea fiscului de a fi plătite taxe de moştenire, întrucît ori doamna Hearth este văduvă şi atunci fiscul nu ar fi trebuit să încaseze taxele anuale datorate de G.D.H. pe venituri, ori doamna Hearth nu este văduvă, domnul G.D.H. trăind — fapt de care, de altfel, sîntem convinşi — şi pe cale de consecinţă nu este cazul să se pretindă taxe de

moştenire.

Avocatul fiscului nu se lăsă impresionat de retorica scurtă dar concisă a confratelui şi complică lucrurile :

— Onorată curte, spune el, din informaţiile pe care le avem se pare că G.D.H. a fost introdus în container într-o stare despre care nu se putea aprecia dacă era comă sau moarte. După cum se ştie, moartea clinică se stabileşte prin examenul electroencefalografic, care trebuie să arate o lipsă totală de activitate bioelectrică a creierului. Dar acest examen nu s-a practicat, iar noi sîntem îndreptăţiţi să afirmăm, în lipsa acestei probe, că în container se află, spre regretul tuturor, un decedat. în consecinţă, doamna Hearth se găseşte în postura de moştenitoare legală şi este obligată să achite taxele de moştenire din care, bineînţeles, se vor reduce impozitele pe venit anual plătite, nici noi nu ştim cum, în numele lui G.D.H., dar la care se vor adăuga, bineînţeles, majorările anuale importante şi rezultate din neplata la vreme a taxelor de moştenire. Statul nu poate fi frustrat de un număr important de milioane de dolari. Atragem în special atenţia doamnei Hearth că aceste taxe şi penalizări de întîrziere cu dobîndă compusă sînt de pe acum atît de mari, încît aproape ating nivelul moştenirii lăsată de G.D.H. Orice întîrziere o va pune pe distinsa văduvă-moştenitoare

în neplăcuta situaţie de a nu mai moşteni aproape nimic, sau chiar de a datora sume în plus fiscului !

Din prima ciocnire dintre cele două părţi procesul se anunţa foarte interesant pentru gazetari şi public, dar deosebit de spinos pentru completul de judecată. Cu atît mai mult, cu cît avocatul fiscului adăugă :

— Pentru a fi înţelegători cu partea adversă, fiscul cere onoratei instanţe să ordone cuvenita expertiză electroencefalografică pentru a se stabili dacă G.D.H. trăieşte sau nu în container.

— Dar este absurd şi total ilegal, reia în replică avocatul Hastings. Numai doamna Hearth este îndreptăţită prin lege şi stipulaţiile olografe ale domnului G.D.H. să ordone decongelarea. în afară de aceasta, personal, cred că o decongelare intempestivă ar periclita însăşi viaţa soţului clientei mele, a cărui inimă nu poate fi pentru moment înlocuită. Cererea fiscului

ne apare ca o tentativă de asasinat.

Doamna Hearth, prezentă în sală, leşină.

Curtea suspendă şedinţa pentru cîteva minute, pentru a razolva incidentul.

La reluare, instanţa propune un termen pentru a fi consultaţi specialiştii în legătură cu eventuala decongelare şi consecinţele ei posibile, fie că ea ar fi ordonată de doamna Hearth, fie că ar fi decisă de Tribunal.

înainte de a se ridica însă completul, avocatul Hastings roagă să i se permită o întrebare.

Judecătorii acceptă.

— Onorată instanţă, începe avocatul cu un ton foarte calm şi insinuant, mi-aş permite să vă întreb : dacă pînă la termenul fixat de dumneavoastră doamna Hearth se remărită... mă rog, nu am pretenţia să spun că, după atîţîa ani de aşteptare ar fi în drepturile sale să-şi refacă viaţa, pun întrebarea numai principial. Dacă, deci, este remăritată la prima înfăţişare, onorata instanţă nu ar putea să o acuze de bigamie ? Nu ar putea să o aresteze în şedinţă şi să o judece pentru bigamie ?

Perplexitatea sălii şi a însuşi completului de judecaiă în faţa acestei întrebări este uşor de dedus.

Avocatul Hastings cere pe loc admiterea în paralel a unei acţiuni care să stabilească starea civilă a doamnei He-

arth, fără a o obliga să ordone personal decongelarea, act ce ar putea să o pună în postura de tentativă izbutită sau nu de crimă, prin prisma noţiunilor medicale cunoscute pînă atunci.

Cu aceasta şedinţa ia sfîrşit.

Nu este momentul să i)e întindem prea mult asupra desfăşurării procesului. în rezumat, specialiştii consultaţi de Tribunal au scris, negru pe alb, că o decongelare pentru efectuarea unei electroencefalograme, atîta vreme cît nu s-a înlocuit inima, ar echivala cu o crimă săvîrşită de cei care ar efectua-o asupra lui G.D.H. şi nu numai de cei ce ar ordona-o — justiţia sau soţia. „Este foarte greu de presupus, continua raportul medical, că s-ar găsi cineva din personalul Centrului de crioconservare respectiv să se facă de bună voie părtaş la această eventuală tentativă de omor — cu toate consecinţele ei penale". în încheiere se arată că singurul posibil vinovat de, citâm, „neîndeplinirea întregii ges- tualităţi medicale din atare

împrejurări, este medicul curant al lui G.D.H. dr. Burroughs, dar, adaugă raportul, efectuarea unei electroencefalograme, necesitînd un timp minim de 15 minute, ar fi fost posibil ca în acest interval să se producă moartea clinică totală şi definitivă a lui G.D.H. prin întîr- zierea congelării. Din acest punct de vedere, graba şi aparenta neglijenţă a medicului Burroughs rămîn justificate".

Termene peste termene, expertize, contraexpertize, pledoarii de ambele părţi, bine şi justificat susţinute, au urmat luni în şir.

în cele din urmă, Tribunalul a trebuit totuşi să ia hotă- rîrea pe care o redăm mai jos, din analele vremii.

HOTARÎRE

Avînd în vedere etc. etc.

Punctul 1. Tribunalul admite parţial acţiunea Ministerului Finanţelor împotriva doamnei M.G.D.H., dar suspenda executarea ei pînă la efectuarea transplantului de cord asupra numitului G.D.H., urmînd ca în cazul în care acesta trăieşte, acţiunea M.F. să fie respinsă, iar în cazul în care acesta nu trăieşte, data decesului să fie stabilită printr-o

nouă acţiune în justiţie, în urma unei expertize extempo- ranee.

Punctul 2. Considerăm că Ministerul Finanţelor ar putea suspenda creşterea taxelor de moştenire, deoarece nu s-a sta- bilit dacă este vorba sau nu de un deces, iar în caz de deces nu poate fi stabilită data ivirii lui.

Punctul 3. Cu privire la acţiunea paralelă intentată de doamna Hearth pentru a i se stabili starea civilă, Tribunalul o declară văduvă provizorie, cu dreptul de a se recăsători pînă la data prevăzută la punctul 1 al prezentei Hotărîri, cînd una din căsătorii, la alegerea doamnei Hearth, va putea fi considerată anulată pentru a nu se ivi delictul de bigamie neintenţionată.

Punctul 4. a. Amendează cu 100 de dolari pe Dr. R.R. Burroughs, medicul curant al numitului G.D.H., care nu şi-a respectat în. întregime îndatoririle profesionale, nu a ordonat efectuarea electroencefalogramei şi a pus justiţia în faţa unui caz echivalent dilemei lui Koron * din antichitatea greacă.

* Se spune că prin sec. III î.e.n. ar fi trăit într-o cetate grecească un filozof pe nume Koron, vestit pentru arta retoricii sale. înfiinţase şi o şcoală unde tinerii vremii îşi puneau la punct cunoştinţele în toate domeniile, dar în special în arta retoricii,

susţinerii de procese în faţa judecătorilor vremii.

La Koron vine într-o zi un tînăr foarte bogat şi-i propune ca în schimbul unei sume exprimate în talanţi de aur şi enormă pentru acea vreme, „să-l înveţe într-un număr de ani, tot ce ştia Koron, cu singura condiţie ca preţul să fie plătit integral la sfîrşitul perioadei de instruire şi numai dacă tînărul va cîş- tiga primul proces susţinut în faţa judecătorilor[11]. Rămîne la latitudinea lui Koron să fixeze momentul cînd considera că l-a învăţat pe tînărul bogat tot ce ştia. Koron, încrezător în darurile sale didactice, în cunoştinţele sale şi ispitit de suma imensă ce i se oferea drept plată a strădaniilor, primeşte învoiala cu toate condiţiile. Ba chiar o aşterne pe papirus de două ori, o semnează fiecare şi fiecare păstrează cîte un papirus.

Trec anii... Tînărul se dovedeşte sîrguincios, iar Koron foarte activ în comunicarea cunoştinţelor, nerăbdător să ajungă la re- compensa eforturilor sale. Şi vine, în sfîrşit, clipa, în care Koron socoteşte că nu mai are nimic să-l înveţe pe tînăr. Ii şi spune. Acesta se dovedeşte neîncrezător şi mai de-a dreptul, mai pe ocolite, îi reproşează bătrânului său dascăl că el, tînărul, crede

b. Tribunalul acordă un premiu de 100 de dolari medicului Burroughs, care trecînd peste îndatorirea profesională a salvat, poate, prin urgenţa gestului său, viaţa unui om.

că acesta i-ar fi ascuns unele cunoştinţe, că nu i-ar fi spus chiar tot ce ştie, că deci nu s-a ţinut de învoială. Koron se arată iritat de o asemenea învinuire, se iscă o discuţie şi amîn- doi, înfierbântaţi, ajung în faţa Areopagului cetăţii. Iată-le ple- doariile :

Tînărul: Cinstite feţe. Susţin azi primul meu proces public. Am avut o învoială cu Koron. Nu cred că şi-a ţinut-o. Oricare ar fi însă hotărîrea voastră eu nu-i voi da suma de bani pe care pretinde că i-o datorez şi iată de ce : în învoială stă scris că el trebuie să-mi 'împărtăşească toate cunoştinţele sale şi ca urmare să ciştig primul proces — după aceea urma să-i dau banii. Dacă recunoaşteţi ce susţin eu, că nu mi-a spus chiar totul, înseamnă că nu mă obligaţi să-i dau banii, iar dacă nu recunoaşteţi, eu pierd primul proces şi prin aceeaşi învoială, Koron nu trebuie să-mi pretindă banii.

Bătrinul Koron : Cinstite feţe! Cunoaşteţi acum învoiala. Oricare ar fi însă hotărîrea voastră, tînărul îmi va da banii şi iată

de ce : Considerînd că eu sînt cinstit şi l-am învăţat tot ce ştiu şi o spun cu mîna pe conştiinţă că aşa este, dumneavoastră îl veţi sili prin hotărîrea judecătorească să-mi achite suma. Dacă însă îi veţi da lui dreptate, asta înseamnă că el cîştigă primul proces public şi prin învoiala de pe papirus este obligat să-mi dea banii.

Nu adaug mai mult. Se pare că de atunci şi pînă azi bătrînii din Areopag se trag uimiţi de bărbi spunînd : Koron, Koron (cioară pe greceşte), din aşa cioară, aşa pui!

BOALA DE DECONGELARE (APATIA CRIOGENETICA) *

Luată în general, omenirea nu a suferit în cursul istoriei de un exagerat zel faţă de suferinţele aproapelui. Dar cel puţin fiecare se preocupa de propria persoană, şi aşa, fiecare avînd grijă de fiecare, în sensul „de el însuşi", specia nepăsătorilor autentici era destul de rară şi nu punea probleme.

Istoria criobiologiei notează însă apariţia unui fenomen interesant la crioamatorii decongelaţi. Fenomenul nu afecta, bineînţeles, totalitatea acestor indivizi, dar a constituit, la un anume moment, un fapt îngrijorător prin frecvenţă. Foarte tîrziu s-a observat însă, controlînd statistic toate regiunile care dispuneau de Centre de crioconservare, că apariţia nepăsării sub aspecte variate era mult mai frecventă cînd timpul de „viaţă suspendată", de locuire în container la —195°, era scurt: de la cîteva ore la cîteva zile. Pînă atunci, însă, lumea a trecut prin momente dramatice.

Cazurile prezentau aspecte variind de la simpla indiferenţă faţă de o suferinţă fizică banală (durere de măsele, crampe etc.) sau psihică (conflict mărunt familial sau la locul de muncă) pînă la lipsa totală de reactivitate afectivă depresivă — nici o lacrimă, nici un oftat — cu ocazia pierderii de pildă a unei rude apropiate în condiţii dramatice. (Prin „condiţii dramatice" înţelegem împrejurări în care moartea se producea atît de repede, încît nu dădea timp ca accidentatul să fie congelat, decongelat apoi şi tratat pe îndelete, cu mijloace potrivite afecţiunii sau traumatismului care determinaseră moartea bruscă).

* Nepăsare apărută după acţiunea frigului.

Nepăsarea lor era împinsă uneori pînă la sfidarea primejdiilor autentice, care le ameninţau grav integritatea fizică sau chiar viaţa. Nepăsarea era atît de mare, încît era privită de unii ca „o amputare de instinct al conservării". Cei mai mulţi însă o

socoteau „curaj nemaivăzut" făcînd obiectul admiraţiei publice.

Se citează astfel, dintre multe, cazul unui paraşutist care nu a deschis în mod deliberat paraşuta decît la cîţiva metri de pămînt şi numai prin miracol a scăpat cu ambele călcîie fracturate. „Curajul" acestui paraşutist a fost un subiect atît de „gras" pentru ziarele locale, lumea feminină a oraşului s-a interesat atît de asiduu de „eroul" zilei, încît acesta, după ce s-a vindecat, la reluarea antrenamentelor încă de la primul salt nu a mai deschis deloc paraşuta! E uşor de imaginat că serviciul de urgenţă al aerodromului a adunat şi congelat curajoasa masă de carne şi oase frînte care mai dădea semne de viaţă. Osteneala medicilor pentru a reface apoi bucată cu bucată pacientul se deduce de asemenea. Sigur este însă că, fiind păstrat mai multă vreme în container, paraşutistul adus a doua oară la viaţă nu a mai dat semne de temeritate proverbială.

Părerile erau acum însă împărţite printre concetăţeni : unii îi susţineau cu tărie nemaivăzutul curaj, alţii se întrebau dacă totuşi nu era vorba de o ţicneală.

Nimeni nu remarca însă că el evita cu grijă să aibă treburi înspre cîmpul de antrenament, să pronunţe cuvîntul paraşută, să se deplaseze cu altceva decît cu mijloace strict terestre sau să se urce pe înălţimi mai mari decît derdeluşul pe care se dădeau copiii cu sania.

Faptele se întîmplau, bineînţeles, înainte de a fi fost descrisă de către savanţi boala aceasta nouă, numită apatie crio-genetica.

Am redat mai sus un caz grav, un caz extrem, „caz limită" cum se exprimă în limbaj medical. Dar cazurile uşoare sau mijlocii începeau să fie destul de frecvente.

Astfel de „cazuri uşoare" s-au semnalat la început printre crioamatorii decongelaţi de sex foarte feminin şi erau manifestate printr-o indiferenţă mai mult sau mai puţin marcată faţă de propriul aspect exterior.

Nu mai obişnuiau să se fardeze, să schimbe zilnic cremele şi parfumurile, se pieptănau singure, foarte rar îşi

mai făceau permanente la coafor. Consumul de cosmetice, în-cepînd să scadă, producătorii au tras semnalul de alarmă, denunţînd apariţia unui curent feminin retrograd, cu tendinţe protestatare împotriva unei „higiene rafinate" etc.

Dar crioamatoarele decongelate îşi continuau drumul prin viaţă, nepăsătoare de asemenea şi la fluctuaţiile modei vestimentare, indiferente la înălţimea talonului, lungimea fustei, policromia perucilor, şicul blănurilor de animale artificiale. *

La glasul fabricanţilor de cosmetice s-a alăturat cel al creatorilor de mode, croitori şi cizmari, de toate taliile. Violenţa publicitară a acestora a mers pînă la invective de tipul „jos troglodismul" sau „condamnaţi nepăsarea la fantezia noastră fecundă", „bărbaţi, întoarceţi spatele oricărei femei care mai poartă rochia din sezonul trecut !“ etc.

Reacţia masculină a fost destul de temperată. Au fost glasuri de avizaţi (cercetători în domeniul poluării de pildă) care au luat apărarea femeilor ce în indiferenţa lor se limitau la săpun, deodoraptul minim şi colonia parfumată cu extract pur de flori, afirmînd că restul, grosul marii producţii, ar fi toxic pentru organism.

Alţi bărbaţi la fel de avizaţi, dar provenind din domeniul economic, porneau de la exemple majore şi aminteau că de pildă, în sec. XVI—XVII, o rochie frumoasă era purtată de două-trei generaţii cfe femei, că moda se schimba o dată la un secol şi că în prezent schimbarea modei de
2—3 ori pe an nu ar reprezenta decît risipă sau, mai grav, o dovadă a unui prost gust permanent (de vreme ce se renunţă la un aspect vestimentar atît de repede) şi o nepăsare pentru viitor faţă de capacitatea globului de a furniza materia primă irosită neghiob.

* Este aici cazul să amintim un progres tehnic extraordinar. Datorită creşterii cererii şi scăderii pînă la dispariţie aproape a numărului sălbăticiunilor cu blana cărora femeile din totdeauna — dar în special cele de azi — sînt fericite să se îmbrace, s-a ajuns la formula crescătoriilor de animale (tigri, foci, vulpi de toate culorile, nurci, vizoni etc.) exploatate după un sistem ingenios : nu mai erau sacrificate — deoarece nici în crescătorii nu se înmulţeau în raport cu cererea — ci pur şi simplu tunse o dată sau de două ori pe an, ca oile, iar părul era implantat pe un suport plastic. S-a ajuns la o blană mixtă, care nu se deosebea cu nimic de cea clasică, dar pe care o vulpe sau o nurcă bine hrănită o puteau furniza de 10—12 ori în viaţă.

Crioamatoarele decongelate despre care vorbim erau însă

— bineînţeles, patologic — total indiferente şi la recriminări şi la laude. Mai delicată le era însă poziţia faţă de congenerele care nu trecuseră prin containerul cu azot lichid. Societatea feminină începea să le evite, prietenele adevărate le rămîneau tot mai puţine, ieşirile cotidiene la reuniuni sau spectacole le deveniseră săptămînale din cauza animozităţii iscate de ele în cuplurile conjugale. într-adevăr, se părea că din ce în ce mai mulţi bărbaţi serioşi se raliau acestei atitudini pe care ei o numeau „temperanţă şi sobrietate" şi încercau să o recomande soţiilor. Relativa izolare în care fuseseră împinse criodecongelatele avea însă unele avantaje care nu scăpau nimănui: erau mai odihnite, mai naturale, mai proaspete, se veştejeau mai lent, se bucurau de prietenii feminine puţine dar reale, de aprecieri masculine din ce în ce mai evidente...

Şi cum era de aşteptat în lumea sexului aşa zis slab, calma indiferenţă a bolnavelor împotriva modei nu a întîr- ziat să se insinueze şi în cele din urmă să facă explozie printre miliardele de femei sub forma de „moda indiferenţei faţă de modă". Nu e locul să mai înşirăm consecinţele acestei victorii neintenţionate. Ne interesăm de alte aspecte ale apatiei criogenetice.

Mai erau de pildă aşa-numiţii „flegmatici". Oameni trecuţi prin containerul cu azot şi care apoi nu se mai grăbeau să prindă condica, fiindcă, pornind devreme de acasă ajungeau devreme, nu se agitau pe scările mijloacelor de transport în comun, le era indiferent dacă sînt sau nu trecuţi pe tabelul de premieri, lăudaţi de şefi sau certaţi, concediaţi sau avansaţi în grad, mutaţi în provincie sau menţinuţi în centrală etc.

Cum e de presupus, aceşti flegmatici aveau succes în în-treprindere, erau notaţi ca „salariaţi înţelegători" şi, cum indiferenţa lor se manifesta numai faţă de propria lor persoană, munca şi-o desfăşurau exact ca restul angajaţilor, adică nici mai bine, nici mai rău.

In familie însă, răbdătorul, calmul, flegmaticul, era judecat altfel. Soţia, soacra, bunica, chiar copiii dacă erau mai răsăriţi ca vîrstă îi criticau indiferenţa, îl îndemnau „să dea din coate", să se afirme, să facă în sfîrşit ceva pentru prosperitatea lor, a celor care stăteau în majoritate acasă şi aş

teptau de la dînsul dacă nu marea cu sarea, cel puţin un trai excelent.

Reproşurile nu-i mai atingeau însă pe aceşti oameni. Ei dădeau semnele unei înţelepciuni nou cîştigate după refrigerare şi unii ajunseseră chiar — cu oarecare efort — să se autoadmire discret. Se înjghebau grupuri, se înfiinţau cluburi ale crioamatorilor flegmatici în care se întîlneau şi tăceau pentru a-şi verifica — tot discret — treapta de nepăsare.

Pînă în ziua, sau zilele, în care savanţii criobiologi au etichetat starea lor de flegmatică înţelepciune drept o boală mintală.

La început „flegmaticii" nu au fost cîtuşi de puţin afectaţi de noua lor situaţie a sănătăţii — le era în structură această reacţie — dar, cu timpul, societatea înconjurătoare, colegii, şefii direcţi sau indirecţi au început a-i privi cu alţi ochi : compătimitori, circumspecţi, piezişi, bunele calificative li se dădeau tot mai rar sau deloc, din prudenţa de a nu încuraja o alienare.

Binevoitorii le-au atras atenţia că trebuie să se trateze, să se vindece. Şi cum toate lucrurile se învaţă, flegmaticii noştri au învăţat, au înţeles că starea lor e şi un fel de nepăsare ţaţă de nepăsare, că ei sînt nişte înţelepţi patologici.

Ce-i drept, situaţia în familie li s-a ameliorat. Erau îngrijiţi fără rost, dar nu mai erau certaţi, erau băgaţi în pat seara cînd ei ar fi avut chef să se plimbe sau să vadă un film, opriţi de mamă, de soacră, de la paharul de whisky. Soţiile plîngeau pe înfundate. Mă rog, toată lumea suferea în casa suferindului de nepăsare, dar — am mai spus — cum indiferenţa lor se manifesta numai faţă de propria suferinţă, bieţii nepăsători cu ei înşişi erau foarte sensibili la chinurile familiei, îndureraţi, îngrijoraţi, trăiau fiecare în felul lui drama familiei, provocată de propria lui dramă — eti-chetată ca atare de studii ştiinţifice fundamentate clinic şi statistic.

Şi cum un tratament eficace întîrzia să apară, transgre- sînd regulile asociaţiilor, s-a discutat cu tot calmul problema într-unul din cele mai mari cluburi de flegmatici. Cineva a propus o soluţie : reintroducerea în azot lichid şi în masă a tuturor flegmaticilor ! Aceasta atît pentru a scuti societatea de un tip de înţelepciune, de care ea dădea semne că nu avea

nevoie, întrucît putea complexa pe oamenii normali, cît şi pentru a scuti familiile de povara unei boli cronice. Propunerea a fost acceptată. Dar se trecea printr-o criză de azot, iar containerele

erau şi ele destul de puţine.

S-a recurs tot la studii medicale pentru a se putea stabili cît de cît o prioritate sau ceva similar cu un grad de urgenţă „la container".

Nu după multă vreme, apatia criogenetică a fost împărţită în forme clinice, ca toate celelalte boli cunoscute. Ordinea gravităţii, începînd de la manifestările cele mai uşoare pînă la cele mai grave, s-a stabilit astfel :

1. Apatie criogenetică — forma de aparentă înţelepciune (sau pseudofilozofică)
2. Apatie criogenetică — forma de răbdare fără limită (flegmopatie)
3. Apatie criogenetică — forma de indiferenţă (nonşalo- patie)
4. Apatie criogenetică — forma de nepăsare crasă Şi

5. forma de curaj dement.

Formele intermediare nu au mai fost luate în discuţie. Aceasta rămînînd de altfel şi ordinea de prioritate în cazul în care bolnavii solicitau internarea în container.

Primele forme — pseudofilozofică şi de răbdare fără margini — fiind cele mai supărătoare pentru societate, sînt considerate de primă urgenţă, în timp ce forma de curaj dement sau nepăsare crasă, fiind socotite greu curabile, dar mai puţin stingheritoare ambianţei, rămîneau să dăinuiască libere, neputîndu-se sacrifica — inutil — un număr important de containere cu azot lichid.

După ce majoritatea internărilor de criopaţi a fost realizată, studiile de criobiologie au stabilit în sfîrşit că mecanismul de producere a supărătoarei boli era decongelarea timpurie, despre care am vorbit la începutul acestui capitol. S-a stabilit atunci că limita minimă de menţinere în azot lichid trebuie să fie de un an, adăugîndu-se şase luni de siguranţă sau consolidare, pentru a se preîntîmpina apariţia chiar a celor mai uşoare — dar jenante — forme de apatie criogenetică şi anume înţelepciunea criopatâ (etichetată provizoriu „aparenta', pentru că urma să se stabilească dacă nu

era cumva „reala[1]), sau „răbdarea fără margini". în acest fel s-a ajuns, nu după multă vreme, la eradicarea totală şi absolută a acestor manifestări patologice. *

Din punct de vedere practic, problema părea elucidată, dar

teoretic boala cu variantele ei a generat studii psihiatrice, psihologice şi chiar comentarii cu nuanţă filozofică.

înainte de a trece la concluzii este poate nevoie să amintim că una din complicaţiile relativ frecvente în boala de decongelare era apariţia unui optimism viguros sprijinit uneori de realităţi şi a unei tendinţe la veselie însoţită sau nu de manifestări altruiste, depăşind obiceiurile vremii. (Probabil rămăşiţe de protoxid de azot, sau gaz hilariant, pretindeau cercetătorii).

S-au căutat explicaţii ştiinţifice privind mecanismul de apariţie al apatiei criogenetice.

S-a admis — majoritatea autorilor sînt de acord azi — că în containerul cu azot, creierul ar mai funcţiona cîteva secunde într-o stare specială, congelatul trăind fericirea de a fi scăpat de moarte, trăind certitudinea că, avînd la în- demînă containerul, poate oricînd scăpa de orice suferinţă. Aceste impresii de ultimă clipă rămîn fixate în memoria crioamatorului cu o mare forţă de iradiere şi determinare a comportamentului după decongelare. Prin caracterul lor deosebit, devin — dacă se poate spune aşa — o religie tiranică^ la deşteptare, ca experienţa cea mai zguduitoare din viaţă. Se ştie că în comele prelungite se produce o amnezie retrogradă, adică o uitare răsfrîntă asupra trăirilor celor mai recente : traumatizatul cranian — de pildă — uită momentul accidentului sau faptele petrecute cu cîteva ceasuri sau zile înainte de el. Este exact contrariul fenomenului de îngheţare pentru scurtă durată în azot: nu există comă, ci numai suspendare bruscă a vieţii, de aceea ultimele secunde rămîn gravate în memorie.

*Din această epocă a criobiologiei au rămas în limbă expresii ca : „rabdă ca un criopat". Sau, în faţa nerecunoştinţei, se răspunde amar şi azi: „M-am purtat cu voi ca un criopat şi mă trataţi ca pe-un criopat“. Sau: „viaţă de criopat[11]... Toate aceste moşteniri lingvistice par a demonstra o anume nostalgie a omu- lui de azi (de ce n-am spune regret ?) faţă de dispariţia aproape totală a formelor uşoare de apatie criogenetică. (Ne referim la răbdarea infinită şi la pseudoînţelepciune).

S-ar crea astfel în acele momente un fel de optimism de formă particulară, deoarece poate fi întîlnit şi la pesimişti, şi care persistă înscris — mnezic — în subconştient, în cazul

decongelării rapide, şi duce astfel la una din formele de boală a nepăsării.

Nepăsarea — fiziologică, normală — putînd fi o trăsătură de caracter comună atît optimiştilor cît şi pesimiştilor, s-au studiat antecedentele psihologice ale criopaţilor şi s-a ajuns la concluzia (interesantă !) că optimiştii, prin decongelare, sînt mai expuşi să facă o formă clinică de psendoînţe- lepciune, în timp ce pesimiştii prezintă mult mai frecvent forma gravă de nepăsare crasă.

Bineînţeles că asupra acestor interpretări teoretice s-au ridicat şi obiecţii. S-a afirmat, astfel, că diferenţa dintre pesimişti şi optimişti nu ar fi în realitate una de structură psihologică, ci de reacţie întîmplătoare în faţa aceloraşi situaţii de viaţă şi ar rezida deci în faptul că pesimiştii sînt doar mai bine informaţi, într-o aceeaşi problemă dificilă, decît optimiştii. Dar acestea sînt chestiuni de amănunt. Nu mai obosim cititorul cu ele.

Mai adăugăm numai că pornind de la studiul formei de apatie criogenetică numită „sindromul curajului dement" şi caracterizată printr-o pierdere mai mult sau mai puţin ac- centuată a instinctului de conservare, ajungem în mod para- doxal la concluzia că înţelepciunea criogenetică, complicată sau nu cu altruism, ar fi înrudită strîns cu pierderea instinctului de conservare a speciei !

Prin extinderea acestui mod logic de a privi lucrurile, prostia ar fi manifestarea cea mai desăvîrşită a instinctului de conservare şi deci prostia are meritul de a menţine specia umană, mai ales dacă se complică şi cu egoism.

De aici pînă la afirmarea că înţelepciunea este o însuşire dăunătoare speciei, mai era un singur pas, pe care unii s-au grăbit să-l facă. în Zeitschrift fiir Kriobiologie, A.T. Dămmerschlaf publică un studiu intitulat : „Apologia prostiei" — în care afirma că ar fi, cităm — „singura formă de inteligenţă utilă omului, singura calitate ce îi asigură stăpî- nirea eternă a pămîntului".
110

Dăm punctul de vedere al luî Dămmerschlaf cu toată rezerva, dar nu ne putem opri de a mai cita cîteva rînduri : „Prostiile şi gafele inteligentului sînt mai grave, mai periculoase şi mai greu de îndreptat decît cele ale prostului...". Găsim aici, cu toată obiectivitatea, un argument convingător în sprijinul titlului lucrării din care provin extrasele, oricît ne-ar tulbura paradoxul

şi ne-ar zdruncina ideile perpetuate în timp despre valoarea inteligenţei.

Spiritul uman, după cum se vede, are marea capacitate de a formula ipoteze, dar din fericire are şi marea severitate de a constata că 99 la sută din ele pot fi în dezacord cu realitatea.

ŞTAFETA COSMICĂ

în raportul care urmează ne vom strădui să redăm cît mai fidel posibil, după confruntarea conştiincioasă a arhivelor vremii, primul zbor intersideral, mai exact prima tentativă a unui astfel de zbor.

Dacă omenirea a învins bolile şi a amînat îndelung moartea cu ajutorul criobiologiei, marea victorie, aproape nesperată la un moment al evoluţiei noastre, a fost fără îndoială cucerirea spaţiilor extraterestre îndepărtate. Şi aceasta s-a realizat tot cu ajutorul ştiinţei frigului.

Fiindcă oricît de lungă ar fi fost viaţa omului, ce în epoca despre care vorbim atinsese media de 152 ani pentru femei şi 145 anij>entru bărbaţi, mijloacele de transport cosmic nu atinsesera, ca viteză, decît a suta parte din viteza luminii, deci zburam cu aproximativ 3 000 km pe secundă. Performanţa era impresionantă totuşi. Se putea vorbi despre un mijloc de deplasare adecvat cît de cît distanţelor cereşti.

Primul obiectiv din afara sistemului solar nu putea fi decît o vizită de curtoazie, am zice azi, în sistemul Alfa Centauri, situat la circa patru ani-lumină de noi.

Explorarea planetelor de la periferia sistemului solar se dovedise utilă doar teoretic. Practic, viaţa aşa cum o înţelegem în sens major, adică permiţînd o manifestare activă a conştiinţei umane, nu era şi continuă să nu fie posibilă în condiţiile oferite de Jupiter, Saturn, Uranus, Neptun, Pluton şi celelalte mai mărunte.

„Călătoriile cosmice" mult visate de omenire continuau să rămînă pagini de fantezie, poveşti interesante aşternute pe hîrtie... dar poveşti.

112

Fiindcă la un calcul simplu, avînd viteza de 3 000 de kilometri pe secundă, erau necesari 400 de ani ca să se ajungă în apropierea Proximei. Dacă se adaugă încă 400 de ani pentru întoarcere, se ajunge la cifra de circa 800 de ani necesari unei asemenea deplasări. Raportată la viaţa omului de atunci, nu

mult mai scurtă decît cea de azi, era o imposibilitate evidentă în condiţii obişnuite.

Dar s-a născut şi a evoluat criobiologia. Ideea de a se constitui o ştafetă de criocongelaţi într-un zbor colectiv, adică de a se aşeza cap la cap un număr de vieţi, este astăzi binecunoscută. Nici nu se poate concepe o călătorie interstelară fără procedeul ştafetei. Este inutil să mai adăugăm că de la pornire pînă la atingerea vitezei de 3 000 km/sec. era necesara o acceleraţie de nesuportat pentru organismele active, la 37°, în timp ce un congelat în azot devenit „obiect" dur, poate suporta fără pericol acceleraţii pînă la viteze şi mai mari.

Navele destinate acestor drumuri aveau la început zece-doisprezece cosmonauţi, dintre care opt piloţi, iar restul savanţi în diferite domenii, toţi închişi în containere cu azot lichid programate pentru decongelări la anumite perioade. Cu totul schematic, la fiecare opt ani era decongelat un pilot pentru un an, în vederea unui schimb permanent la bord. Nava poseda astfel tot timpul un creier uman în activitate, pentru legătura cu Terra, observaţii ştiinţifice de rutină, corecţia zborului etc. Dacă se ţine seama de calculul schiţat mai sus, adică cele două treimi active din viaţa, unui om, de la 20 la 120 de ani, ajungeau din plin pentru un voiaj cosmic Pămînt—Proxima Centauri dus-întors.

(Cînd, mult mai tîrziu, după rezolvarea ingenioasă a problemei comunicaţiei navă-Terra, astronavele au devenit, prin perfecţionări, mai încăpătoare, ţinîndu-se seama de considerente de ordin psihologic, s-a putut organiza „schimbul permanent" dintr-o pereche, soţ-soţie, sau chiar două perechi, pentru a se evita o atmosferă monotonă sau de tensiune nervoasă care ar fi putut genera neînţelegeri, certuri conjugale etc. într-un spaţiu restrîns şi relativ lipsit de distracţii).

Este de-a dreptul înduioşătoare istoria organizării primelor zboruri, dacă ne rememorăm sacrificiile făcute, munca

de termită şi lepădarea de sine a acelora care porneau în călătorie sau, dimpotrivă, rămîneau pe Terra.

Transmiterea rapidă a informaţiilor culese în drum sau receptarea indicaţiilor de la Baza de lansare a reprezentat la început dificultăţi mari. Fiind vorba de distanţe de luni sau ani-lumină, undele herziene — care şi azi au rămas mijlocul de comunicare cel mai utilizat — călătorind prin spaţii cu viteza

luminii, produceau întîrzieri proporţionale cu distanţa. Este de la sine înţeles că asemenea decalaje de luni sau ani în documentare şi transmisie de ordine creau imposibilitatea de colaborare efectivă între rachetă şi Centrul terestru. S-ar fi asistat pasiv la o evoluţie separată a staţiei interastrale, generaţii de savanţi s-ar fi succedat la recepţio- narea unor informaţii vechi, utilizabile doar teoretic, sacrificiile unui grup de pămînteni pasionaţi de cucerirea cosmosului nu ar fi fost răsplătite de conştiinţa şi răsunetul victoriei. Sîntem în domeniul slăbiciunilor omeneşti. Ne place să clădim pentru viitor, dar satisfacţia autentică — trebuie să recunoaştem — apare mai savuroasă cînd noi înşine trăim viitorul şi gustăm din roadele muncii noastre. Trebuie să înţelegem acele vremi de pionierat şi, în afara necesităţilor pur tehnice, setea de informaţie rapidă a organizatorilor, cînd au iniţiat legătura telepatică pămînt-rachetă şi invers.

Considerîndu-se viteza de circulaţie a gîndului, măsura părea ideală.

Se cunoşteau atunci ca şi azi trei forme de energie cerebrală, plus una suplimentară, premoniţia, definită provizoriu ca forţa pătrunderii anticipate în timp, destul de obscură, de domeniul parapsihologiei sau al celei de a patra dimensiuni, greu de mînuit în acele vremi.

Revenim.

Prima formă, influxul nervos, energia de lucru neuronal obişnuit, energie electro-chimică, are o viteză de deplasare de-a lungul legăturilor, fibrelor nervoase, cuprinsă între 3 şi 120 m pe secundă. Foarte lentă deci, şi mai ales variabilă cu grosimea fibrelor nervoase şi cu structura lor.

Din activitatea cerebrală globală a primei forme de energie, adică a influxului nervos, ia naştere în mod secundar cea de-a doua formă, aşa-numiţii biocurenţi, de ordinul microvolţilor, energie electrică ce se deplasează cu viteza

luminii, uşor de captat şi de amplificat în electroencefalo- grafe.

Dar biocurenţii nu reprezintă gîndul, cea de-a treia formă. Activitatea bioelectrică este un produs secundar, neuti- lizabil ca interpretare — şi atunci destul de imprecisă — decît în patologia creierului (epilepsie, tumori cerebrale,, nevroze etc.). Dacă nu am vrea să-i minimalizăm excesiv însemnătatea, am îndrăzni să

numim biocurenţii cerebrali: un fel de „matreaţă a creierului". Practic deci, deşi viteza de propagare a lor este mare, nu pot depăşi pe cea a lumii, nu pot transmite informaţii noţionale, nu sînt interesanţi în comunicările interastrale.

Gîndul, procedeul telepatic rămînea atunci — ca de altfel pînă nu de mult, de cînd se utilizează tahionii depăşind viteza luminii — singura formă de energie capabila sa duca o informaţie mai iute decît lumina.

încă din secolul XX se cunoştea forţa de pătrundere a gindului prin medii soliSe şi lichide oricît de compacte, ori- cît de blindate. De aceea se folosea în comunicaţiile dintre submarine. (Se ştie că energia electromagnetică nu poate străbate pături - de lichid de la o anumită grosime în sus, nici blindaje de tip Faraday sau plumb etc.).

Eterul spaţial nu punea problema unei rezistenţe la pă- trundere, ci numai a distanţei de parcurs. Şi, bineînţeles, a vitezei de deplasare, pentru gînd.

Transmiterea telepatică a înregistrat însă de totdeauna[1] un neajuns: infidelitatea. Erorile la recepţie ajunseseră în secolul citat, după ameliorări despre care vom vorbi, la circa 30—40%, ceea ce constituia o performanţă, dar excludea telepatia din rîndul metodelor de comunicaţie ştiinţifică.

Coeficientul de eroare trebuia, dacă nu înlăturat, cel puţin redus sub 10%, pentru a putea fi corectat prin repetare şi întrebuinţat cu folos.

Şi s-a ajuns, într-adevăr, prin selecţionarea unor cupluri de oameni, respectiv structuri cerebrale, care să prezinte mar* asemănări de structură biologică sau afinităţi sentimentale, afective, apreciabile ; de pildă mamă-fiu, fraţi gemeni, soţ- soţie proveniţi din îndrăgostit-îndrăgostită, evoluaţi în acelaşi mediu intelectual, cu pregătiri psihologice adecvate, antrenament intensiv etc.

115

Fiecare cosmonaut-pilot trebuia deci să-şi aibă la bază „corespondentul telepatic", perechea fidelă necesară şi ideală pentru stabilirea unei comunicaţii eficiente. Intr-un container, bineînţeles, şi decongelată o dată la opt ani! Surprinzător sacrificiu această viaţă suspendată, intermitentă a terestrei devenită receptor-emiţător. Dar nu excesiv, dacă ne gîndim la strînsa legătură afectivă stabilită pe pămînt între cei doi şi

hotărîrea de aşteptare pînă la întoarcerea iubitului (sau soţului) peste 800 de ani !

Pe pămînt, antrenamentele cuplurilor de telepaţi au dus la rezultate excelente : cîteva procente de eroare, neglijabile, anulate prin metoda repetiţiei, aplicată de altfel de totdeauna şi la ordinatoare. (Metoda repetiţiei constă în repetarea problemei şi soluţiei primite de la ordinator în vederea eliminării oricărei erori matematice).

Două au fost marile descoperiri făcute cu ocazia primelor comunicaţii astronave-Terra. Şi amîndouă au întristat oarecum omenirea, semănînd scepticism.

1. Viteza de deplasare a gîndulјii nu era infinită ! Toate măsurătorile arătau că această viteză era variabilă de la cuplu la cuplu şi chiar de la tip de informaţie la tip de informaţie, ca şi cum ar fi depins de o anume structură şi activitate a neuronilor, într-un mod asemănător, cu totul teoretic, vitezei de circulaţie a influxului nervos — foarte variabilă în raport cu grosimea fibrelor nervoase, după cum am văzut. O consolare exista totuşi practic, în faptul că gîndul se deplasa între 7 şi 80 de ori mai repede ca lumina. Era un punct preţios cîştigat. Dar...

2. Gîndul nu circula liber, fără oprelişti, în spaţiile intersiderale. Gîndul emis de creierul uman suferea distorsiuni importante, poate prin mecanisme intime, poate prin alterări datorită coliziunii, influenţei sau interferării cu alte forme necunoscute de energie spaţială, dacă nu chiar gîn- duri omeneşti sau ale unor fiinţe extraterestre, gînduri rătăcite întîmplător în marele cosmos. Informaţia finală putea fi astfel alterată, trunchiată, eronată... Gîndul, marea speranţă, avea deci viteză variabilă şi fidelitate variabilă !

Dar pentru a exemplifica aceste descoperiri, considerăm necesar să redăm pe larg primele rezultate obţinute în comunicaţia, prin telepatie, cu racheta-dublă „Tentatio Centauri I“.

în primele zile de la decolare mesajele receptate telepatic au fost foarte exacte, suprapunîndu-se celor emise prin radio, dar anticipîndu-le de cîteva ori.

După cîteva zeci de zile încep să apară uşoare întîrzieri şi mici erori atribuite la început lipsei de concentrare a perechii astronaut-operatoarea terestră. Li se fac deci recomandările de rigoare şi sînt lăsaţi să se odihnească. Programul prevedea

experienţa esenţială la circa un an de la decolare.

Astronava-dublă (precauţie tehnică pentru securitatea zborului) se găsea la 3,5 zile lumină, după timpul terestru, deci la aproximativ 90 miliarde kilometri depărtare de pă- mînt, respectiv după 350 zile de drum.

La comenzi se găsea Jimm B., care începe să emită exact în timpul stabilit pe orarul de zbor.

La bază, într-o cameră silenţioasă — Recepţie I — şi în perfectă relaxare, „perechea" acestuia, Ady K., o blondă de pe Rhin, frumoasă, inteligentă, instruită, pasionată de ocupaţia ei şi, bineînţeles, îndrăgostită straşnic de Jimm încă din timpul exerciţiilor terestre. Lucru tot atît de valabil de altfel şi pentru astronaut! Faptul nu era numai îngăduit în consiliul specialiştilor dar şi indicat, dacă nu impus chiar, întrucît legăturile spirituale de acest fel favorizau fidelitatea comunicărilor reciproce, mentale. Un dispozitiv de T.V. în circuit închis transmitea în camera inginerilor ce urma să scrie fata.

în a doua cameră silenţioasă — Recepţie II — în aceleaşi condiţii de relaxare şi organizare tehnică — minus cele afective, bineînţeles, se găsea, pentru a recepta „în dublu", prof. dr. Brain, maestrul de telepatie al întregului grup de călători în spaţiu şi „receptori" tereştri.

Şi acum iată textul, aşa cum arăta recepţionat în prima cameră :

Ady scrie : „Alo Terra. Vorbeşte Jimmy. Prima omisiune în C.P...."

Urmează o pauză, în care timp Centrul terestru se întreabă cînd or fi găsit cei de pe racheta dublă „omisiuni" în C.P. (Codul Prohibit) şi mai ales de ce emit în acest cod, fără motive speciale. Dar transmisia se reia : ... „Compact am mîncat, separat de efect, ador raţia cosmică... Ne roade fiinţa rămasă pe pămînt (dor, neică !)

şi influenţează beţii zburătoare. Patru unde în fiecare far de-al nostru...“

Urmează altă scurtă pauză. Cei care stau în faţa manus- crisului sînt oarecum nedumeriţi de „tentativa literară" a lui jimm. Deodată însă Ady ia creionul şi înregistrează febril : „Dar iată : Orbeşte Jimmy ? Lansez S.O.S. Nave multe de relativă... structură... par telerachete... un sobor întreg se ţine după noi... Soborul rachetelor ne înfăşoară de departe... în condiţii

înfiorătoare... sînt opt imense astronave albastre... groaza mă cuprinde total..." Pauză... Se poate uşor imagina panica din laborator. Inginerii sînt speriaţi cu atît mai mult cu cît operatoarea Ady izbucneşte într-un plîns cu sughiţuri şi aruncă pixul : „Nu mai pot... vai, săracu’ Jimmy, iubitul meu" etc. Cei din preajmă izbutesc s-o liniştească şi să-i ceară continuarea recepţiei mesajului. Ştergîndu-şi ochii, Ady reia concentrarea psihică şi izbuteşte să noteze :
... „Nu ştiu ce prepară cretinii... m-apasă ceva oribil... Iată însă că se apropie momentul coliziunii... război neprevăzut... cu o roată, cerească... Sîntem singuri... dar atît de singuri !... într-o vastă încurcătură prost ivită... într-un cer ce tare ameninţă... „spaţialii" vin... acum ne ciocnim... Adio, iubita mea Ady !... Pierim atît de stupid... Cerul e minat... Gem... bubuituri... Mă culc în zadar în azot... poate amîn moartea... inscllit fel... totu-i... misiunea se sfîrşeşte..."

Consternare generală în faţa cutremurătorului mesaj care anunţa limpede o catastrofă la miliarde de kilometri... Distrugerea unei munci de ani a cîtorva sute de savanţi care pregătiseră zborul şi — mai ales — oribila dispariţie a celor de pe rachetă, a produs o siderare generală, cîteva momente de doliu mut. Era atît de slabă consolarea că majoritatea cosmonauţilor, fiind în containere, nu-şi simţiseră moartea şi nu trăiseră clipele înspăimîntătoare care o precedaseră !

Dar unul dintre ingineri, aşa numit „cap-limpede", constatînd unele incongruenţe ale textului, are ideea de a cere imediata confruntare cu textul recepţionat în paralel de prof. dr. Brain. Prevederi statutare permiteau ca profesorul telepat să pună sau nu la dispoziţie acest text, după cum ar fi crezut de cuviinţă. (Fusese singura condiţie pusă de sa-
vânt, cu ocazia angajării ca profesor de telepatie la Centrul de cercetări spaţiale).

Spre stupoarea tuturor, Brain refuză să arate înregistrarea obiectînd că... nu a fost în formă... că nu s-a putut concentra etc. Dar în momentul în care i se pune sub ochi mesajul captat de Ady K. se lasă convins... surîzînd încurcat şi le arată următorul text :
„Alo, Terra,
Vorbeşte Jimm... Prima omisiune incertă..."
(Urmează semnele de mirare ale j)rof. Brain : asta ce mai e ?

Imposibil — Ah, Jimm ăsta nu era niciodată atent la explicaţiile mele ! Iată rezultatele etc.)
„Contact amînat separat de efect... amoraţia (?) comică... ne poate desfiinţa... rămăşiţele pămînteşti... dornica să-şi implodeze... feţii zburătăciţi... pătrunde flecară în poporul nostru..."
(Imposibil... imposibil, notează prof. Brain. „Ori eu ori el... sîntem în formă proastă"...)
„Dăruită doreşte gem... lasă osul... n-are multe de ratat... ştucatura avatarelor, parchetelor... susţine... după noi un sport integral... rachetele se desfăşoară... aparate... în condici (?) ... revigorante... (?) ... O optime din castroa- nele noastre... „Grozăveşti"... surprinde botul"...
(în pauza care urmează, prof. Brain îşi face reproşuri de a fi băut cu o seară înainte o cantitate de whisky...) „... nu ştim ce repară vecinii la casă... ceva teribil... e lată însă că se apropie momentul... sciziunii."
(„S-or fi certat cu cei din racheta paralelă", observă Brain, dar mesajul continuă :)
„...Străbatem necrezutul. Toarta cere... iască (?) ...Sîntem canguri... dar atît de pinguini... (?) ... într-o pastă corcitură... potrivită pentru o... cercetare... amănunţită specială. Vin acum să ciocnim. Haide, oaie... biata mea, haide... pe vin eşti atît de... cupidă... ? ...Cepul e minat... Gem de poftă tu... Salivare... Mă duc la Azor... Poate o mîrîi... poarta o săr în felul mătuşii... (...?) Permisiunea se zbîrleşte... (? ! ?) Hop !"
(„Demenţă, demenţă curată sau... cine ştie ce fenomen necunoscut de mine în telepatie !" exclamă Prof. Brain... cu pixul pe text).

Deşi primul text pare mai clar — cu tot conţinutul său •zguduitor, compararea cu cel al profesorului, oricît de aiurit înregistrat, însă total diferit, a aruncat un justificat dubiu optimist asupra primului. Şi atunci s-a recurs la soluţia eroică, permisă de lege numai în cazuri cu totul excepţionale. Şi nimeni nu putea contesta că era vorba de un astfel de caz. Ea consta în decongelarea prematură (înainte de termenul stabilit prin program) a aşilor mondiali ai telepatiei : Soţii Robert şi Martha Thingling.

Robert Thingling se găsea pe rachetă, în containerul cu azot

lichid, iar Martha pe pămînt, în alt container. După program, urma să le vină rîndul la decongelare de-abia după 80 de ani. Dar performanţele lor terestre erau inegalate : singurii oameni de pe glob în stare să „converseze" telepatic cu o repeziciune uimitoare şi cu o fidelitate de 98o/$_0$. în plus, forţa gîndului Marthei era aşa de mare, încît se spera că va putea pune în mişcare mecanismul de decongelare automată a soţului ei la o depărtare de 3,5 zile lumină. (îngrijorarea persista încă intensă : nu se mai putea aştepta ca decongelarea lui Robert să se facă prin unde hertziene la asemenea distanţă).

Readusă la biologia normală — fără a i se comunica nimic din cele întîmplate pentru a nu o panica — Martha Thingling se instalează în camera de emisie, urmărită de zeci de ecrane TV. Este veselă că poate vorbi mai curînd cu Robby — aşa îi spunea ea... Pe pămînt Martha era capabilă, după cum atestă documentele, să mute mintal, cu un metru, lunecînd pe un cristal, un pahar de 125 g situat la 10 000 km de ea.

Se concentrează puternic asupra clapetei releului de de-congelare. Nu are de învins decît o rezistenţă de cîteva mi-ligrame. O apasă cu gîndul ei, concret, la 90 de miliarde de km. O dată... de două ori... a treia oară... fruntea perlată de sudoare se descreţeşte imperceptibil... „Simte"... simte că a reuşit declanşarea dispozitivului, dar continuă să apese mintal viguros, insistent, pînă la epuizare. Total scursă de puteri, acum aşteaptă. Aşteaptă, întinsă pe un pat de relaxare, să treacă orele necesare decongelării şi revenirii lui Robert la viaţa normală... dacă forţa gîndului ei a putut străbate eficient imensul drum.

în camerele inginerilor însă, o aşteptare angoasată. Nimeni nu vorbeşte. Se urmăreşte încordat deplasarea indiferentă, placidă, a acelor cronometrelor...

Deodată ecranele o arată pe Martha sărind brusc din somn. A visat ceva ? Nu. A perceput ceva, fiindcă se repede la creion şi notează : „HHuagh“... o interjecţie... un fel de căscat. După ce îl notează grafic, Martha începe să emită... Are particularitatea ei : transmite cu voce tare :

— Alo, Robby ! Robby, mă auzi ? Aici Martha...

(Notează un alt căscat: hhuagh) Scoală, măi somnoro-sule.

Aici Martha... Robby...

Tăcere. Spaima se insinuează crîncenă în grupul din faţa ecranelor. Tăcere. „Căscatul" notat de operatoare putea fi un simplu parazit cerebral. Martha insistă totuşi :

— Robby, mă auzi ?

Şi deodată, pe fila pe care scrie Martha, apare :

— Care robi ? Om fi noi închişi aici în racheta asta, dar sîntem liberi... Care robi ?

— Aici Martha... comunici cu Martha...

— Care Marte ? Dacă-mi dau seama... am trecut pe lîngă planeta asta de mult... calendarul... Ah, ce somn îmi e ! Hhuagh...

— Martha, nu Marte, Robby dulce, deşteaptă-te !

— Robby dulce ? Adică eu ? Şi tu eşti Martha ? Te pup.

înţeleg. Dar ce dracu’ v-a apucat să mă decongelaţi aşa repede ? Vreţi să fac vreo criopatie ? Sînt năuc...

Indescriptibila bucurie, luînd locul dezolării, se răspîn- deşte ca fulgerul în întreaga bază terestră. Racheta e întreagă. Pasagerii ei sînt vii şi nevătămaţi. „Dar ce s-a putut întîmpla ?“ se întreabă directorul zborului, şi găseşte necesar sa o pună la curent şi pe operatoare cu mesajele anteri- oare. Intră în cabină, îi aşterne sub ochi textul captat de Ady şi, în cîteva cuvinte, îi explică restul, ordonîndu-i să reintre în contact telepatic cu soţul ei, pentru a elucida problema.

Femeia este însă vizibil obosită cînd reia conversaţia.

— Eşti năuc ? Vai, Robby, ce bine-mi pare că eşti năuc, dar eşti! Răspunde... Nu mai pune nici o întrebare...

— între ce ? între ce bare ? apare pe hîrtia Marthei.

— în-tre-ba-re, dragule...

— între mare ? între ce mare, păpuşo ? Aici e numai cer.

— Ce nu mai ceri ?

— Numai cer. Nimic altceva, cer peste tot.

Feţele tehnicienilor, luminate de un zîmbet larg, potolit, urmăresc acum din pur amuzament, dar deconcertaţi oarecum, conversaţia dintre cei doi. Fiindcă nu le poate scăpa infidelitatea de recepţie-emisie şi invers. încep să intuiască acel fenomen posibil de distorsiune a gîndului, la care m-am referit în paginile anterioare. Şi o altă îndoială, o altă incertitudine îşi face loc în spiritul lor sagace, obiectiv, ştiinţific... Presentimentul unei

„misiuni ratate" li se strecoară şerpeşte în cugete...

Urmăresc totuşi dialogul, pentru a trage concluzii utile. „La nevoie, chiar ordinul de întoarcere", reflectează directorul zborului interastral, gîndindu-se la obiecţiile ce le-ar putea întîmpina în consiliul superior al Centrului.

— Alo, Robby scump, urmăreşte atent, ce e cu navele albastre ?

— Cum ? Urmărit eu ? Atentat ? Atentat cu babe albastre ? V-aţi smintit ?

— Nesmintit ! Da, nave albastre, aşa zicea Jimm ieri...

— Zăceam Jimm ieri, apare pe hîrtia Marthei. Aha, de- aia s-o fi băgat la azot j

— O fi intrat în azot din motive serioase. Aşa zicea.

— Zău ? Cînd ?...

Aici se petrece un fenomen curios: Martha, obosită, scrie cu ochii închişi, într-un fel de ‘transă, înregistrînd fidel unele răspunsuri, dar gîndul său recepţionează, prelucrează greşit răspunsurile, după cum urmează :

— Nu zăcînd, zăpăcilă, sănătos. A transmis ceva despre o coliziune cu opt mari... picaţi... istorii de care v-aţi lovit... accident, etcetera...

Fraza fiind cam lungă, Robby, cil creierul înceţoşat de azot, sau poate din alte motive, scapă unele cuvinte. Răspunde descumpănit.

— Coliziune cu optari de pică ? Istorii cu decari ?

Ne-am lovit ? Incident de bord jucînd cărţi ? Habar n-am ? Şi pentru asta m-aţi decongelat cu 80 de ani mai curînd ? Ah, ce-i Terra ! Nu era cazul...

— Nici un ecetera ! Răspunde ! Ce-i cu necazul ?

— Caz, ^ne-caz, nu înţeleg nimic şi nu răspund de o ceartă inexistentă !

— Trăiţi ? întreabă Martha.

— Auzi întrebare — scrie tot ea — Dar ce, stai de vorbă cu duşii de pe lume ? Ne merge excelent.

— Vă merge lent ? Vai săracii, aveţi ceva la motoare ? din ciocnirea...

— Care mosoare, dragă ? Ce ciocnire ? Oţi fi ciocnit voi ceva în plus, că puneţi întrebări aiurea...

Conversaţia se desfăşoară din ce în ce mai greu. Cei doi, consumaţi de efortul concentrării, nu mai captează decît

fragmente sau finaluri de frază :
Tot Robby :

— Mă congelaţi şi mă descongelaţi ca pe-o legumă... ca pe-un morcov.

Martha îngrijorată :

— Stai că n-am prins tot. Nu e glumă. E mort Cobb ? Săracu’ !

— Ce morcov sărat ? V-aţi ţicnit total ! Morcov simplu.

— E mort Cobb singur ?

Robby prinde exact sensul şi răspunsul apare pe hîrtie în scrierea automată a Marthei :

— Cobb mort ? E bine-mersi în azot. De unde ai scos-o şi pe-asta ? Aha, de la „morcov" ! Dacă ziceam leuş- tean, ai fi înţeles Lowenstein-pilotol IV, la rozmarin ai fi prins Rose-Marie, nevasta-sa, în loc de ceapă ar fi fost Ceapek, cehul simpatic, şi aşa mai departe. Eşti obosită, Martha. Mergi la nani... Te doresc. Iţi jur credinţă veşnică... Pa, pui, stop.

Din ce în ce mai epuizată, operatoarea nu mai scrie, repetă şi bîigue la întîmplare :

— Rose-Marie Lowenstein... o ştiu eu pe poama aia... ceapă... s-o fi legat de Robby al meu... cehul sim

123

patic... ei, da, era cam simpatic... Mergi, ia banii... atît doresc... bravo ! şi pe-acolo tot materialist! Iţi jur... cretină veşnică... papuc... stop !

Drăguţul de el, nici în cosmos n-a renunţat la mîn- gîierile noastre intime... Monstrişorul... Ah ! Ce somn... ce somn îmi e...

Sfîrşitul fericit al acestei întîmplări tragi-comice, cu diferitele confuzii şi emoţii provocate — acum ştim — de distorsiuni suferite de undele cerebrale trecînd prin eter, a fost deplin lămurit după trei zile, jcînd a parvenit fidel, prin radio, comunicatul transmis de Jimm.

îl redăm mai jos, îndemnînd pe cititorul scrupulos să alăture cele trei versiuni şi să le citească frază cu frază, stabilind singur indicile de eroare (în jur de 10%) pentru a se convinge că telepatia simplă nu putea rezolva — în acea vreme

— problema comunicaţiilor la mari distanţe.

De altfel, în faţa acestei dificultăţi, esenţiale, Consiliul de conducere al zborului a emis navei-duble „Tentatio Centauri I ordinul de întoarcere. Şi nava s-a întors după un an.

Revederi... rîsete, relaxare, regretul rateului, reproşuri...

Roade reale... roade rele, revizii... relee ruginite... reluarea rapidă... raţională... a cercetărilor !

între timp (aşa cum s-a întîmplat mereu cînd omul sau, mai bine zis, colectivul creierilor savanţi a vrut să învingă dificultăţi tehnice, le-a învins cu mai mare sau mai mic efort), a apărut rezolvarea. Majoritatea lumii o cunoaşte azi, după ce multe expediţii s-au întors, sau sînt pe cale de a se întoarce din Alfa Centauri, dar rolul meu de reporter istorico- ştiinţific mă obligă să reconstitui şi acel moment al victoriei omului asupra gîndului.

Principiul aparatului stereo-holografic de transmis cu creierul (prescurtat: ASHOTRAC) se bazează pe asamblarea unor cunoştinţe şi mecanisme existente încă din sec. XX— XXI. Este de fapt ameliorarea substanţială a aparatului cunoscut sub numele de „maşina de gîndit cu creierul" sau, prescurtat, MaGIC.

.5
K
«
aî£ «H %■ ‘-2- o -o
O--3 M D < O 0 >
di ”
>d O
r 'o,
21
Ph-5
d P
a p
o <rH
H >CÎ ra N
fi 3'
• p< Ca
3 —* Ph ’p
PH
P-ı >o3
+j B) |H Xij 3
0 <D O
^ ^ n
0)
o • * 4) -*-* _£ T3 d »>•' O O J
2 ^<3-

dog,
1 l
w xg
-M O o (
oj *“*
P
P O ,£1 Pu
N O PH
rt ^ C3 c
-M 3 5
o ’.Ji’g 03 o3
5 8&, § j.s:
U<!î3
P P P
>>Hl-.
*3 & •
W fl
IS a
CJ ^4
tuO p
^ j c
O >aj c3
<D cJ 1,3 â
r-. xi CU O
O O tJ)
l-l C/>
d a xtf > ^ w ^
tD M - n3
S, C o ’3
<U W rP
M *3 $ Ph_
rj (U
H52 g|
1 V 0 ^ i g-On,
p d
d p *&&■
H <D ■ o <2
a 2 .
IN £S
W Mgr

O.IIJ
c/a „ ci -
§2 O O ,£2 '£ 2 c rr-.
d T3 o fl 43 *S
w CL,
d JH
o o
.13
+-> N PH O
o*.
£►»
•O
-ţ
o >,
2 S
f fi Q* •!-<
-2-Sh „ S£
f-* v>~
r< 4,
•Şoî
°-3 £ ?,<>
PH
w 5
fi a ^ © ©<-> p
.2 S
C/3 d
a0
o a
<rH
«3 .
fi *3
• rH N
u p
PH 3 P^
2 S +J g
•S 5^ «
^ r< O
•tn .2 °
(/l OT _2 *C3
■S? c ^ S M fi — a,

O "> M
M ^ Ş
O)^i ,Q ,H
T3 ’»§ o d 3 O ﬂ <H ^ n C <-> P-i
>£3 «3 'a ^
ei O
4-* nJ '—' x
<S h n- °
% ftU <S
O O T3 T3
J_> ri
s s
!H w
c3 O) Png
OJ ^
+j *rH
JH p d O o vh
Q N „ s— t-
j_. 4J* o
3 <L> <U
«H rO ^
>1 ^ <2 Ph S
Sî «
U rr-ţ
ftgs
S 3
J- >nî
1 +j p
ft'S fi rt. O +-■ U
cî •. fi .« Ph -S >2 “- . o ^ <D ﬂ
. — *H
2 >aj câ •
fi^
0
S
ini N
SS «) o
^ t» rO 2
’T" ^
1 ':<5^ rt

o
1 .j o
3 g'0
H 0
m >g(3
— PHO
O.. J3cn-
: . >cd
r«i 4)3
> « '42.
rt 0 u ^ rt w o
i 3
f PH
H <03
> > 0
5 rt
5 n>c3
' 2fi
H W .
2
W •—t .»—H 'O fll câ
u (UtUO<D d W O
° ho
o C)
o
* ÎH .
o
o
£ Si -^
^ ^+J^
do
" is<rH5
r-HCiM
gftoH
fi :r83
• O J-H
w O
3 A °
J P co
> :

0 PhS 4-* O +-* —
lH W
nj J_J cd r3
Ph C ^ 2
*3 fi
03
•X rt &S «
.^S
.20
a
w
^ N
S 3 3 <*
PH
2 ’S &53
ftj P
CO O p • fi d
L <?- >d C i’ă ft|
' *J-C fi 00 —
•5S?
h lH O
OP-O
T3 ,0 . N O +* Ph
^4_i.0
1) Jh
’&.'ă “ Ph 4)
O © ^ g fi
s fi
« nj
O «
rss.?
s
d
PH
! O
nJ
Q
CUM
: ^ & J o x
ă cjQ

j M •
2 J
D O 0 ~
^ ia ■? ?.
>.-i o >
d
0 o co« O >aj •
O irH Uh 'O
5 «
4_, D
ta w
> - — P Cj O «S PH 'd - P
OT Ti‘
H +1 u £ % d
* 'S
o P
UH IH 14 ^ Cî P
s5 s
> g rO rt 2 N
a 6
o
<D
P £
.. d +j y:
O pHp d JD 0 <H O N -d w p
125
s
•o
>rt
H
rt
Q
^ —I U, £
- rî '-2 > o
O
2 ’Oj
:
CM
O
>rt

w S c .3
‘N
ă *3 .2? K M *3
J5 rt r 'c
rt .-H
O £
^ Sj _• c
3 3
-r-> O
W O tc
i 3.5
-Q •" r.
*2 ®
"t? ft5 O o -O
>rt >rt |'f “ 3
o G
cvrt
rt
rt < CM
-4-* G 0)
^ a&
o
’o
>rt
v,
5
o
rt
.5
>
rî Z - 'rt -r .5
S S p
•j* o »*
w 3 e
(u .— o 3 3^0
Y •- "*“
S 8<=
o< s « Î3 C
i-i o •_
G 3 rt D'C c.

O k* *■'
-c
u
o
s
0)
T3
■Ş-o
t<
rt
c £ ^ »- P* o
05 rt
O > V
.H w
Vr V) rt
3 9-
5”. «?
: e
~
2
£
G
2
2
G
O
S
.w
*
P
c
U
i
C
-
rt
Q
c
n
x

i
o
>:
rtG
7 ’
3 G
<3
s
>;
rta
rt'
o
» o
—
i
§*
o -
oo
s
>rt
>
o
<v
- <s
OJA
o
G
>rt
w : C >rt
^.5*
’2 | = B £ 03 O OJ Ui U
G rt
>rt ?- o op t/î G
O
Ci w O T5
? 2 :g 43 «2 *c3 G >rt ’.£. <HH 03 > Qk
>;« <" I «
E u
•O
3'Ş-

c
<£
rt
ort" i3 o +-
5 s
"2 * : Ci N Jj
w d"
•n n g 3 rt
4-» 'O :
*G o}
5 *
3 «
că
c " iG »-
ct
-«2 S s E «Ş ° c ^ >.T) "5
s i
o? 5r* « ii c/> r? o i/3
a
3
8.
&
e
«5
‘a>
S
w
n3 _< Oн "2
<u r“ P- o
a >cd ^ % i E
Cu
aJ
8^ ce «ti
s a
• T3
•S *s
a s
3
Kd G
> CA

o
as
l?2
G
S ^
4>._
<o'C ^ w G
8 .SP
^ U. WS
. JL, >ffl C +J
O c* CU§
VT? fl ^2 >jă 2 e S *
^ °
>^3
o rt
« ti <r-l O O
3 S 3 °
> 3
?îă •i3.5
®s ^ ir > &
o
o
>c3
s
3
O
rt
G
>
mu
>>
<!
D<
aî ^
o,
o
35 .2 «?
C -M C rt
.S G
G

5«l
O
S2
rt
-r->
G ’u
3 b <5 >rt *tf
r? rt
PH rt 2 b
• •" rt
B " 9 5 s * E o s
l—’x« ”g
S ci
W
126

VIAŢA PENDULARĂ

Era pe vremea cînd viaţa omului se apropia cu greu de 100 de ani dintre care, activi, numai 40—50. Cercetările ajunseseră într-un punct în care era de ales între evitarea unei morţi premature şi grefele de copilărie sau adolescenţă. Ambele păreau acceptabile. Prima cu dezavantajul unei bătrî- neţi ce ar fi durat 60—70 de ani, a doua mai îmbietoare : fragmente de tinereţe însumînd 120—130 de ani.

Se descoperiseră procedee hormonale şi enzimatice de sin- teză (antihormoni şi retrostimuline), care permiteau „grefarea", la o anumită vîrstă propice, a unei noi tinereţi.

Dar legea dispariţiei fiinţelor fiind ineluctabilă, nu putea fi vorba de „o viaţă fără de moarte", ci numai de o prelungire variabilă de la individ la individ.

Considerînd viaţa, astfel realizată, ca pe un pendul care pleacă din punctul A, începutul, şi ar ajunge în B., sfîrşitul cursei, grefa realizează o întoarcere forţată din drum a pendulului — să-i zicem o oscilaţie negativă, scurtă — apoi o reluare a cursei spre punctul B. Grefa se poate repeta. Şi nu o dată. De cîteva ori, dar cu efecte din ce în ce mai scurte. Viaţa ajunge astfel cam la 120 de ani, după care, sub imperiul legii biologice universale, se opreşte ca un pendul supus gravitaţiei. Deci spre o viaţă pendulară se concentrau cercetările acelei epoci. Şi ea a fost realizată.

Dar cîte implicaţii neaşteptate, greu de rezolvat, n-au apărut

în atari împrejurări !

Pentru a nu fi prolix, voi relata una singură, lăsînd cititorul să-şi închipuie un şir întreg de alte situaţii.

127

Ne găsim într-un spital unde se aplică procedeul de realizare a vieţii pendulare. Mai exact, în cabinetul profesorului specialist, care are în faţă un tînăr, John Leaver. Este emoţionat, concentrat, cînd spune :

— Nu, domnule profesor, nu sînt hotărît.

— Şi totuşi este momentul cei mai potrivit, ripostează calm specialistul. Dacă nu facem acum grefa de adolescenţă, mi-e teamă că mai tîrnu...

— Credeţi că nu mai prinde ? îl întrerupe J. Leaver.

— O, nu ! Dar se pierde momentul prielnic, insistă la fel de calm profesorul.

Tînărul cade pe gînduri şi reia apoi, pe jumătate ca pentru sine :

— Momentul prielnic... Am auzit de el... De aceea ezit. Dar de fapt, iertaţi-mă, poate vă răpesc timpul, n-ar fi trebuit ca aici, în faţa dumneavoastră, să mai am ezitări... de fapt, în ce constă acest moment ?

— In posibilitatea vîrstei dumitale de a renunţa la... unele amintiri, deprinderi, intenţii... cu mai multă uşurinţă...

— Vedeţi, aici e problema, îl întrerupe grăbit tînărul. Nu sînt sigur că aş renunţa cu uşurinţă...

— Puţină suferinţă morală şi totul trece, se uită, răspunde oarecum sec profesorul, uşor agasat, de parcă ar fi
fost vorba de o extracţie dentară. Rutina îşi spunea cuvîntul.

Dar tînărul :

— Uitarea... Aveţi multă experienţă în materie ?

Profesorul, care realizează acum că se găseşte în faţa unui caz de conştiinţă mai puţin obişnuit, răspunde înţelegător, cu elan şi oarecare emfază :

— Desigur. Eu personal am pînă acum trei perioade de viaţă pendulară. M-am întors de trei ori la vîrsta de 17 ani.

— Şi n-a fost greu ? insistă John Leaver.

— De, ştiu eu ? (întrebarea l-a descumpănit puţin pe profesor.) Poate e greu să renunţi la o idilă, la nişte prietenii care ţi se par eterne...

— ... la un bagaj de cunoştinţe acumulate cu trudă... universitate, doctorate... Am 33 de ani, intervine viu tînărul.

— O, din punctul acesta de vedere ai să vezi că e foarte uşor. Eu, prima dată — asta ştiu pentru că mi-am însemnat în caietul de vieţi — prima dată am fost inginer electro

128

nist... Dar simţeam că aş fi putut da mai mult din energia mea în alt domeniu...

— Şi v-aţi schimbat... profilul cu ocazia grefei de adolescenţă, îl întrerupe vizibil interesat tînărul.

— Evident. M-am făcut biochimist.

— Eu parcă n-aş renunţa la ceea ce ştiu, remarcă John ca pentru sine, apoi: şi... la intervenţia următoare ?

— Am fost uşor nemulţumit de cea de a doua carieră. Nu_ ştiu să spun : inaptitudini ?... Sau mă simţeam numai limitat... aşa încît...

— Aţi părăsit-o şi pe asta ?

Profesorul răspunde jenat:

— Nu chiar... M-am specializat în biologie pendulară... ramura de oscilaţii negative... am ameliorat biostimulinele regresante... retrostimulinele... cu care lucrez azi şi-mi place.

— Va să zică, dacă aţi mai face o grefă, aţi rămîne în acest domeniu ?

Răspunsul vine ezitant.

— Ştiu eu ? Probabil că da... dar mai am pînă atunci... Nu sînt sigur...

— De ce nu sînteţi sigur ? insistă Leaver, simţindu-1 pe teren lunecos, parcă în sprijinul propriilor lui dubii.

— Vezi ?... dumneata ai ezitări la prima grefă... Eu... am avut şi eu... unele neajunsuri... le-am învins cu tinereţea...

— Da, domnule profesor, dar nu devine monotonă aceasta viaţă pendulară, această tinereţe repetată... fără împliniri adevărate...

Specialistul ridică uimit privirea spre interlocutorul său şi răspunde cu oarecare ironie :

— Te referi la faptul că fiecare vîrstă are elanurile, bucuriile, împlinirile ei ? Seamănă a literatură veche.

— Nu. Mă refer la dorinţa fiecăruia de a atinge pe cît posibil perfecţiunea propriei sale fiinţe, propriei sale personalităţi.

— Tinere ! îl întrerupe energic profesorul. Datoria elementară

a secolului nostru este ca fiecare să se prezinte în formă maximă, fiindcă e născut în slujba societăţii, fărs egoismul împlinirilor mărunte, personale. Dar... Mai bine să revenim la situaţia dumitale... Trebuie să te hotărăşti, insistă el şi se uită la ceas semnificativ.
129
— Trebuie, într-adevăr... oftă tînărul, intuind că întinsese prea mult coarda curiozităţii. în definitiv, pentru asta am venit. Şi acum vă răpesc timpul.
— Metoda are avantaje, dar mai are încă unele lacune... reia profesoral specialistul, care parcă ar vrea să se descotorosească de un „subiect" atît de cusurgiu.
— Presimt ceva, de aceea mă codesc. Nu cumva uitarea violentă, totală, a vieţii de pînă acum, se surprinde John Leaver întrebînd din nou.
— Dacă ar fi totală, poate ar fi mai uşor pentru rea-
dolescent, dar hiba e că în anumite clipe apar fărîme de amintiri confuze,- cînd recunoşti pe cei din jur şi îţi dai seama că purtarea tacare ignoră fără voie petoată lumea,
poatefi luată drept proastă creştere, nerecunoştinţă, cru
zime, uneori, dacă nu chiar... tulburare mintală... răspunse profesorul, hotărît să nu mai ascundă nimic din dezavantajele metodei.
— Vedeţi ? N-am să mă refer la diverse încurcături tră
ite, ca de pildă la afecţiunea neobişnuită pe care o port tatălui meu în vîrstă de 18 ani, fiindcă are două pendulări, dintre care una recentă şi se poartă destul de bizar cu noi toţi. Nici la mama mea care îngrijeşte acum matern de el şi destudiile lui, ea
avînd numai o singurăpendulare şi
fiinddoar cu un an mai mică decît mine, ci la logodnica mea, pe care n-aş mai iubi-o. Ar fi singura care ar suferi poate.
— Văd că eşti dintr-o familie de „pendulari". Mă mir că te codeşti atîta — observă profesorul.
— Tocmai de aceea, obiectează stînjenit John Leaver. Nu e uşor să trăieşti într-un haos al ierarhiei familiale. în sfîr- şit, m-am cam obişnuit, dar nu mă împac uşor cu gîndul suferinţei logodnicei mele... Ar suferi...
— Desigur că ar suferi, dacă nu ar fi la curent cu practica acestor grefe de viaţă tînără... dar şi dînsa aşteaptă, la rîndu-i, o grefă.

— Nu cred că aşteptarea asta ar împiedica-o să încerce dureros ruptura ; iubirea e iubire şi nepăsarea mea în faţa ei ar fi oribilă... după cum eu însumi m-aş chinui în acele clipe de aducere aminte despre care spuneaţi că sînt, totuşi, nu puţine.
130

— Desigur, desigur, de aceea se fac cercetări... Se caută soluţii.

— Soluţiile în perspectivă nu au darul să mă convingă acum... dar ce perspective sînt ? întreabă iar John Leaver, sigur pe el, fiindcă renunţase interior definitiv la grefă.

— Se caută în două direcţii diametral opuse... Prima ar fi — cred — mai uşor de realizat; o uitare absolută, completă a perioadei de oscilaţie negativă, uitare care ar feri pe reîntinerit de remuşcări...

— ...Şi el s-ar plimba senin, ignorant poate, ca un copil, total sărăcit de idei, nepăsător şi străin de lumea lui de pînă atunci... adaugă ironic tînărul.

— Ddda... ce să-i faci... dar ar avea 17 ani, spune profesorul cu o convingere dubioasă.

— Slabă consolare... Şi... a doua posibilitate ?

— Ar fi soluţia ideală... Pornind de la faptul cunoscut că noţiunile, experienţa trăită rămîne imprimată undeva în creier, dar nu mai poate fi evocată, reamintită... în cazul grefei, memoria este ca un geamantan plin, care e al tău, dar... i-ai pierdut cheia.

— înţeleg... la 17 ani, e şi greu să-ţi aminteşti de fapte petrecute sau lucruri învăţate la 33 de ani...

— Surîzi, dar cam aşa e... Ei bine, a doua soluţie ar fi...

în acel moment intră secretara care îl anunţă pe profesor că o tînără insistă să fie primită, fiindcă vine chiar în problema pacientului care se găseşte în cabinetul de consultaţii. Profesorul face semn să fie introdusă.

Apariţia unei fete deosebit de frumoasă, cu obrajii aprinşi şi respiraţia tăiată desigur de graba cu care alergase, destinde puţin atmosfera.

— Iertaţi-mă, domnule profesor, pot să intru ? face dînsa roşind şi mai tare.

— Logodnica mea... Domnişoara Eva Fitzgerald, intervine ceremonios John Leaver.

— încîntat de cunoştinţă. îmi pare bine că aţi venit, o încurajează patern profesorul. Cu atît mai mult cu cît, după o lungă discuţie, am mari dificultăţi cu logodnicul dumitale...

— Ce-ai făcut ? Te-ai hotărît ? se repede fata.

— Da ! M-am hotărît! surîde John.

131

— Foarte bine !

— M-am hotărît! Nu fac grefa ! Nu pot să renunţ la tine... Nu fac grefa ! întoarce tînărul, mulţumit parcă de efectul pe care-1 va produce.

Profesorul îl priveşte cu un aer superior, compătimitor, dar fata ripostează energic :

— Fă-o ! Te rog, fă-o !

John însă, imperturbabil :

— Dacă tu nu mai ţii la mine, eu ţin, şi ăsta e esenţialul. Nu fac grefa ! Gata !

— Nici un „gata“. Fă-o ! Nu ştii nimic ? N-ai auzit nimic ?

— Ce să aud ? întreabă el concesiv, în timp ce profesorul, prins în conversaţie, murmură ca pentru sine :

— începe să' devină interesant.

— Interesant ! Colosal, domnule profesor, formidabil ! Invenţia secolului, izbucneşte Eva într-un răsuflet.

— Crezi că acum deinvenţiiîmi arde ? intervine John în silă. într-un momentcînd măaflu la răscrucea a două vieţi ? Cînd, dacă accept reîntinerirea, îmi pierd toate amintirile, prietenii, pe tine, toate rădăcinile cu care sînt ancorat în lume, tot ce-am învăţat...

— Nu-ţi pierzi nimic. Rămîi tu, întreg şi tînăr.

— Cum ? Ce spuneţi? Nu se poate ! sare profesorul ca ars.

— Ba se poate, ripostează fata viguros, uitînd de condescendenţa tonului datorată marelui specialist. Maşina de gîndit cu creierul! MaGIC, aşa i se spune pe scurt.

— Nu înţeleg legătura, obiectează vizibil surprins profesorul.

— Parcă eu pricep ? intervine şi John cu jumătate de gură.

— ...Simplu de tot. Genial ! reia Eva foarte entuziasmată. Pui pe cap un fel de cască stereotaxică, prevăzută cu 3—4 fascicole concentrate de ultrason, nu ştiu nici eu exact cîte, dar s-a publicat... de ieri urlă radioul... Cu fascicolele alea „baleiezi", adică exciţi uşor nişte zone din creier, şi toate

noţiunile, oamenii, sentimentele îţi vin în minte la comandă... după zece şedinţe te poţi lipsi de maşină, eşti întreg... încheie ea victorioasă, conştientă de bomba aruncată.
132

— Extraordinar, de necrezut... asta era cea de-a doua soluţie ! Dezgroparea memoriei... păstrarea vechii personalităţi a noului adolescent ! conchide uimit şi încîntat profesorul, ştergîndu-şi fruntea de transpiraţie.

— Şi cum ? Eu rămîn eu ? îşi exprimă nedumerirea John, sleit brusc de emoţiile trăite în ultima jumătate de oră.

— Desigur ! Şi... altceva... Se prevede ca peste cîţiva ani nici să nu mai fie nevoie de retrostimulinele astea învechite.

— Pardon, domnişoară... O muncă de om...

— Iertaţi-mă, domnule profesor... Ştiţi... elanul, bucuria, dar în viitor maşina de gîndit cu creierul, acţionînd probabil şi în alte zone ce rămîn a fi descoperite, va opri pe cale nervoasă procesele de îmbătrînire...

— Extraordinar ! îmi fac o nouă grefă, mă fac la loc inginer electronist ! rîde atunci înveselit profesorul.

— M-am dumirit ! intervine John, adresîndu-i-se amuzat. Nici măcar n-ar fi nevoie, dacă este adevărat că maşina asta...

Dar Eva îl întrerupse revoltată :

— Cum să nu fie adevărat ? Crezi că eu îţi torn fan tezii cînd în joc e viaţa noastră ?

— Păi, dacă-i aşa... domnule profesor, continuă tînărul cu convingere, după cîte ştiu, cu două pendulări în urmă aţi fost electronist.

— Exact ! Am scris în carnetul de vieţi...

— Atunci nu vă rămîne decît să vă rezervaţi cît puteţi de repede...

— O maşină de gîndit cu creierul, se repezi Eva, un MaGIC, şi vă recîştigaţi toate profilele ! Presupun că aveţi mai multe de cînd vă ocupaţi cu... viaţa pendulară.

Spre surprinderea celor doi tineri, care se aşteptau la o nouă explozie de entuziasm a profesorului, acesta tace îndelung cu mîna făcută căuş pe gură, pradă sigură unor fră- mîntări neprevăzute. Cei doi îi respectă tăcerea, strîngîn- du-şi mîinile pe ascuns. Sînt atît de fericiţi îneît nu mai găsesc loc pentru

preocupările altora.
Profesorul însă reflectă cu vocea tare, aproape involuntar :
— Dar dacă... mi s-ar reîmprospăta şi toate complicaţiile sentimentale din trecut ?
133
— Vă descurcaţi, zice John cu o nuanţă de zeflemea bine disimulată. Mie nu-mi spuneaţi că o să mă descurc... într-o situaţie diametral opusă ?
— Alegeţi sentimentul cel mai valoros, intervine, practică, Eva Fitzgerald, şi restul... ştergeţi din memorie tot, cu „mătura ultrasonică“... Cred că se poate... Nu văd de ce nu s-ar putea...
Se născuse deci magica maşină-de-gîndit-cu-creierul...
Era de fapt un rudiment ingenios, ameliorat, al vechiului stereotaxic din Neurochirurgie. Trei semicercuri cores- punzînd celor trei axe spaţiale, aplicate ca o cască pe reperele osoase craniene, şi care serveau la introducerea exactă, într-o anume regiune de creier, a unui cauter sau a unui ac de seringă prin care se injecta o cantitate de alcool sau aer lichid în vederea coagulării acelor zone şi obţinerii unor efecte de chirurgie fină a creierului. Talamoliza din boala lui Parkinson, de pildă. Procedee abandonate încă din secolul XX.
ECOGENII
Relatarea ce urmează nu este lipsita de o nuanţă anecdotică, făcînd parte din acele întîmpilări neprevăzute care însoţesc popularizarea grăbită a unor invenţii.
Un inginer celibatar, făcînd încercări de dedublare corporală prin reverberaţie electronică, a adăugat la un moment dat instalaţiei sale un MaGIC, pentru a întări procesele de concentrare mintală în vederea realizării în camera de alături a unui ecou persistent. Cu un astfel de ecou a obţinut... Dar iată pe scurt „dialogul" :
Inginerul: Eu !
Ecoul : Eu... eu... eu.
Inginerul: Eu, încă o dată.
Ecoul: ...încă o dată Inginerul: Cine eşti ?
Ecoul : Cum cine sînt ? Fiul tău ! Un „alter echgo". într-adevăr, spre stupefacţia sa, inginerul celibatar, trecînd în camera de ecou şi-a găsit „un fel de geamăn" de dimensiunea sa, natural şi de o asemănare perfectă. Astfel au fost inventaţi ecogenii.
Entuziasmul general în faţa ecogenezei a fost la început uşor

de imaginat. „Gadgetul" se utiliza ca pîinea caldă, dar ulterior spiritele s-au dezumflat repede, jucăria a fost dată uitării, vom vedea din ce motive.

Trebuie să arătăm că, dacă un ecogen, fiinţă născută prin reverberaţie ecogenă şi care te copia, te dubla, putea îndeplini o serie de treburi plicticoase sau care nu puteau fi făcute în acelaşi timp de originalul său, în schimb, cu toate eforturile depuse de cercetători, aceste fiinţe rămîneau totuşi destul de efemere. Dispariţia lor imprevizibilă se pro

135

ducea în împrejurările cele mai puţin dorite. Viabilitatea lor varia de la cîteva ceasuri pînă la maximum oîteva zile. Ecogenii trimişi la piaţă dispăreau, lăsînd plasa cu cumpărături şi un morman de haine — golite de conţinut — la cîţiva metri de casă. Cei lăsaţi să se îngrijească de copii în lipsa părinţilor (dornici să facă un week-end cu adevărat liniştit) se volatilizau pe negîndite, copiii fiind găsiţi, duminică seara, nemîncaţi şi plîngînd îngroziţi de singurătate.

Autobuzele şi trenurile erau presărate cu hainele unor ecogeni trimişi în deplasare şi perimaţi între timp. în plină circulaţie citadină se puteau vedea automobile goale trase pe dreapta sau oprite în intersecţii cu motorul în plin. Pentru a nu mai aminti de supărătorul obicei neintenţionat al unor ecogeni de a dispărea brusc tocmai cînd erau puşi să ţină locul soţului în fotoliu, seara, la televizor, comentînd cu doamna filmul, în timp ce „originalul" era prin oraş cu treburi sau la birou, făcînd în secret ore suplimentare. Panica soţiei ca şi discuţiile ce urmau sînt uşor de imaginat.

Nu mai vorbim nici de încurcături penibile cînd, de pildă, ecogenul şefului sau chiar şeful în persoană, nu se ştie, se întîlnea în oraş în orele de producţie cu ecogenul subalternului şi acesta era confundat cu originalul.

Vă veţi întreba, desigur, cum se lămurea şeful ? într-un mod foarte simplu. Gu excepţiile — involuntare — arătate mai sus, ecogenii erau foarte ataşaţi de modelele lor perene, aşa încît, de teima de a nu crea neplăceri „geamănului" de la birou, ecogenul subaltern se perima pe loc în faţa şefului, dispărea prematur, dovedindu-şi structura efemeră şi identitatea diferită.

Este foarte probabil că eco-moda ar fi bîntuit cu furie, în pofida neajunsurilor ei, dacă inginerul inventator, celibatar

convins şi înzestrat cu o doză moderată de misoginie apărută în urma unei iubiri neîmpărtăşite, n-ar fi ţinut secretă schema aparatului. Şi o dată cu ea un fel de monopol al fabricării de ecogeni. Dar fantezia lui morbidă era că nu primea femei în laborator şi deci nu fabrica ecogeni de sex feminin. Nu i se putea imputa vreun mercantilism, fiindcă inginerul nostru nu lua bani. A şi murit sărac. Lucra din pur spirit ştiinţific. Au fost încercate tot felul de tertipuri convingătoare, pînă la sume imense, de către re

prezentantele sexului aşa-zis slab. Inutil. Rezista incoruptibil la orice tentaţii. Atitudinea lui nu a rămas însă fără urmări...

Pînă atunci, inginerul ecogenolog şi-a făcut o echipă de specialişti pentru a studia anatomia, fiziologia şi mai ales psihologia produşilor săi.

Astfel, s-a ajuns la observaţia că la „naşterea" din camera reverberantă, aceştia erau absolut identici gemenilor lor (consistenţă şi organe imeme). Pe măsură însă ce orele sau zilele treceau, substanţa lor interioară devenea din ce în ce mai diafană, mai subtilă. Carcasa exterioară era însă capabilă să suporte îmbrăcămintea, cu condiţia să nu fie supuşi unor presiuni, lovituri sau simple împunsături, cu degetul de pildă, manevre care duceau pînă la perforări cu efect de dispariţie, de perimare instantanee. (Este motivul pentru care bărbaţii posesori — sau nu — de ecogeni erau controlaţi la intrarea în casă de către consoarte cu un fel de făcăleţ numit de ele ecoscop. Asta fiindcă femeile nu mai erau sigure cine le intră pe uşă. Dar controlul era ineficace la un ecogen proaspăt sau stîrnea proteste şi vînătăi soţului autentic.)

Din punct de vedere psihologic ecogenii erau, bineînţeles, foarte asemănători „gemenilor lor pereni", dar neobişnuitele emoţii trăite de aceştia din urmă în momentul „concepţiei" din camera reverberantă avea drept efect o structură sufletească mai caldă, mai înţelegătoare, mai sentimentală a ecogenului rezultat. De aici încîntarea unor copii, soţii sau iubite la prima întîlnire cu dînşii. Parcă nu-şi mai recunoşteau ruda sau aproapele, deşi identitatea fizică era desăvîrşită. Cînd asemenea observaţii ştiinţifice s-au aflat, rezultatele au fost destul de paradoxale. De pildă, cînd un 'Oţ autentic, dar cam ursuz şi preocupat, ad"cea după mulţi ani primul buchet de frezia,

nevasta, în loc să lăcr'meze şi să-l îmbrăţişeze, mulţumindu-i, proceda mai întîi la examenul ecoscopic, constituit din cîteva împunsături zdravene cu ce avea la îndemînă prin hol sau bucătărie : umbrela sau un făcăleţ. Farmecul era rupt, freziile inutile.

Coada bărbaţilor la uşa laboratorului de ecogeneză nu înceta totuşi să crească zilnic şi, fiindcă la început nu se fă
137
ceau nici un fel de discriminări sau selecţii, s-au infiltrat şi şi-au procurat ecogeni unii indivizi dubioşi sau de-a dreptul necinstiţi.

Se citează astfel cazul unui răufăcător care şi-a trimis ecogenul să spargă o bancă ! întîmplarea a făcut că, după ce acesta a pătruns foarte ingenios în clădire, după ce a tăiat cu flacăra oxihidrică seifurile şi a ridicat valori colosale, s-a perimat pe neaşteptate, lăsînd hainele, sculele şi valorile furate, în chiar holul băncii respective, şi pe „alter ego-ul“ său cu buzele umflate, aşteptîndu-1 la un bar din- tr-un oraş apropiat. Alibi sigur. Surpriza paznicilor şi funcţionarilor în zorii zilei a fost dintre cele mai violent agreabile. Operaţia poliţienească de a-1 prinde pe autorul „moral", de asemenea, dintre cele mai simple, deoarece în hainele ecogenului s-au găsit acte de identitate... identice. Nu s-au putut lua însă măsurile de reprimare deoarece alibiul a funcţionat cu precizie şi legi/le nu prevedeau arestarea posesorului unui ecogen hoţ. Nici măcar delictul nu era au- tentic : putea fi considerat o simplă farsă...

Oricum însă, această întîmplare a determinat o oarecare îngrijorare a autorităţilor. Inginerul ecogenolog a fost chemat şi sfătuit să-şi aleagă subiecţii din rîndul unor persoane prezentînd o probitate dincolo de orice suspiciune. Fiindcă, după cum se putea observa, ecogenii ascultau aproape orbeşte de ordinele genitorilor lor.

S-a ajuns astfel, în urma unor cercetări asupra vieţii şi şi comportamentului social al solicitatorului, la instituirea unei autorizaţii speciale de „port-ecogen“, autorizaţie care se obţinea destul de greu.

Coada la laborator a scăzut simţitor la început, apoi a început să crească din nou, îngrijorător. Aceasta fiindcă posesorii carnetului de port-ecogen n-au mai întîlnit nici o dificultate în a cere să aibă nu unul singur, ci trei-patru asemenea ajutoare „sosii“ deodată, active, oneste, extrem de folositoare unor

directori generali, de pildă, solicitaţi simultan în cîteva locuri pentru rezolvarea urgentă a problemelor importante.

Dintr-un punct de vedere era o soluţie ideală dar, după o zi de muncă, cei cîţiva înalţi funcţionari identici trebuiau să se întîlnească, să-şi comunice activităţile, să se infor

138

meze reciproc şi să primească dispoziţii pentru a doua zi de la „şeful" lor peren. Şi unde se putea face treaba asta mai bine dacă nu la şef acasă, loc în care trebuiau de altfel şi adăpostiţi, hrăniţi etc., fiindcă oricît ar fi fost de efemeri, ecogenii necesitau totuşi un minimum de îngrijire omenească.

De la aceste şedinţe serale, de la unele mici deosebiri temperamentale ale ecogenilor, deosebiri despre care am po- menit, de la năuceala familiei faţă de aglomerarea tăticilor în casă, dar mai ales de la interdicţia femeilor de a poseda ecogene, s-a tras dispariţia eroilor noştri perisabili şi interdicţia de funcţionare a instalaţiei reverberante inventată de ingeniosul celibatar şi misogin. Fiindcă, fără intenţie de a aborda umorul negru, trebuie să recunoaştem că apare o situaţie de coşmar să fii soţie şi mamă, obligată să suporţi într-o singură seară prezenţa a patru soţi identici, dintre care unul este obosit, morocănos şi se culcă, altul este vesel, insistent, afectuos chiar, al treilea bocăne cu furie în- tr-un lemn cu dalta, realizînd o sculptură grotescă „pentru relaxare", în timp ce al patrulea, ocupîndu-se de temele copiilor, constată că nu sînt bine făcute şi începe o discuţie violentă cu mama, dovedită a nu-i fi supravegheat peste zi. Şi pe deasupra, să nu ştii exact care dintre ei are dreptul legitim la oricare dintre aceste comportamente... tolerabile separat, dar infernale simultan.

Şi să n-ai nici măcar dreptul la ecogeneză, tu, femeie, să nu-ţi poţi oferi replica ta multiplicată, avatarul tău adecvat celor patru exigenţe masculine concomitente !

O singură femeie, una singură, o tînără nemăritată, reuşise în această perioadă să se strecoare de cinci ori, deghizată savant în bărbat, în laboratorul de reverberaţie. Consecinţa merită notată. Ecogenele rezultate s-au dovedit a fi perene 1 Da, da, nepieritoare.

Faptul, extraordinar în sine, putea fi datorit structurii psiho- fizice feminine, deosebită de cea masculină. Cert este că ingenioasa posesoare a celor cinci ecogene a ţinut secretă fapta

şi, mai ales, a avut înţelepciunea să se „risipească" în- tr-un oraş întreg. Avantajul acestei tinere îndrăzneţe a fost că şi-a putut alege soţi total diferiţi din punct de vedere
139
temperamental şi intelectual, corespunzând mai multor aspiraţii care populează în general simultan sufletul unei singure femei, rămînînd în acelaşi timp castă. Singurul ei „păcat“, copilăresc şi naiv, era că o dată pe lună se întîlnea pe ascuns cu cele cinci surori ecogene împărţindu-şi reciproc impresiile şi experienţa de care se bucurau toate pînă la identificare.

Dar aceasta a fost o excepţie despre care s-a aflat tîrziu, după dispariţia lor, dintr-un jurnal intim ţinut de nu se ştie care dintre ele.

WEEK-END

Primele neînţelegeri apăruseră, evident, cu cîteva secole în urmă, el fiind astronaut şi trebuind să lipsească de acasă vreo sută douăzeci de ani, iar ea telepată cosmică de categoria unu, obligată să se congeleze şi să se decongeleze cu alternanţe dinainte stabilite, de cîteva zeci de ori. O defecţiune a navei pe care lucra el în drum spre sistemul Proximei antrenase un dereglaj în decongelările simultane ale celor doi soţi. De aici, la întoarcerea lui din misiune, încununată de altfel cu un real succes, şi pensionarea ambilor, se iviseră amintitele neînţelegeri.

Cum se poate deduce uşor, gelozia ei a fost „primum movens". La aceasta se adăugau atît modificări caracteriale generate de staţionarea prelungită a ambilor în azot, cît şi numărul important de decongelări.

în fond, chiar fără aceste deosebiri nou apărute şi care nu erau de natură să atenueze eventuale conflicte conjugale, gelozia doamnei Gella Vernsinne putea fi perfect justificată : este greu de conceput ca un bărbat să schimbe pentru patruzeci de ani partenera cerebrală, să nu comunice atît amar de vreme decît cu o singură altă femeie tînără, isteaţă, spirituală, care se întîmplă să nu-i fie soţie (prin forţa împrejurărilor, trebuie precizat, dar asta nu împiedica apariţia neajunsurilor) şi să se întoarcă acasă senin şi mai ales identic cu el însuşi, cel vechi, pentru a relua firul vieţii familiale început cu o sută treizeci de ani în urmă şi întrerupt fortuit de patruzeci de ani.

Chriss Vernsinne putea obiecta oricît că Gella era exact în

acelaşi defect de evaziune psiho-afectivă, dar se ştie că, la vinovăţii egaile, în astfel de împrejurări bărbaţii nu pot
141
avea dreptate atît printr-o tradiţie multimilenară, cît şi prin faptul că depun mult mai puţină ardoare în apărarea cauzei. îi oboseşte vorba, căutarea argumentelor, dar au şi conştiinţa că nu vor fi mai fericiţi ieşind victorioşi dintr-o discuţie de acest fel.

Tăcerile înţelepte ale lui Chriss erau însă interpretate de Gella ca fidelitate păstrată mintal partenerei impusă de defecţiunea tehnică a zborului interplanetar. Şi pe drept cu- vînt se poate spune că Gella avea dreptate întrucît marele neajuns al cuplului era chiar strînsa legătură telepatică de multe decenii.

Doamna Vernsinne „citea" în gîndul soţului ei concesiv tăcut toate reţinerile, toate infidelităţile neconsumate fizic, dar avea îndemînarea să nu-şi etaleze descoperirile, să-i facă reproşuri şi recriminări numai pe gestualitatea cotidiană, pe vreo mimică plictisită, pe vreo vorbă ce putea fi răstălmăcită, într-un cuvînt pe manifestări prezente. Fiindcă marea artă a acestei femei era să trăiască în prezent atît de intens, încît emeritul astronaut telepat, Chriss Vernsinne, ce-i slujea de soţ era total incapabil să distingă, să prindă o cît de mică frîntură din gîndurile vechi ale scumpei sale jumătăţi, care patru deceniifusese conectată pe undele cerebro-herţiene, ca şi dînsul, cu un alt partener !

Cum, dintr-un binecunoscut orgoliu masculin, Chriss nu-şi putea nega forţa telepatică, atribuia „silenţiul cerebral mne- zic“ al consoartei pur şi simplu ingenuităţii ei, castităţii mentale şi fizice şi, de ce să nu o spunem, era încîntat. Se surprindea ades în oglindă adresîndu-şi privirile de admiraţie ale bărbatului care a reuşit să-şi fixeze pentru eternitate aleasa inimii.

Gella îi culegea uneori — cu aceeaşi metodă parapsihologică, total lipsită de fair-play în cazulde faţă — re-muşcări, autoacuzaţii pentru necredinţe imaginate, promisiuni solemne pentru viitor. Aceste mici „furtuni cerebrale" au avut darul să aducă pînă la urmă pacea în cămin. Mai bine-zis un armistiţiu trainic. Cleptomania telepatică a doamnei Vernsinne se manifesta din ce în ce mai rar în cursul anilor, devenise chiar o strădanie neinteresantă, fiindcă trecutul lui Chrisî evolua din ce în ce mai ceţos, engramele memoriei din ce în ce mai şterse,

mai ilizibile, mai fără valoare. Mîndră totuşi de aceste descoperiri subterfuge, mîndră

de monopolul exercitat acum definitiv asupra lui Chriss, a început, la un moment dat, să-l neglijeze găsindu-1 mai puţin interesant şi s-a concentrat asupra propriului ei prezent. Şi cum prezentul soţului îi fusese totdeauna indiferent, Chriss îşi crease unul deosebit de complicat şi atractiv.

Printre altele, scria. Situîndu-se cu o mie-două de ani în urmă scria pe ascuns romane de anticipaţie trecută, depăşită. Treabă de mare succes la public, fiindcă avea condei umoristic în aceste file de istorie paralelă, apocrifă. ^ Lui
i se datorează urmarea povestirii de faţă, situată abil între un viitor îndepărtat şi un trecut posibil.

★

„Sortiţi de bună voie unei tinereţi cu iz de veşnicie — »crie Chriss Vernsinne — trebuia să ne bucurăm la nesfîrşit de fericirea de a fi soţi inseparabili. Copii n-aveam. Prietenii şi rudele noastre se stinseseră de mult. Fosta noastră meserie, admirată, cîntată în legende moderne, făcuse din noi adevărate monumente vii, oarecum desuete, fiindcă lumea alerga mereu înainte. Rari mai erau contemporanii care să ne ceară audienţă pentru a ne vedea, pentru a ne pipăi ca pe nişte monştri sacri. Foarte rar mai apărea cîte o veche cunoştinţă, uitată de cine ştie cînd în azot şi resuscitată în- tîmplător la vreun inventar al containerelor ce trebuiau date la casat, dar mentalitatea acestei cunoştinţe, rămasă cu secole în urmă, ne dădea senzaţia dezagreabilă că stăteam la taifas cu vreo mumie sau chiar cu duşii de pe lume.

Călătoria noastră prin viaţă fiind lungă, a trebuit organizată pentru a nu se instala monotonia, melancolia, mizantropia, masivitatea marasmului, macerarea metafizică, martirismul masacrant mutual, meditaţia monotonă, mecanicismul matrimonial, menopauza mintală, malantandu-uri, dar şi miorlăiala metodică, mimetismele mieroase, mimicile minore, minutele mizerabile, moliciunile mumificante, momentele monosilabice, monologurile monumentale, monstruoasele muşcături, murmurele mute, misticismul, într-un cu- vînt mortificarea menajului..."

(Trebuie să remarcăm involuntar că atmosfera respirată de

Chriss şi Gella era mizară.)

„Făceam tot posibilul să alungăm plictisul. Deşi pensionari, ne teroriza apropierea week-endului. Conformismul societăţii ne obliga să ne distrăm în sacrosanctul final de săptămînă, iar capriciile şi exigenţele din ce în ce mai sofisticate ale nevesti-mi îmi epuizaseră practic resursele imaginaţiei. Eu mă consolasem, dar ea trebuia să uite că e bă- trînă măcar două zile din şapte, fiindcă arăta minunat de tînără încă, chiar aşa, piesă de muzeu vie cum simţea că apare în ochii generaţiei prezente.

într-o sîmbătă, n-am să uit niciodată acea sîmbătă unică în viaţa noastră, citeam jurnalul — rubrica „Sugestii pentru week-end“ — aparent liniştit, dar în fond storcîndu-mi lă- mîia cerebrală în căutarea unui divertisment neuzat, în timp ce ea, trebăluind prin jur, se făcsa — o simţeam eu bine : se făcea ! — ca nu aşteaptă iniţiativa mea. (A cîta sută de iniţiative luate sub teroarea reproşurilor lipsei de originalitate ?) într-un tîrziu, cînd am simţit că tensiunea creşte îngrijorător, îi lansez cu nonşalanţă :

— Uite, my dear, scrie aici că a fost descoperită o poiană c!e peste 430 metri pătraţi printre blocurile ridicate în locul foştilor Alpi tirolezi. Mergem s-o vedem ?

Văd în ochii ei un licăr de interes repede înăbuşit cînd îmi răspunde :

— Cu copaci adevăraţi ? Nu cred ! Nu se poate ! Trebuie să fie ceva în genul preeriilor de plastic de pe terasa zgîrie-cosmosului nostru. Mă plictisesc de moarte.

— Tocmai de aceea, caut o distracţie, îi răspund eu reţinut, fiindcă nu avea de unde să ştie dacă sînt copaci sintetici sau naturali. Puteam constata acolo. în jurnal nu scria nimic, dar admit că ar putea avea dreptate : dacă ar fi fost copaci naturali ar fi precizat ei în informaţie, ca s-o facă mai interesantă.

— Eu vreau ceva mai senzaţional, mai adevărat, intervine Gella cu căldură în deducţiile mele. înduioşat de apariţia acestui elan aproape copilăresc, propun, tot din rubrică:

— Uite, la grădina zoologică din etajul 9715 a fost creată o nouă specie de brontozaur. E de minune ce sînt în stare biologii ăştia, poate mai găsim şi alte chestii. Mergem să vedem animalele ?

îmi întoarce o privire suveran dispreţuitoare. Parcă i-aş fi

propus o batistă automată, o salată detergentă, sau o
144
partidă de computer care spune singur proverbe şi anecdote pentru împrejurări date. Humorotronul. Banalităţi.

— Uf, ce idee ! De la o vreme nu mai ştiu să facă decît şopîrle uriaşe. De cînd au avut norocul să descopere un saurian congelat în gheţurile din Antarctica, plin cu ouă care au eclozat în clocitoare, nu mai au alte idei. Umblă la cromozomii puişorilor şi creează monştri apocaliptici. Sînt dizgraţioşi la disperare. Nici nu vreau să aud, necum să-i văd !

— Că sînt dezgustători admit, îi răspund eu s-o potolesc, în căutarea unei alte formule, dar sînt interesanţi — adaug fiindcă nu găsesc nimic de doamne-ajută la îndemînă şi simt că intru în criză de timp. în afară de asta, mi-e o frică albastră să nu-i vină ei vreo dorinţă năstruşnică. Dacă aţi şti ce imaginaţie bolnăvicioasă poate avea ! Dar să nu anticipez.

— Am citit undeva... zice, şi simt deodată pericolul iminent.

— Lasă ce ai citit... să încercăm altceva...

Tentativă de disuadare nereuşită, fiindcă urmează imperturbabil :

— ...despre nişte animale mai drăguţe : cîini, pisici, cai... şi deodată zglobie, fericită : vreau să văd un cal !

Alta acum ! Nu mă aşteptam la o astfel de încuietoare ! Da' răsfăţată mai e ! Vrea să vadă un cal ! E în stare să vrea unul personal cu pretenţiile ei exagerate.

— De unde să-ţi scot, my dear, un cal ? Au dispărut de mii de ani şi îngheţat n-a fost găsit nici unul... era prea cald atunci... Şi chiar dacă găseau, dacă nu mă înşel nu se reproducea prin ouă.

— Prin ouă, prin neouă, nu te depărta de subiect : eu vreau pentru week-end un cal, se încăpăţînează ea. Şi se bpsumflă. Trînteşte uşa şi pleacă la bucătărie. Eu rămîn să-mi consum acru începutul de week-end ce se anunţă furtunos, întărîtîndu-mă neputincios pe neghiobia savanţilor răposaţi care nu au băgat la timp în containere cu azot cî- teva din speciile pe cale de dispariţie precum biblicul dar prevăzătorul Noe în arcă.

Era aşa de simplu ca toată campania prin mass-media a unor tipi din cronici — printre care Cousteau, mi se pare — să oprească furia de distrugere de pe timpuri ! îi
145
băgau frumuşel la azot şi gata ! îi scoteau tot frumuşel cînd

aveau nevoie sau cînd o cerea ecologia. Nevastă-mea, în cazul de faţă. Constat însă că atît ecologia, cît şi Gella, fiind de sex feminin, sînt uneori absurde, avînd dreptate chiar cînd cer imposibilul. în fond de ce să nu posede fiecare un cal cînd are chef ? Asta e civilizaţie ? Măcar cu împrumut. Ce, mie mi-ar strica să galopez azi pe un pur-sînge în loc să helicopterez de ici-colo ca o lăcustă ? Recunoscînd dreptatea jumătăţii mele, aşteptam să se termine vacarmul de tingiri din bucătărie, în cătuarea unei noutăţi prospe- tissime, nemaiuikendată.

Şi apare, într-adevăr lividă, înspăimîntată de parcă ar fi întîlnit pomenitul brontozaur pe culoarul dintre bucătărie şi living-room. O întreb, speriat la rîndu-mi de figura ei «epulcrală, ce s-a întîmplat. îngaimă ceva incoerent în legătură cu imaginaţia mea perforată ca un şvaiţer, cu faptul că în capul ei frămîntat de toate grijile familiei trebuie să mai încapă şi utilizarea timpului liber. Nu înţeleg nimic şi fiindcă tremură ca o piftie, îi dau un pahar cu citrosoma — un suc revigorant nou apărut. Se mai calmează, izbucneşte într-un plîns reconfortant şi printre suspine îmi spune abia şoptit că a curăţat manual maşina de spălat vase. E momentul să mă îngrozesc eu, părul ridicîndu-mi-se pe cap. Intr-adevăr, la orice mă aşteptam, dar la aşa ceva era destul de greu să mă gîndesc ! Atît de distrată, de preocupată, de zăpăcită, încît să comită un delict ce se pedepseşte cu deportarea pe cinci ani în lună ! Fiindcă legiuitorul are dreptate : unde am ajunge dacă toate gospodinele ar proceda aşa ? Ştiu şi copiii că robotul-de-spălat-vase se spală numai cu robotul-de-spălat-roboţi-de-spălat vase. Şi să-mi facă tocmai ea, mie, o asemenea ruşine. Noroc că eram singuri în casă. O asigur că voi păstra cu grijă secretul delictului, ca niciodată şi nimeni pe lume nu va afla nimic. Se linişteşte, se lasă ştearsă la ochi şi la nas de două batiste automate ţară să le atingă, aşa cum cere igiena secolului — bine că şi-a revenit la realitate — batistele dispar incandescent în urma lor persistînd un vag parfum de eucalipt şi totul intră în ordine ; mai ales că între timp humorotronul ne-a debitat spontan cîteva bancuri despre inutilitatea lacrimilor. Răsuflate, ce-i drept, dar apreciez iniţiativa, solicitudinea şi chiar faptul că după ultima reparaţie funcţionează

corect. Cînd se defectase, încurca poantele. Eu nu l-aş fi reparat:

era un defect delicios, de geniu, aş zice, dar Gella nu-1 aprecia. Ea cunoştea toată dotaţia aparatului pe dinafară şi nu admitea o proastă funcţionare.

Oricum, atmosfera s-a destins, Gella este liniştită şi aşteaptă cuminte o nouă propunere pentru week-end.

Sugerez o croazieră pe lacul de la subsol sau pe mare.

Parcă aş fi dat cu spray distimic. îmi răspunde plictisita dar prolixă :

— Lacul de beton din subsol ! Cobori pînă ţi se urăşte şi toată lumea e acolo. Cît priveşte marea... sînt sătulă. Voiaj de nuntă pe mare, nunta de argint, de aur, de platină, de iridiu, de diamant, de uraniu, de nexoniu şi mai ştiu eu cîte alte aniversări, tot pe mare. Unt de mare, fripturi de alge, marinată de plancton... Mersi, m-am săturat ! Ma mir că nu vrei să mergem în triunghiul Bermudelor, să te întorci iar fără urechi din a patra dimensiune, cum s-a în- tîmplat data trecută, cînd fanta de intrare în a patra dimensiune s-a închis brusc, că era să rămîi fără cap. Şi cît am umblat eu pînă ţi-am găsit urechi cu indicativul tău imunologic, nu mai ţi-aduci aminte, te învăţaseşi cu alea de plastic...

— Ba mi-amintesc perfect, îi răspund înciudat, mai ales că întîi achiziţionaseşi unele hiper-imune, care continuau să-mi crească după grefă, o apostrofez pieziş.

— Vreau ceva senzaţional, se face ea că nu aude. Ţi-am spus! Nu mai vreau week-end afară. Stăm aici. Ce, eu nu-ţi ajung ? Sau poate ţi s-a urît cu mine, răutăciosule !

— Vai de mine, darling, aşa repede, cum îţi închipui ? Dar mă gîndeam că măcar pînă la prînz, o plimbare cu ma* şina pe şoseaua de la 280. E superbă ! Douăsprezece benzi, accidentele total interzise...

Transpiram. Veselotronul încerca inutil să mă încurajeze, repetînd mereu : Perseverare humanum est... (Probabil că iar se încălzise), crainica de la televiziunea obligatorie îmi făcea ştrengăreşte cu ochiul... Gella o vede, face cîţiva paşi de dans şi aşa, ca dintr-un amuzament, răsuceşte butonul şi o trimite la plimbare în eter, sub cuvînt că nu o poate suferi de multă vreme şi că i-a venit o idee pe care trebuie să o examinăm netulburaţi de toate „urîtele" lumii. Calificativul îi aparţine.

— Vreau un buchet de flori adevărate ! izbucni deodată, fără

să ţină seama de enormitatea dorinţei. Ba mai adăugă : Naturale, crescute pe cîmp şi fără stimulatori !

Din ce în ce mai trăsnită. Trebuie să-i pun termometrul. E bolnavă. Aiurează. Vreo encefalită. Sigur aiurează. Auzi ! ? Flori ! Arheologie curată. Să sparg vreun muzeu, să-i aduc... dar poate nu-i bolnavă, de aceea îi replic :

— Capricii şi numai capricii ! Ştii bine că practic e imposibil.

— Atunci — continuă ea, în nici un fel stînjenită de întreruperea mea energică — aş vrea, vreau, trebuie, să facem o plimbare lungă pe jos. Pe jos ! Ai înţeles ? încheie triumfătoare. Per pedes ! mai adaugă pedantă şi cu o sforţare se ridică de pe electropozi.

— Pe... picioarele... noastre ? îngaim eu uluit în continuare. Şi-mi amintesc brusc că, fără să fiu snob, dacă îmi plăcuse, la Gella ceva foarte mult cînd o cunoscusem, fusese gingăşia acelor picioruşe neînsemnate, care trădau civilizaţia familiei sale.

— Da. Numai pe ele ! mă smulge ea din amintiri. Te rog, dacă mă iubeşti ! Am să mă sprijin la nevoie pe tine.

— Dacă te iubesc ? Crezi oare că e destul să te iubesc pe tine ca să mă ţin pe picioarele astea ? şi mă bat violent peste coapsele mele care, deşi nu erau ca ale ei, aveau totuşi în urmă cîteva zeci de generaţii motorizate. Pe astea ? Pe membrele astea care de atîta vreme nu mai servesc decît ca decor.

— Ştiu că nu le-ai întrebuinţat de mult.

— De mult se cheamă asta, cînd nu le-am utilizat nici eu şi nici părinţii şi bunicii mei ! Şi nici tu şi ai tăi...

— în ce te priveşte, te cam lauzi, mă ia Gella peste electropod. Crezi că nu ştiu că ai avut un unchi despre care se spune că a umblat mult pe jos ? Vreau şi eu să simt o zi ce a simţit el.

— Unchiul John a rămas orfan de mic şi nu a avut cine să-i supravegheze educaţia fizică, i-o întorc eu. Nu e frumos să te legi de amintirea lui fiindcă ai aflat probabil şi cum a izbutit mai tîrziu, autodidact, să şi le atrofieze decent. Oricum, Gella, te rog să nu mă ridiculizezi. Ce ar zice vecinii dacă ne-ar vedea ?

— Conformism absurd. Nu-mi pasă de lume. Vreau să merg pe jos în week-endul ăsta, pricepi ?

Ce era să mai obiectez ? în definitiv nici nudismul nu mai era interzis pe stradă. Şi am pornit la plimbare amîndoi ţinîndu-ne unul de celălalt, oscilînd ca două limbi de metronom pe rudimentele noastre de picioare proprii şi tîrînd electropozii într-un cărucior, pentru orice eventualitate. Un cîrd de copii se ţinea zgomotos după noi în timp ce adulţii întorceau cu dezgust capul şi-i îndemnau să nu ne mai privească."

CUPRINS

Lector : LUCIAN HANU Tehnoredactor : CORNEL CRISTESCU
Bun de tipar 2i.XI.1980. Apărut 1980. Comanda nr. 1806. Coli de tipar 9,5.

Tiparul executat sub comanda nr. 1377 la întreprinderea poligrafică „13 Decembrie 1918“, str. Grigore Alexandrescu nr.89—97 Bucureşti Republica Socialistă România

și ...

false ficțiuni

Lei 5